

**‘KULLANICI KATILIMLI TASARIM YAKLAŞIMI İLE
ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNDE TOPLULUK BAHÇESİ
TASARIMI ‘FMV IŞIK ÜNİVERSİTESİ ŞİLE KAMPÜSÜ’**

ASLIHAN YAŞAR

**IŞIK ÜNİVERSİTESİ
HAZİRAN, 2022**

‘KULLANICI KATILIMLI TASARIM YAKLAŞIMI İLE
ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNDE TOPLULUK BAHÇESİ
TASARIMI ‘FMV IŞIK ÜNİVERSİTESİ ŞİLE KAMPÜSÜ’

ASLIHAN YAŞAR

Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Yüksek Lisans
Programı,
2022

Bu tez, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
HAZİRAN,2022

İŐIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

‘KULLANICI KATILIMLI TASARIM YAKLAŞIMI İLE
ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNDE TOPLULUK BAĞESİ
TASARIMI ‘FMV İŐIK ÜNİVERSİTESİ ŞİLE KAMPÜSÜ’

ASLIHAN YAŞAR

ONAYLAYANLAR:

Doç. Dr. Elif Süyük Makaklı FMV İŐık Üniversitesi
(Tez DanıŐmanı)

Prof. Dr. Adnan Uzun FMV İŐık Üniversitesi

Doç.Dr. Mert Ekşi İstanbul Üniversitesi-
CerrahpaŐa

ONAY TARİHİ: 24/06/2022

**COMMUNITY GARDEN DESIGN WITH USER
PARTICIPATION APPROACH ON UNIVERSITY CAMPUSES
'IŞIK UNIVERSITY ŞİLE CAMPUS'**

ABSTRACT

The user participation approach is a design approach in which users are included in all processes, unlike traditional processes. The main purpose of this approach is to establish a more effective form of communication with the authorities regarding the needs and demands of the users, to ensure cooperation and to take an active role. How designers and planners construct the processes, what is used, their roles in the process and their interaction with the users are mentioned. Community gardens are ecological settlements created by volunteers. The aim of this study is to develop a model proposal for community garden design with an approach in which campus users can be actively involved. It is aimed to create a process where users have the freedom to change, build and shape their own environment. It is aimed to create a harmonious and productive interaction in cooperation in the user-participated community garden design process and to develop a model proposal in which users and all stakeholders are included in the process and the elements that can be data for the design are provided. Since community gardens are based on the principle of volunteerism, a user participation approach proceeds with a natural process. For this reason, it was thought that the user participation approach and the construction of community gardens together would strengthen the research. The study setup consists of 3 main parts. In the first part, the emergence and development of the user-participated design approach is included, in the second part, the characteristics and use of community gardens, and in the third part, the processes designed for the creation and development of the design model, seminars, surveys, workshops, for the involvement of the users in the process. As research methods, different methods such as literature review, field trip, interviews with authorities, information studies (seminars), survey work, workshop and user interviews are applied. Within the scope of this study, the methods of involving the users in the process and the development of the community garden design model with the users and the data obtained from them are emphasized. In order to create a

community garden design proposal with the user participation approach, FMV Işık University Şile campus has been determined as the study area. Universities are likened to 'small cities' due to the user profile and campus activities they have, which have the potential to affect the environment and society for cities. The reason why the university campus is preferred as the study area is that the campuses have very different functions such as education, work, accommodation, recreation, communication, demographics and the potential to be a reference to both urban spaces and smaller-scale projects. At the end of the study, a community garden model was developed for FMV Işık University Şile campus with a user-participated design approach.

Key words: Participation, User Participation, Community Garden, University Campuses

KULLANICI KATILIMLI TASARIM YAKLAŞIMI İLE ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNDE TOPLULUK BAHÇESİ TASARIMI ‘FMV IŞIK ÜNİVERSİTESİ ŞİLE KAMPÜSÜ’

ÖZET

Kullanıcı katılım yaklaşımı geleneksel süreçlerin aksine kullanıcıların bütün süreçlere dahil edildiği bir tasarım anlayışıdır. Bu yaklaşımın temel amacı kullanıcıların ihtiyaçları ve talepleri konusunda yetkililerle daha etkin bir iletişim biçimi kurulması, iş birliğinin sağlanması ve aktif görev almalarıdır. Tasarımcıların ve planlamacıların süreçleri nasıl kurguladıkları, nelerden faydalandığı, süreç içerisinde rolleri ve kullanıcılarla olan etkileşiminden bahsedilmektedir. Topluluk bahçeleri ise gönüllülerin bir araya gelerek oluşturdukları ekolojik yerleşkelerdir. Bu çalışmanın amacı kampüs kullanıcılarının aktif olarak yer alabileceği bir yaklaşım ile topluluk bahçesi tasarımı için bir model önerisi geliştirmektir. Kullanıcıların kendi çevrelerini değiştirme, inşa etme ve biçimlendirme özgürlüğüne sahip olduğu bir sürecin oluşturulması hedeflenmiştir. Kullanıcı katılımlı topluluk bahçesi tasarım sürecinde iş birliği içerisinde uyumlu ve üretken bir etkileşim yaratmak kullanıcıların ve tüm paydaşların sürece dahil edildiği ve tasarıma veri olabilecek unsurların sağlandığı bir model önerisi geliştirmek amaçlanmıştır. Topluluk bahçeleri gönüllülük ilkesine dayandığından dolayı doğal bir süreçle ilerleyen kullanıcı katılım yaklaşımı mevcuttur. Bundan dolayı kullanıcı katılım yaklaşımı ile topluluk bahçelerinin birlikte kurgulanması araştırmayı güçlendireceği düşünülmüştür. Çalışma kurgusu 3 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımının ortaya çıkışı ve gelişimi yer alırken ikinci kısımda topluluk bahçelerinin özellikleri, kullanımı, üçüncü aşamada ise kullanıcıların sürece dahil olması adına yapılan seminer, anket, atölye çalışması, tasarım modelinin oluşturulması ve geliştirilmesi için kurgulanan süreçlere yer verilmiştir. Araştırma yöntemleri olarak literatür taraması, saha gezisi, yetkililerle görüşmeler, bilgilendirme çalışmaları (seminerler), anket çalışması, atölye ve kullanıcı görüşmeleri olmak üzere farklı yöntemler uygulanmaktadır. Bu çalışma kapsamında kullanıcıların sürece dahil edilme yöntemlerine ve kullanıcılarla birlikte onlardan edinilen veriler ile topluluk bahçesi

tasarım modelinin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Kullanıcı katılım yaklaşımı ile topluluk bahçesi tasarım önerisi oluşturmak adına çalışma alanı olarak FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü belirlenmiştir. Üniversiteler kentler için çevre ve toplumu etkileme potansiyeli barındıran içinde bulundurdukları kullanıcı profili ve kampüs etkinlikleri nedeniyle ‘küçük şehirlere’ benzetilmektedir. Çalışma alanı olarak üniversite kampüsünün tercih edilmesinin sebebi kampüslerin eğitim, çalışma, barınma, rekreasyon, iletişim gibi çok farklı işlevleri barındırması, demografisi ve hem kentsel mekanlara hem daha küçük ölçekli projelere referans olma potansiyelidir. Çalışmanın sonunda kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımı ile FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü için topluluk bahçesi modeli geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Katılım, Kullanıcı Katılımı, Topluluk Bahçesi, Üniversite Kampüsleri

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince konunun belirlenip geliştirilmesinden, yöntem çalışmalarına kadar her türlü bilgiyi, yardımı, katkıyı ve kıymetli zamanını bir an bile esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Elif Süyük Makaklı'ya, yüksek lisans öğrenimim boyunca destek olan ve değerli fikirlerinden istifade ettiğim çok değerli hocam Prof. Dr. Adnan Uzun'a, lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca her zaman desteğini hissettiğim ve bana her konuda yardımcı olan çok kıymetli hocam Doç. Dr. Mert Ekşi'ye ve eğitim hayatım boyunca desteklerini benden esirgemeyen sevgili aileme teşekkür ederim.

Aslıhan YAŞAR

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
ABSTRACT	ii
ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM 1.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Kapsamı	4
1.3. Araştırmanın Yöntemi	5
BÖLÜM 2.....	6
2.TASARIM SÜRECİNDE KATILIMCI YAKLAŞIM	6
2.1. Katılım Kavramı.....	6
2.1.1. Katılımın Amaçları ve Özellikleri	7
2.1.2. Katılım Düzeyleri.....	10
2.2. Kullanıcı Katımlı Tasarım	14
2.2.1. Kullanıcı Katımlı Tasarım Yaklaşımının Tarihçesi.....	19
2.2.2. Kullanıcı Katımlı Tasarım Süreci	21
2.2.3. Kullanıcı Katımlı Tasarım Teknikleri ve Kullanıcı-Tasarımcı İlişkisi	27
2.2.4. Kullanıcı Katımlı Tasarımın Peyzaj Mimarlığı Disiplininde Yeri ..	30
2.3. Kullanıcı Katımlı Tasarım Süreci Örnekleri	32
BÖLÜM 3.....	36
3.TOPLULUK BAHÇELERİ	36
3.1. Topluluk Bahçesi Kavramı	36
3.2. Topluluk Bahçelerinin Gelişimi	40

3.3. Topluluk Bahçelerinin Bireylere ve Topluma Faydaları	43
3.4. Kampüslerde Topluluk Bahçeleri ve Örnekleri	48
BÖLÜM 4.....	54
4.BELİRLENEN ÇALIŞMA ALANI İÇİN TOPLULUK BAHÇESİ TASARIMI..	54
4.1. Alan Çalışması.....	54
4.2. Kullanıcı Katılımı İçin Yararlanılan Metotlar	58
4.2.1. Seminerler	59
4.2.2. Film Gösterimi	60
4.2.3. Anket Çalışması	61
4.2.4. Atölye Çalışmaları	101
4.3. Topluluk Bahçesi Tasarım Çıktıları.....	106
BÖLÜM 5.....	113
5.SONUÇ VE ÖNERİLER	113
KAYNAKÇA	116
EKLER.....	122
ÖZGEÇMİŞ.....	143

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Halk, topluluk ve tasarım katılımının karşılaştırması (Lee, 1997)	11
Tablo 3.1 Topluluk bahçelerinin tarihteki gelişimi (Csaba ve Gyula, 2016).....	41

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Katılım kavramının ilişkili olduğu diğer kavramlar (Yaşar, 2022)	8
Şekil 2.2 Katılımın hedefleri (Sanoff, 1990).....	10
Şekil 2.3 Halk, topluluk, tasarım katılımı ayrımı (Lee, 2006).....	11
Şekil 2.4 Arnstein'in Katılım Tipoloji Merdiveni (Arnstein, 1969).....	12
Şekil 2.5 Geleneksel tasarım süreçleri (Hacılibeyoğlu, 2013)	14
Şekil 2.6 Tasarım Süreci Aktörleri (Day ve Parnell,2003)	15
Şekil 2.7 Kullanıcı- Mekân İlişkisi (Hacılibeyoğlu, 2013)	16
Şekil 2.8 Kullanıcı katılımlı tasarım sürecinde aktörler (Day ve Parnell,2003)	18
Şekil 2.9 Kullanıcı katılımlı tasarım modelinin farklı adlandırmaları (Yaşar, 2022)	21
Şekil 2.10 Kullanıcı katılımlı tasarımında 'V' süreci (Toker U., 2012)	24
Şekil 2.11 Kullanıcı katılımlı tasarım modeli farklı süreç yaklaşımları (Başak, 2016)	26
Şekil 2.12 Kullanıcının tasarıma katılma ve iletişim biçimi (Sanders, 2002).....	28
Şekil 2.13 Sanders ve Sanoff'un metotları (Hacılibeyoğlu, 2013).....	29
Şekil 2.14 Bulvar tasarımı atölye çalışmaları (Url 1)	32
Şekil 2.15 Gençler ile yapılan atölye çalışmaları (Url 2).....	33
Şekil 2.16 Spa Fields Parkı (Url 3)	34
Şekil 2.17 Camden Bakım Evi Atölyesi ve Proje Eskizi (Url 4).....	35
Şekil 3.1 Queensland Üniversitesi proje görüntüleri (Url 5)	51
Şekil 3.2 Queensland Üniversitesi proje görüntüleri (Url 5)	52
Şekil 3.3 Mississippi Eyalet Üniversitesi Topluluk Bahçesi Girişi (Url 6)	53
Şekil 3.4 Mississippi Eyalet Üniversitesi Topluluk Bahçesi (Url 6)	53
Şekil 4.1 FMV Işık Üniversitesi Şile Kampüsü Konumu (İBB Şehir Haritası Uydu Görüntüsü, 2022)	55
Şekil 4.2 FMV Işık Üniversitesi Şile Kampüsü Analizler (Genç, 2021).....	55
Şekil 4.3 FMV Işık Üniversitesi Vaziyet Planı ve Seçilen Alanın Konumu (Genç, 2021)	56
Şekil 4.4 Topluluk Bahçesi için Seçilen Alanın Sınırları (Yaşar, 2022)	57

Şekil 4.5 Seçilen Alanın Üç Boyutlu Çizimi ve Görselleri (Yaşar, 2022).....	58
Şekil 4.6 Seminer Afişleri (Yaşar, 2022).....	59
Şekil 4.7 Online Platformlarda Gerçekleştirilen Seminerler.....	60
Şekil 4.8 Film Gösterim Afışı	61
Şekil 4.9 Öğrencilerin kampüsü ne kadar tanıdığını gösteren grafik.....	63
Şekil 4.10 Öğrencilerin kampüs açık alanları kullanım süreleri	63
Şekil 4.11 Kampüs açık alan tasarımından öğrencilerin memnuniyeti.....	64
Şekil 4.12 Kampüste vakit geçirilen alanlar	64
Şekil 4.13 Kampüs kullanım sıklığı	65
Şekil 4.14 Hafta sonu kampüs kullanım oranı	65
Şekil 4.15 Öğrencilerin kampüs açık alanı kullanma sebepleri	66
Şekil 4.16 Aktivite çeşitliliği açısından öğrencilerin kampüsten memnuniyet oranı. 66	
Şekil 4.17 Öğrencilerin kampüste yer alan bostan alanından haberdarlık durumu....	67
Şekil 4.18 Öğrencilerin bakım, temizlik, mikro klima açısından kampüs açık alanlarından memnuniyeti.....	67
Şekil 4.19 Öğrencilerin toprak (ekim, dikim) deneyimleri	68
Şekil 4.20 Öğrencilerin toprak deneyimlerini gerçekleştirdiği mekanlar	69
Şekil 4.21 Öğrencilerin topluluk bahçesinin potansiyeli hakkında düşünceleri	69
Şekil 4.22 Öğrencilerin kentsel alanlardaki topluluk bahçeleri hakkında düşünceleri	70
Şekil 4.23 Öğrencilerin topluluk bahçesi kullanımları	70
Şekil 4.24 Öğrenciler tarafından topluluk bahçesi kullanım oranı	71
Şekil 4.25 Kentsel alanlarda topluluk bahçelerinin yer alması gerektiğini düşünen öğrencilerin sunduğu sebepler.....	71
Şekil 4.26 Kampüste topluluk bahçelerine olan talep.....	72
Şekil 4.27 Topluluk bahçelerinde gönüllü yer almak isteyen kullanıcıların oranı	72
Şekil 4.28 Kullanıcıların gönüllü olarak yer almak istedikleri kısımlar	73
Şekil 4.29 Kampüste yer alacak Topluluk bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak isteyen öğrencilerin oranı	73
Şekil 4.30 Topluluk bahçesi tasarımından beklenen kriterler.....	74
Şekil 4.31 Öğrencilerin topluluk bahçesinde ilgilendikleri dikim alanları	74
Şekil 4.32 Öğrencilerin topluluk bahçesinde yetiştirmek istedikleri bitkiler.....	75
Şekil 4.33 Öğrencilerin topluluk bahçelerine katılma nedenleri.....	75
Şekil 4.34 Topluluk bahçeleri kullanım miktarı	76
Şekil 4.35 Topluluk bahçesinde yer verilmesi istenen etkinlikler	76
Şekil 4.36 Topluluk bahçelerinde yer alması istenen donatılar	77

Şekil 4.37 Öğrencilerin topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklere arkadaşlarıyla beraber katılım oranı	77
Şekil 4.38 Topluluk bahçelerinin uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânıyla alakalı öğrenci görüşleri	78
Şekil 4.39 Kampüslerde topluluk bahçelerinin sağlayabileceği faydalarla alakalı öğrenci görüşleri.....	78
Şekil 4.40 Alanın sürdürülebilirliğini sağlanması adına öğrenci önerileri	79
Şekil 4.41 Öğrencilerin alanın bakımıyla alakalı önerileri	79
Şekil 4.42 Öğrencilerin elde edilecek ürünleri kullanma amaçları	80
Şekil 4.43 Topluluk bahçelerinin öğrencilere imaj, konfor ve çevre algısı olarak hissettirdikleri.....	80
Şekil 4.44 Öğrencilerin topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere sağladığı imkanlar hakkındaki görüşleri.....	81
Şekil 4.45 Donatıların topluluk bahçesi mekân kalitesine katkıları hakkında görüşler	81
Şekil 4.46 Personellerin kampüsü ne kadar tanıdığını gösteren grafik	82
Şekil 4.47 Personellerin kampüs açık alanları kullanım süreleri	83
Şekil 4.48 Kampüs açık alan tasarımından personellerin memnuniyeti	83
Şekil 4.49 Kampüste vakit geçirilen alanlar	84
Şekil 4.50 Kampüsün kullanım sıklığı	84
Şekil 4.51 Hafta sonu kampüs kullanım oranı	85
Şekil 4.52 Personellerin kampüs açık alanı kullanma sebepleri	85
Şekil 4.53 Aktivite çeşitliliği açısından personellerin kampüsten memnuniyet oranı.....	86
Şekil 4.54 Personellerin kampüste yer alan bostan alanından haberdarlık durumu... ..	87
Şekil 4.55 Personellerin bakım, temizlik, mikro klima açısından kampüs açık alanlarından memnuniyeti.....	87
Şekil 4.56 Personellerin toprak (ekim, dikim) deneyimleri	87
Şekil 4.57 Personellerin toprak deneyimlerini gerçekleştirdiği mekanlar	88
Şekil 4.58 Personellerin topluluk bahçesinin potansiyeli hakkında düşünceleri	88
Şekil 4.59 Personellerin kentsel alanlardaki topluluk bahçeleri hakkında düşünceleri	89
Şekil 4.60 Personellerin topluluk bahçesi kullanımları.....	89
Şekil 4.61 Personellerin topluluk bahçesi kullanım miktarı	90
Şekil 4.62 Kentsel alanlarda topluluk bahçelerinin yer alması gerektiğini düşünen personellerin sunduğu sebepler	90
Şekil 4.63 Kampüste topluluk bahçelerine olan talep.....	91
Şekil 4.64 Topluluk bahçelerinde gönüllü yer almak isteyen personellerin oranı	91
Şekil 4.65 Personellerin gönüllü olarak yer almak istedikleri kısımlar	92

Şekil 4.66 Kampüste yer alacak Topluluk bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak isteyen personellerin oranı	92
Şekil 4.67 Topluluk bahçesi tasarımından beklenen kriterler	93
Şekil 4.68 Personellerin topluluk bahçesinde ilgilendikleri dikim alanları	93
Şekil 4.69 Personellerin topluluk bahçesinde yetiştirmek istedikleri bitkiler	94
Şekil 4.70 Personellerin topluluk bahçelerine katılma nedenleri	94
Şekil 4.71 Topluluk bahçeleri kullanım miktarı	95
Şekil 4.72 Topluluk bahçesinde yer verilmesi istenen etkinlikler	95
Şekil 4.73 Topluluk bahçelerinde yer alması istenen donatılar	96
Şekil 4.74 Personellerin topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklere aileleriyle beraber katılım oranı	96
Şekil 4.75 Topluluk bahçelerinin uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânıyla alakalı personel görüşleri	97
Şekil 4.76 Kampüslerde topluluk bahçelerinin sağlayabileceği faydalarla alakalı personel görüşleri	97
Şekil 4.77 Alanın sürdürülebilirliğini sağlanması adına personel önerileri	98
Şekil 4.78 Personellerin alanın bakımıyla alakalı önerileri	98
Şekil 4.79 Personellerin elde edilecek ürünleri kullanma amaçları	99
Şekil 4.80 Topluluk bahçelerinin personellere imaj, konfor ve çevre algısı olarak hissettirdikleri	99
Şekil 4.81 Personellerin topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere sağladığı imkanlar hakkındaki görüşleri	100
Şekil 4.82 Donatıların topluluk bahçesi mekân kalitesine katkıları hakkında görüşler	100
Şekil 4.83 Kullanıcı Katılımlı Topluluk Bahçesi Tasarım Atölyesi	103
Şekil 4.84 Yetkililer ile kullanıcıların görüşmeleri	104
Şekil 4.85 Atölye çalışmasının yürütücüleri ve katılımcıları	105
Şekil 4.86 Süreç içerisinde referans alınan kavramlar	106
Şekil 4.87 Tasarımın konseptleri	106
Şekil 4.88 FMV Işık Üniversitesi Topluluk Bahçesi Tasarım Modeli Önerisi	107
Şekil 4.89 Kullanım senaryoları diyagram çalışması	108
Şekil 4.90 Etkinlik, karşılama alanı ve Dinlenme, serbest alanın üç boyutlu görseli	109
Şekil 4.91 Topluluk bahçesi alternatif 2'nin üç boyutlu görseli	110
Şekil 4.92 Topluluk bahçesi kurgulanan yoga alanı üç boyutlu görseli	111
Şekil 4.93 Etkinlik alanı için tasarlanan modüler birimler	111
Şekil 4.94 Dinlenme alanı için tasarlanan modüler birimler	112
Şekil 4.95 Alanın gece görüntüsü	111

KISALTMALAR LİSTESİ

ASLA	: American Society of Landscape Architects
CGA	: Society Gardens Association
DRS	: Design Research Society
MİTAK	: Mimarlık ve Tasarım Kulübü
SKS	: Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı
STV	: Sinema ve Televizyon Kulübü
USDA	: United States Department Of Agriculture

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Kullanıcı katılımlı tasarım anlayışı yapılması planlanan projelerde tüm paydaşları (yetkililer, uzmanlar, kullanıcılar) aktif bir şekilde sürece dahil etmeye çalışan bir tasarım yaklaşımıdır. Katılımcı tasarım ya da iş birlikçi tasarım yazılım firmaları için araştırma geliştirme, küresel markalar için gelecek stratejileri belirleme gibi farklı alanlarda uzun süredir uygulanmaktadır. Katılımcılık ve Mimarlık ilişkisine bakıldığında bilimsel temele dayalı teorik çalışmalar 1950’li yıllarda Delft Üniversitesi’nde John Habraken öncülüğünde bir grup akademisyen, katılımcı mimarlık kavramını, mimarlık literatürüne kazandırmıştır. Birleşmiş Milletler Habitat konferanslarında alınan kararlar doğrultusunda toplum tabanlı katılım yaklaşımları benimsenmiştir. Katılımcı mimarlık konusu Avrupa’da pek çok kentte yasalaştırılmış, özellikle demokratik akımların güçlü yansımalara sahip olduğu İskandinav ülkelerinde ve İngiltere’de ilgili politikalar geliştirilmiştir.

Tasarımların geleneksel süreçlerindeki gibi öngörülerle ve kullanıcı için tasarım anlayışı ile değil, kullanıcılar ile birlikte ve kullanıcı görüşlerinin birer tasarım verisi olarak değerlendirildiği bir anlayışla sürdürülmektedir. Yönetim politikaları katılımcının çevresi ile iletişim kurabilmesi ve alınan kararlarda söz sahibi olabilmelidir.

Bu anlamda kent ölçeğinden, özel alan ölçeğine kadar çeşitlenen uygulamalar mevcuttur. Özellikle geniş kitleleri ilgilendiren yaşam çevrelerinin düzenlenmesi ya da iyileştirmesine yönelik tasarım çalışmaları için sıklıkla uygulanmaktadır. Her tasarım belirleyicileri ve kullanıcı profili farklı olduğu için her uygulamada kendine özgü bir işleyişi içerse de katılımcının sürece dahil edildiği yaklaşımlarda kişilerin

mekâna duydukları aidiyet ve sorumluluk hissiyatının arttığı ve toplumsallık bilincinin geliştiği yönündedir.

Temel amaç tasarımların kullanıcı ihtiyaçlarını karşılaması ve alanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Bir mekânı en iyi gözlemleyen ve deneyimleyen paydaşı kullanıcıdır. Kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımında sürecin son paydaşı olan kullanıcılar merkezi bir rol oynamaktadır. Üretken ve iş birliği içerisinde şeffaf bir yaratma süreci olarak gelişmektedir. Yaklaşım sadece kullanıcının karar verme aşamasında değil hem sorunu tanımlama da hem de çözüm için fikir üretme aşamasında yer almasına teşvik etmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımında daha yenilikçi kavramların ve fikirlerin ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Kentsel mekanların oluşum sürecine baktığımızda birçoğunda kullanıcı katılım yaklaşımı yerine geleneksel tasarım süreçlerinden yararlanılmıştır. Fakat günümüzde hem yurt dışı hem yurt içinde yapılan çalışmalarda kullanıcıların sürece dahil edildiği uygulamalar artış göstermektedir. Özellikle kentlerde açık ve yeşil alan tasarımlarında kullanıcıların mekâna olan aidiyet duygusunu arttırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak adına kullanıcı katılım yaklaşımından faydalanılmaktadır. Açık ve yeşil alanlar içerisinde temelinde en çok kullanıcı katılım yaklaşımını barındıran ekolojik yerleşkeler topluluk bahçeleridir.

Topluluk bahçeleri ortaklaşa oluşturulan ve yönetilen, sosyal, kültürel veya eğitim faaliyetleri yoluyla sosyal bağların geliştiği, ekim-dikime olanak sağlayan bahçeler olarak tanımlanabilmektedir. Ülkemizde topluluk bahçelerinin hem kavramsal açıdan hem uygulama açısından tam karşılığı bulunmamaktadır. Yapılan literatür çalışmalarında ‘kent bostanları’, ‘kent bahçeleri’, ‘bağ’, ‘hobi bahçeleri’ gibi kavramlar benzerlik içerse de tam olarak topluluk bahçesini karşılamamaktadırlar.

Topluluk bahçeleri gönüllülük ilkesine dayandığından dolayı doğal bir süreçle ilerleyen kullanıcı katılım yaklaşımı mevcuttur. Topluluk bahçeleri kavramsal olarak demokratik bir alan olması, katılım imkânı sağlaması ve toplumsal etkileşime fırsat tanımasından dolayı sürecin kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımı benimsenerek yürütülmesinin araştırmayı güçlendireceği düşünülmüştür.

Günümüz kentlerinde yaşayan kullanıcıların yakın çevrelerinde vakit geçirebilecekleri yeşil alan yetersizliği ve insanların doğaya duyduğu özlem daha çok hissedilir olmuştur. Bundan dolayı kentlerde rekreasyon imkânı sunan, sürdürülebilir, çevre ve doğal kaynakların korunduğu, insanların psikolojik ve fiziksel olarak

kendilerini iyi hissedebileceği mekanların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Topluluk bahçelerinin söz konusu ihtiyaçları karşılama potansiyeli sadece kentsel ölçekte değil ortak yaşam alanları sunan farklı fonksiyonlarda da mevcuttur. Topluluk bahçeleri üniversite kampüslerinde de özellikle Amerika ve Avrupa ülkelerinde oldukça yaygın görülmektedir. Bu alanlar sadece bahçecilik değil öğrencilerin rekreasyon ihtiyaçlarının da sağlandığı mekanlar olarak kurgulanmıştır. Uygulanan modelin başarıya ulaşması süreçlerin demokratik ve şeffaf bir biçimde işletilmesi ile tüm paydaşların aktif bir biçimde üzerine düşen sorumluluğu almasına bağlıdır.

Kentler için çevre ve toplumu etkileme potansiyeli barındıran içinde bulundukları kullanıcı profili, ortak yaşam alanları ve kampüs etkinlikleri nedeniyle 'küçük şehirlere' benzeten üniversiteler araştırmanın odağını oluşturmaktadır. Çalışma alanı olarak FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü tercih edilmiştir. Üniversite temelli bahçeler, disiplinler arası yaklaşım benimsenerek çok çeşitli paydaşlara, becerilere ve bilgilere erişim sağlayabilmektedir (Scoggins, 2010). Üniversitelerin yerleşik bir kullanıcı profiline sahip olduğundan dolayı personeller ve öğrenciler gibi potansiyel gönüllüler barındırmaktadır (Esmond, 2000). Tasarım süreçlerinde gönüllülük esasına dayanarak kullanıcıların devamlılığının sağlanması zorlu bir süreçtir (Gaskin, 1998). Bundan dolayı üniversiteler gönüllülük projeleri için benzersiz bir demografidir. Ayrıca kampüs bahçeleri çevre eğitimini ilerletmek, topluluk bağlarını güçlendirmek adına önemli alanlardır. Bundan dolayı kullanıcı katılımı yaklaşımı ile topluluk bahçesi tasarım modeli için üniversite açık alanları tercih edilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı kampüs kullanıcılarının aktif olarak yer alabileceği bir yaklaşım ile topluluk bahçesi tasarımı için bir model önerisi geliştirmektir. Kullanıcıların kendi çevrelerini değiştirme, inşa etme ve biçimlendirme özgürlüğüne sahip olduğu bir sürecin oluşturulması hedeflenmiştir. Kullanıcı katılımlı topluluk bahçesi tasarım sürecinde iş birliği içerisinde uyumlu ve üretken bir etkileşim yaratmak kullanıcıların ve tüm paydaşların sürece dahil edildiği ve tasarıma veri olabilecek unsurların sağlandığı bir model önerisi geliştirmek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Kullanıcı katılımı kavramı politik, sosyolojik ve tasarım disiplinlerini kapsayan birçok araştırmanın konusu olmuştur. Katılım kavramı insanların farkındalığının artması, özgürlük ve demokrasi kavramlarının gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Çalışmanın literatür kısmında katılım kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi ele alındıktan sonra tasarım ve planlama disiplini içerisinde gelişimi ele alınmaktadır. Tasarımcıların ve planlamacıların süreçleri nasıl kurguladıkları, nelerden faydalandığı, süreç içerisinde rolleri ve kullanıcılarla olan etkileşiminden bahsedilmektedir.

Topluluk bahçesi kavramı kentsel tarım, kentlerin sürdürülebilirliği, kent bahçeciliği gibi farklı çalışma başlıkları altında yer almaktadır. Topluluk bahçelerinin asıl ortaya çıkış sebebi ekonomik kaygılar ve kentlerde gıda sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Fakat zaman içerisinde yapılan çalışmalar ile topluluk bahçelerinin kent sakinlerine sağlamış olduğu fırsatlar ve sosyal boyutları önem kazanmıştır. Bu çalışma kapsamında topluluk bahçelerinin sosyal faydaları ve rekreasyon imkanları üzerinde durulmuştur.

Çalışma kapsamında kullanıcı katılım yaklaşımı ile topluluk bahçesi tasarım önerisi oluşturmak adına çalışma alanı olarak FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü tercih edilmiştir. Çalışma alanı olarak üniversite kampüsünün tercih edilmesinin sebebi kampüslerin eğitim, çalışma, barınma, rekreasyon, iletişim gibi çok farklı işlevleri barındırması, demografisi ve hem kentsel mekanlara hem daha küçük ölçekli projelere referans olma potansiyelidir.

Genel değerlendirmeler dışında tezin kurgusu 3 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımın kavramsal çerçevesine yer verilmiş olup tasarım disiplinleri arasında nasıl yer edindiğiyle alakalı gelişim sürecine değinilmektedir. Aynı zamanda kullanıcı katılımıyla gerçekleşen proje örneklerine yer verilerek çalışma için referans oluşturması hedeflenmektedir. İkinci bölümde topluluk bahçelerinin ortaya çıkışı, gelişimi, kentlere ve kent sakinlerine olan faydalarına yer verilmiştir. Üniversite açık ve yeşil alanlarında topluluk bahçelerinin potansiyelleri ve bazı yurt dışı proje örnekleri incelenerek oluşturulan tasarım modelinde referans alınmıştır. Üçüncü bölümde ise kullanıcı katılımının sağlanması adına oluşturulan süreç kurgusu oluşturulmuştur. Kurgulanan süreç sonucunda topluluk bahçesi tasarım modeli geliştirilmiştir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Tez araştırma kapsamında literatür taraması, saha gezisi, yetkililerle görüşmeler, bilgilendirme çalışmaları (seminerler), anket çalışması, atölye ve kullanıcı görüşmeleri olmak üzere farklı yöntemler uygulanmaktadır. Literatür taraması araştırma konusunun tanımlanması, irdelenmesi, uygulama örneklerinin incelenmesini oluşturmaktadır. Uygulama örnekleri olarak kullanıcı katılımlı tasarım projeleri ve kampüslerde topluluk bahçeleri örneklerine yer verilmiştir. Alan çalışması için saha gezileri düzenlenmiş ve yetkililer ile görüşmeler yapılarak topluluk bahçesi için alan sınırları netleştirilmiştir. Seminerdeki amaç ise kullanıcıların topluluk bahçeleri ve süreçle alakalı bilgilendirilmesidir. Anket çalışmalarında kullanıcıların kampüs açık ve yeşil alanlardan memnuniyetleri, kampüs içerisinde topluluk bahçeleriyle alakalı görüşleri ve talepleri hakkında bilgiler edinilmiştir. Atölye çalışmasında kullanıcılar topluluk bahçelerinden beklentilerine, taleplerine ve yer vermek istedikleri aktivitelere göre çalışmalar düzenlenmiştir. Katılımcıların kurgulamış oldukları tasarımları yetkililerle (rektör, akademik personel) birebir görüşme imkânı sağlanmıştır. Atölyede yetkililer ve katılımcılar bütün projeler için görüşlerini aktarmıştır. Atölye sonucunda tasarım modelinin geliştirilmesi adına temsilciler belirlenmiştir. Belirlenen temsilciler ile atölye çıktıları, kullanıcı ve yetkili görüşleri doğrultusunda bir tasarım modeli geliştirilmiş ve sunulmuştur.

BÖLÜM 2

2. TASARIM SÜRECİNDE KATILIMCI YAKLAŞIM

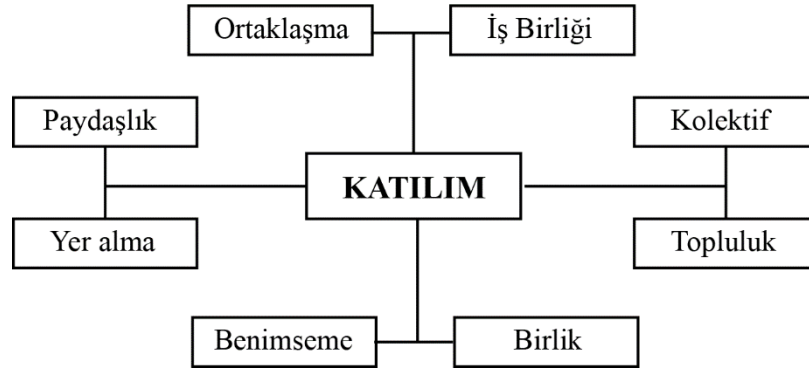
2.1. Katılım Kavramı

Katılım kavramı, politika, sosyal bilimler, teknoloji, şehir bölge planlama, tasarım ve çevre davranış araştırmaları gibi birçok disiplinin çalışma alanı olmaktadır. Geniş anlamda bakıldığında bireylerin bir olayı, oluşumu veya görüşü başkalarıyla paylaşarak sürece dahil olmasıdır. Katılım bir topluluğa girmek, giderek ortak olmayı gerektirmektedir. Bireyleri sorgulamaya, fikir üretmeye ve çevresine farklı bir gözle bakabilmeye yönlendirmektedir. Katılım, demokratik ve medeni bir süreç içerisinde karar vericilerin (politikacılar, tasarımcılar, toplumu oluşturan diğer meslek grupları) halkı veya kullanıcıları fikir, uygulama ve üretim sürecinde aktif bir şekilde rol almalarına imkân tanımaları olarak da ele alınabilmektedir. Katılım kavramı tasarım ve planlama disiplinlerinde kullanıcıların kendi yaşam çevrelerini (yaşanacak mekanları) yetkililer ile birlikte tasarım ve uygulama gibi süreçlerin birlikte yürütüleceğine dair ilkesel kabulüdür. Bireylerin kendi yaşam çevrelerinde oluşan durumları sorgulamaya başlaması, kendisini ilgilendiren konularda fikir üretmesi ve süreçlere katılma alışkanlığı edinmesiyle süreç demokratikleşmektedir. İnsanların yaşam alanlarında oluşan durumlarla alakalı fikir üretmesi ve sürece katılması merak ve ilgi duygusunu arttırmaktadır. Bu ilgi katılım sürecinin başlangıcını oluşturduğu gibi bireyleri daha sorgulayıcı, çözümleyici olmaya teşvik ederek, olaylara farklı açılardan bakmayı öğretmektedir. Katılım kavramının temelinde bireylerin öncelikle kendilerini daha sonra çevrelerini değiştirme ve geliştirme potansiyeli bulunmaktadır (İncedayı, 2002).

Kent çalışmalarında katılım vatandaşları planlamaya dahil eden çok aktörlü karar alma süreçleri olarak kabul edilir ve insanların kendi yaşam ve çevrelerini şekillendiren sosyal kararların paylaşıldığı bir süreç olarak ifade edilebilmektedir (Sanoff, 2000). Habraken (1985), katılım kavramının iki zıt boyutuna dikkat çekmektedir. Bazı savunuculara göre; katılım kullanıcılara karar verme yetkisi verdiği için dolaylı meslek uzmanları ve katılımcılar arasında yeni bir denge yaratılarak kurulu sistem içerisinde devrimci bir değişim gerçekleşmektedir. Diğer katılım görüşü ise meslek uzmanları ve katılımcılar arasındaki dengenin değişmediği, meslekten olmayan kişilerin fikirlerine başvurulduğu ve sürece dahil edildiği bir durumdur (Habraken, 1985). Tasarımcılar açısından katılım kavramı oldukça önemli olmaktadır. Mekânsal ve çevresel tasarım konularının tasarımcıların uygulama alanı olmasından dolayı katılımcı süreçlerde dengeyi sağlamak adına üzerlerine düşen sorumluluk artmaktadır. Ancak katılımcı süreçlerin mimari ve planlama disiplinlerinde yer alması yönetimlerin politikaları ile de ilişkilidir. Yöneticilerin demokrasi ve kültür politikaları katılım süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Katılım kavramının politikalarla bu kadar iç içe olmasından kaynaklı sürecin tabandan yukarıya mı yoksa yukarıdan tabana mı gelmelidir sorusu ortaya atılmıştır. Fakat katılımın demokratik bir süreç ve dünya görüşü olmasından dolayı süreç iki şekilde de ilerleyebilmektedir. Katılım bu iki sürecin ilişkiler bütünü olmakla beraber çok boyutlu bir kavramdır. Bundan dolayı katılım kavramını kavramsal çerçevede destekleyen bazı kavramlar bulunmaktadır. Bunlar; demokrasi, iletişim, katılımcılar, etkileşim, ortak hafıza, gönüllülük, çevreyle olan ilişki, aidiyet, toplum, kültür (Hacıalibeyoğlu, 2013).

2.1.1. Katılımın Amaçları ve Özellikleri

Katılım kavramı günümüzde araştırma öncülerinden olan Arnstein'in (1969) tanımlamış olduğu 'vatandaş gücü/katılımı' kategorik terimi olmaktan çıkıp daha pragmatik bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Katılımın amaçları en basit anlatım ile bilgi alışverişi içeren, uzlaşmacı, tasarım ve planlamayı tamamlayan şekilde tanımlanmaktadır.

Şekil 2.1 Katılım kavramının ilişkili olduğu diğer kavramlar (Yaşar, 2022)

Katılım, insanlar üzerinde yalnızlık hissini azaltan ve süreçte aktif rol almalarına imkân tanıyan bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bu yaklaşım ile daha iyi korunmuş fiziksel çevre, daha fazla birlik olma ruhu ve kullanıcı memnuniyetinde artışlar gibi değişikliklerin olacağı öngörülmüştür (Becker, 1977).

Katılım kavramının kavramsallaştırılması ve amaçlarının tam olarak anlaşılabilmesi adına süreç içerisinde birtakım soruları sormak gerekmektedir. Bunlar;

- Katılımda yer alacak taraflar kimlerdir? Süreç içerisinde katılım faaliyetinde yer alacak veya alması gereken kişi ve grupların belirlenmesi gerekmektedir.
- Katılım modeli ile nelerin yapılması istenmektedir?
- Katılım modeli ile varılmak istenen nedir? Hedefler nelerdir?
- İnsanlar bu sürece nasıl dahil edilmelidir? İstenilen hedeflere ulaşmak adına katılım sürecine dahil edilecek kişiler ve bu kişilerin dahil edilme yöntemlerinin belirlenmesi gerekmektedir.
- Süreç içerisinde katılım ne zaman gerekli ve istenmektedir? Kullanıcının hangi kısma ve ne kadar dahil edileceğine karar verilmesi gerekmektedir (Sanoff, 2000).

Katılımcı süreçlerin mimaride daha çok toplu konut alanları, sürdürülebilir kent planlamaları, parklar gibi uygulama alanlarında karşılığını bulmuştur. Sanoff (2000) farklı amaçlar için katılımcı süreçlerin organize edilebileceğini belirtmektedir. Farklı kullanıcı profilleriyle fikir alışverişleri, problemleri çözme ve nihayetinde planlama ve tasarımın süreç içerisinde desteklenmesi gibi amaçlara hizmet edebilir (Sanoff, 2000). Sanoff'a göre katılım temel amaçları şunlardır;

- Karar aşamalarına insanları dahil etmek ve yetkililere ve organizasyonlara olan güvenlerini arttırmak

- Planlama, tasarım ve uygulama gibi süreçlerde insanların söz hakkı almalarını sağlamak ve teşvik etmek
- Ortak hedefleri paylaşan insanları bir araya getirerek topluluk ve aidiyet duygusunu geliştirmek

Katılımcılığın altında yatan felsefe farklı disiplinler ve kullanıcılar arasında iş birliğine dayalı ve topluluk temelli olmasıdır. Süreçten etkilenen herkes paydaşlar olarak esas alınmalı ve katılıma eşlik edilmelidir (Wates, 2008). Wates'a göre katılımın sunduğu fırsatlarla şunlardır;

- Katılım, azınlıklar da dahil olmak üzere topluluğun tüm üyelerinin katılmaları için bir alan yaratır. Bu durum fikir birliği, uyum, eşitlik ve güven duygusunun gelişmesine yol açabilir.
- Tüm disiplinlerden uzmanlar ve kullanıcılar tarafsız bir ortamda birlikte çalışma imkânı bulurlar. Bu durum hayal gücü, pozitif düşünce, kolektif yaratıcılığın serbest bırakılmasını sağlayabilir.
- Yoğun ve işbirlikçi süreç problemlerin çözümünü kolaylaştırabileceği gibi yeni fikirler ve çalışma biçimleri için fırsat sağlayabilir.

Jean Jack Rousseau'ya göre katılım kavramının katılımcılar üzerinde psikolojik bir etkisi vardır. Katılımcılık demokratik bir eylem olduğundan dolayı, insani gelişmeyi besleyen, yetkililerden uzaklaşma duygusunu azaltan, iş birliğini arttıran bir modeldir. Planlama ve tasarım aşamasında katılımın faydalarını şu şekilde açıklamıştır;

- Bireylerin daha güçlü bir kimlik duygusu geliştirmesine katkı sağlamak
- Kullanıcı memnuniyetini arttırmak
- Sonuçlara ilişkin gerçekçi beklentiler yaratmak
- Güven inşa etmek

Wates (2008) topluluk katılımının sağlanması adına önerdiği temel adımlar;

- Bir topluluğun geleceği için ortak vizyonların oluşturulması ve uygulama için kısa ve uzun vadeli stratejilerin belirlenmesi
- Geliştirme sürecindeki aksiliklerin ortadan kaldırılması ve her türlü eylemin aksiyon almasını sağlamak
- Karmaşık sorunların çözümü için herkesin ulaşabileceği açık bir forumda fırsat sağlamak
- Fikir birliği oluşturmaya teşvik edilmesidir.

Bu durum tasarımcılar ve yetkililer tarafından bir topluluğa fikir dayatmanın bir yolu olmadığı gibi bireylerin sürece dahil edilmesi desteklenen bir model olduğunu savunur (Wates, 2008).

Planlama ve tasarım aşamasında alınan kararların halk tabanında yer edinmesini kuvvetlendiren bir durum da sürecin adil, açık ve demokratik bir şekilde yürütülmesidir. Şekil 2.2 katılımın amaçlarını genel bir ifadeyle anlatmaktadır.

Şekil 2.2 Katılımın hedefleri (Sanoff, 1994)

2.1.2. Katılım Düzeyleri

Katılımın tanımlarında da bahsedilen bir süreci paylaşmak veya sürece dahil olmak topluluğa katılmak özünde demokrasi olarak adlandırdığımız olgunun ya da demokratikleşme olarak anılan büyük sürecin başlangıcıdır. Bir başka deyişle, demokrasiye giden yolun ilk adımı katılım olmaktadır. Katılımın özünde düşünce ve ifade özgürlüğüne sahip bireylerin topluluğun kararlarına katılma hakkı ve yetkisine sahip olunan ve toplumun bunları özgürce paylaşabildiği süreçler yaratılmak istenmiştir. Bundan dolayı katılım kavramı üç farklı alan üzerinde kategorileşmiştir. Bunlar; halk katılımı, topluluk katılımı ve tasarım katılımıdır.

Şekil 2.3 Halk, topluluk, tasarım katılımı ayrımı (Lee, 2006)

Halkın katılımı politika odaklıdır ve amacı belirli bir kamuoyunu anlamaktır. Politikacıların bakış açılarından yani uzmanların dünyasından yukarıdan tabana bir yaklaşımı bulunmaktadır. Topluluk katılımı halk katılımı ile karşılaştırıldığında daha çok projeleri stratejik olmaktan ziyade problem çözmeye ilgilidir. Sosyal hizmet çalışmaları bunlara örnek verilebilir. Aşağıdan yukarıya yaklaşımı benimsemiştir. Tasarıma katılım kavramı ilk olarak 1972 yılında Design Research Society (DRS) başlıklı konferansta kabul edilmiştir. Amacı kullanıcı merkezli tasarım oluşturmaktır.

Tablo 2.1 Halk, topluluk ve tasarım katılımının karşılaştırması (Lee, 2006)

Katılım Çeşitleri	Çalışma Alanı	Öncü	Beklenen Sonuç	Yaklaşım	Tasarımcıların rolü
Halk katılımı	Uzman alanı	Politikacılar kamu sektörü	Politika odaklı vatandaş eğitimi	Yukarıdan aşağıya	Politikacıların talimatlarına hizmet veren
Topluluk Katılımı	Kullanıcı alanı	Sosyal hizmetler	Sosyal adalet odaklı	Aşağıdan yukarıya	Profesyonel tavsiye veren uzmanlar
Tasarım Katılımı	İş birliği alanı	Tasarımcılar ve kullanıcılar	Tasarım odaklı	Aşağıdan yukarıya/ yukarıdan aşağıya	Yenilikçi tasarımlar

Nambi'ye (1995) göre birçok katılım projesinin özelliği kullanıcılar için çalışan farklı tarafların çatışmalarla karakterize edildiğidir. Halkın katılımı projeleri tasarım içerdiğinde özellikle kamusal alanlarda tasarım katılımı alanı ile birleşmeye başlar. Topluluk katılımı projeleri ise çok sayıda tasarım girdisi olduğundan dolayı bir süre sonra tasarım katılımın bir parçası haline gelmektedir. Üç katılım türünü sınıflandırmak için süreci kimin başlattığı ana kriterdir.

Kamusal alanlardaki müdahalelerle ilgili olarak özellikle daha kapsayıcı karar alma süreçlerinin benimsenmesi ihtiyacı kamusal alana yapılan müdahalelerle ilgili olarak dünyanın dört bir yanındaki şehirler ve hükümetler tarafından kabul görmeye başlamıştır. Süreçlerdeki ilerlemelere rağmen katılımın belirsizliği ve belirtilen katılım hedefinin gerçekleşip gerçekleşmediğine dair şüpheler bırakmaktadır. Katılım düzeyinin ölçülememesinden kaynaklanan şüphecilik ve katılımın durumunun değerlendirilememesi güvenilirlik için problem yaratmaktadır (Davis ve Andrew,2017).

Gerçek katılımı sahte katılımdan ayırt etmek için Sanoff (2000) katılım sürecinde katılımcıların karar ve eylemlerin kontrolünden sorumlu olduğunu iddia eder. Bu durum katılımcıların pasif izleyici olmalarından ziyade aktif karar vericiler olmasına teşvik eder. Bundan dolayı 'halkın katılımı nedir ve zamanımızın toplumsal zorunluklarıyla olan ilişkisi nasıl açıklanır' sorusuna cevap arayan Arnstein, halkın katılımını kategorize etmek amacıyla sekiz basamaklı katılım tipolojisi merdivenini oluşturmuştur. Merdiven sekiz basamakta, katılım süreçlerinin hiyerarşik bir şekilde dizilişini ortaya koymaktadır (Sanoff, 2000)

8.Vatandaş Kontrolü	Katılımcı Kontrolü
7.Devredilen Yetki	
6.Ortaklık	
5.Yerleştirme	Sözde katılımcılık
4.Danışma	
3.Bilgilendirme	
2.Terapi	Katılım yok
1.Manipülasyon	

Şekil 2.4 Arnstein'in Katılım Tipoloji Merdiveni (Arnstein, 1969)

Merdivenin en alt basamağında yer alan manipülasyon ve terapi alanında katılımın var olmadığı durumlardır. Arnstein, iki basamağında esas amacın katılım olmadığını yetkililerin vatandaşları bilgilendirdiği ve manipüle ettiği bundan dolayı daha çok insanların yatırıldığı katmanlar olarak ifade eder. Sözde katılımcılık aşamasında ise vatandaşlar yetkililerin onlar için planladıkları projeleri dinledikleri ve fikir beyan ettikleri aşamadır. Fakat bu aşamada görüşlerinin dikkate alınacağından emin olma yetkilerine sahip değildirler. Katılımcı kontrolü aşamasındaysa vatandaşların karar verme yetkilerine sahip olduğu ve yetkililer ile iş birliği gerçekleştirebildiği aşamadır. Deshler ve Sock (1985) ise katılımı iki düzeyde tanımlamıştır;

- Sözde katılım bilgilendirme, terapi ve manipülasyon katmanını içerir. Proje yönetiminin yetkililerde olduğu halk katılımı sözde katılımdır. Burada insanların katılım düzeyi, onlar için planlananları dinlemek ortam yaratılması düzeyindedir.
- Gerçek katılım iş birliği, ortaklık, yetki devri anlamına gelmektedir. Kentlinin denetimi olarak da görülebilir. Gerçek katılım, insanlara yapılan eylemi kontrol etme yetkisi verildiğinde gerçekleşir. Katılım biçimleri arasındaki ayrım önemlidir, çünkü tüm katılımcıların bilgi paylaşımını ve öğrenmesini sağlamak için süreç boyunca iletişim davranışlarının dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerekir (White, 1994).

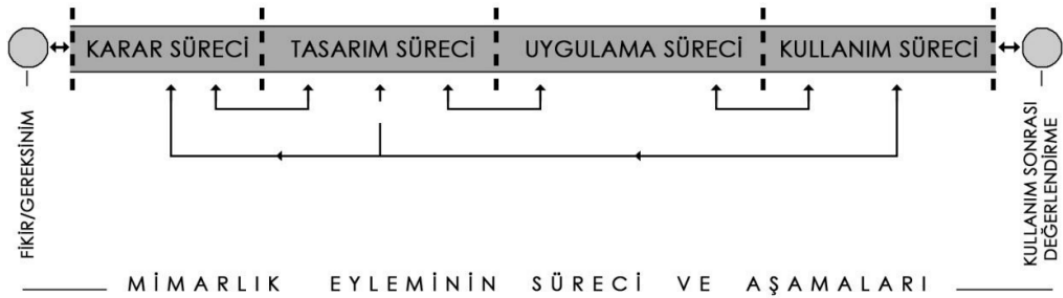
Thompson (2008) merdiven düzenine farklı bir bakış açısı getirmektedir. İş birlikçi topluluk planlaması olay süreci halkı bilgilendirmek ile başlayan katılım merdiveni çıktıları; toplum ve diyalog, eğitim, bilgi, kampanya yürütme, karar verme, yönetme, geliştirme şeklinde kademelere ayırmıştır. Thompson'a göre merdivenin zirvesine ulaşmak zor bir süreçtir. Wulz, Burns, Driskell gibi araştırmacıların da katılım yaklaşımlarına ve düzeylerine getirdiği farklı görüşler bulunmaktadır. Wulz (1986) süreci 'temsil', 'anket', 'bölgellik', 'diyalog', 'seçenekler', 'birlikte üretme' ve 'kendi kendine karar verme' şeklinde kategorize etmiştir. Burns (1976) ise 'farkında olma', 'algılama', 'karar verme' ve 'uygulama' olarak nitelendirmiştir. Driksell (2002) 'saydam', 'kapsamlı', 'etkileşimli', 'eğitici' ve 'gönüllü' olarak 5 kategoriye ayırmıştır.

Katılım yaklaşımları birçok araştırmacı tarafından farklı şekilde ele alınmış ve yorumlanmıştır. Bu durum katılım sürecini önemli bir şekilde etkilemekte ve sürecin niteliğini de belirlemektedir. Katılım biçimleri arasındaki ayrım önemlidir, çünkü tüm katılımcıların bilgi paylaşımını ve öğrenmesini sağlamak için süreç boyunca iletişim

davranışlarının dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir (White, 1994). Bu süreçte kullanıcı katılımının nasıl gerçekleşeceği, nasıl bir ortama gerek duyulduğu, koşulları ve hangi yöntem ile kavrandığı ifade edilmelidir.

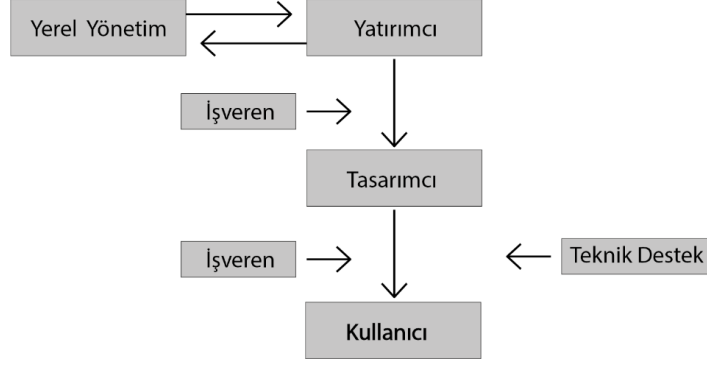
2.2. Kullanıcı Katılımlı Tasarım

Kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımını mimarideki etkilerini incelemek için öncesinde mimari tasarım süreçlerinden bahsetmek gerekmektedir. Bir ihtiyaç, talep, fikir ile başlayan tasarım sürecini dört temel kategoriye ayırabiliriz. Bunlar; ‘karar’, ‘tasarım’, ‘uygulama’, ‘kullanım’. Bu süreçlerin hepsi birbirleriyle ilişki içerisindedir, birbirini besler ve geri dönüşleri olmaktadır (Hacıalibeyoğlu, 2013). Dört temel kategorinin aktörleri ise; ‘tasarımcılar’, ‘girişimciler’, ‘yerel yönetimler’ ve ‘kullanıcılar’dır’. Kullanıcıların dahil olmadığı bir süreç içerisinde mekânın tasarlanması geleneksel tasarımlara karşılık gelmektedir (Day ve Parnell, 2003). Geleneksel tasarım sürecini Şekil 4’teki gibi kavramsallaştırabiliriz.

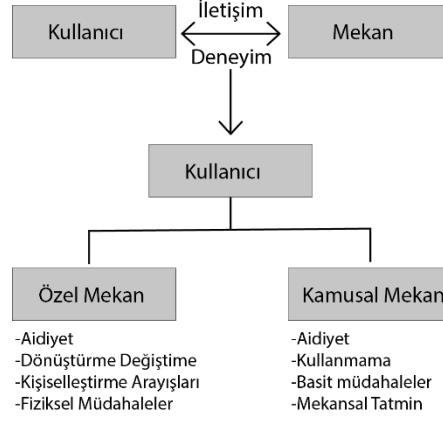
Şekil 2.5 Geleneksel tasarım süreçleri (Hacıalibeyoğlu, 2013)

Temel kategorinin aktörlerinden olan tasarımcılar; mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı, mühendis, sosyolog gibi uzmanlardan oluşarak disiplinler arası bir organizasyona sahip olabilir. Yerel yönetim ile tasarımcılar arasında girişimciler veya finansmanlar bulunur. Girişimciler projenin gerçekleşebilmesi için gereken kaynakları bulmaktan sorumludur. Yerel yönetimler ise tasarımcılar ve girişimcileri destekleyen aynı zamanda görevlendiren aktörlerdir. Belediyeler ve kentsel yönetimlerden oluşurlar. Kullanıcılar ise geleneksel mimarlık eylem sürecinin en son aşaması olan kullanım sürecini deneyimleyen çevreyle ilişki kuran aktörlerdir.

Şekil 2.6 Tasarım Süreci Aktörleri (Day ve Parnell,2003)

Geleneksel mimari süreçlere baktığımızda 20. Yüzyıla kadar tasarımcı ve kullanıcılar arasında bir ilişki olmamıştır. Genelde işlevsel sorunlar ortaya çıktığında gündeme gelmiş ve aralarındaki ilişki kısıtlı kalmıştır. Tasarım sürecinde kullanıcının önemini anlamak için kullanım süreci ve kullanıcı-mekân ilişkisi incelenmelidir. Kullanım süreci bütün aktörlerin süreç içerisinde çıktığı ve kullanıcının mekanla olan deneyimlerinden oluşmaktadır. Bundan dolayı ‘kullanıcı’, ‘mekân’ ve aralarındaki ‘iletişim’ bu sürecin temel kavramlarıdır. Bu süreçte kullanıcılar mekânla sahip oldukları değerler (sosyal, kültürel, fiziksel) üzerinden ilişki kurarlar. Böylece mekân tasarımcının kurguladığı soyut bir mekândan çıkarak çok boyutlu somut bir mekân haline gelir. Genellikle ‘işlevsellik’, ‘aidiyet’, ‘benimseme’, ‘beğeniler’, ‘memnuniyet’ gibi kavramlarla kullanıcı-mekân ilişkisi değerlendirilir. Kullanıcı-mekân ilişkisi tasarım süreçleri için önemli veriler taşır. Bu verilerin mimarlar tarafından daha fazla ele alınmasının hem tasarım süreçlerini geliştirmek adına hem de kullanıcı boyutunun öneminin kavranması adına önem taşımaktadır.

Şekil 2.7 Kullanıcı- Mekân İlişkisi (Hacılibeyoğlu, 2013)

Çevremize baktığımızda yaşadığımız şehri bulduğumuz mahallelerin çoğu süreç içerisinde bir şekilde var olmuşlardır fakat tesadüfen değil buldukları zaman dilimi içerisindeki ekonomik, sosyal, ekolojik baskılar ve kültürel, coğrafi, iklimsel faktörlere göre şekil almışlardır.

Yakın zamanlı mimarlık tarihine bakıldığında çoğu mekân, kullanıcıların karar verme sürecinde kontrolü olmadan oluşturulmuş veya mevcut yerler bir şekilde değiştirilmiştir. Bu değişimler her zaman daha kötü olarak sonuçlanmaz fakat kullanıcılar bu değişimde yer almadıklarında onlar için endişe verici ve üzücü sonuçlanabilmektedir. Bu durum pek çok insanın yaşadığı yerde aidiyetsiz hissetmesine sebep olmaktadır. İnsanların aidiyet hissetmediği mekanlarda vandalizm başladığı ve mekân kirliliğinin arttığı görülmektedir. Bu alanlar mekânı kullanan kişiler tarafından istismar edilmektedirler. Bundan dolayı Day ve Parnell (2003) tasarımın gerçekleşeceği yerde yaşayan ve çalışan insanların katkısı olmadan gerçekleştirilecek tasarımın, sosyal olarak bağlamı ile ilişkili, kullanıcıları kapsayıcı ve çevreye saygılı bir hale getirilemeyeceğini ifade etmektedir.

Tasarlanan mekânın içerisinde yaşayan veya o mekânı kullanan insanlara süreç içerisinde yer verilmeden yapılan tasarımların, kullanıcıları kapsayan ve çevreye duyarlı, mekâna saygılı bireyler haline getirilemeyeceğini ifade etmektedir. Park (1967) "kent, insanın, içinde yaşadığı dünyayı arzularına daha uygun hale getirebilmek için verdiği çabaların en tutarlısı ve bütününe bakıldığında en başarılısıdır, fakat insanın yarattığı bir dünya olan bu kent, aynı zamanda onun bundan böyle içinde yaşamaya mahkûm olduğu dünyadır" der ve şunu ekler "Böylece dolaylı olarak ve kendisini bekleyen görev hakkında net bir fikri olmaksızın, kenti inşa

ederken insan, kendini de yeniden inşa etmiştir." Bu yorumlara dayanarak Harvey (2013) toplumun nasıl bir şehirde yaşamak istediği sorusu ve toplumun nasıl bireylerden oluşmasını istediğimiz, doğayla kurulan ilişki, yaşam tarzı, şehirlerin hangi estetik değerlere sahip olması gerektiği soruları sorulmalıdır. Bundan dolayı aslında kentlilerin kentin kaynaklarından yararlanmak dışında kenti değiştirme sürecinde de görev almak gibi sorumlulukları olduğunu belirtir. Bu sorumluluk bireysel olarak değil kolektif olarak alınmalıdır. Bu durum geleneksel mimari süreçlerden farklı olarak kullanıcı katılımlı tasarım modelinin ortaya çıkmasına ve geliştirilmesine sebep olmaktadır.

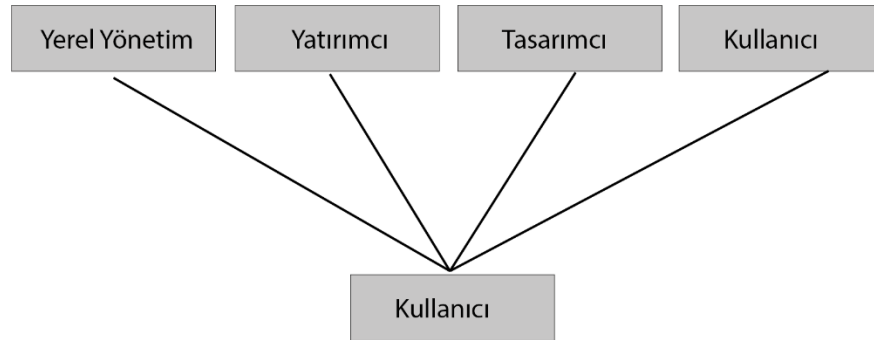
Bireylerin kendi yaşam çevrelerinin oluşumuna katılabilmeleri ve bu süreçte etken olabilmeleri tasarım sürecinde bir yaklaşım olmanın yanı sıra bir demokratikleşme sürecidir de. Bu durumda kullanıcı katılımlı tasarım anlayışının vurgulanması gereken boyutlarından en önemlisi katılımın çevreyi değil bireyi değiştirme gücüdür (Sanders ve Stappers 2008).

İnsanların kullandığı mekanlar o zamanın yaşam tarzına ve insanların deneyimlerine göre değişime uğramaktadır. Bundan dolayı tasarımcılar kullanıcılar ile iletişim halinde olmaları gerekmektedir (Baba, 2010). Kullanıcılar çevrelerine şekil veren baskıları (sosyal, ekolojik vb.) çok fazla düşünmeden günlük hayatlarını bunlara uyum sağlayacak şekilde yaşamaktadırlar. Yaşanılan çevrede güneşli ve gölgeli alanların nerede olduğu, çocukların oynadıkları alanları, gençlerin buluşma noktaları, hangi mekanlara değer verildiği, hangi mekanları güvensiz bulup kaçındıkları gibi bilgileri o mekânın kullanıcıları yabancılardan çok daha fazla bilmektedir. Tasarımcıların bu bilgilere ulaşmalarının en hızlı yolu orada yaşayan insanlar ile iletişime geçerek mümkündür. Bundan dolayı günümüzde hem demokratikleşme süreci hem kullanıcıların deneyimleri ve tasarım sürecindeki kullanım sürecinin daha olumlu geçmesi adına kullanıcı katılımı yaklaşımı tasarım sürecinin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımın temel amacı kullanıcıdır. Bütün kentlileri sürece dahil etmeyi amaçlayan prosedürlerden oluşur. Tasarım sürecinde belirtilen aktörlerin yerel yönetim, yatırımcı, tasarımcı ve kullanıcıların ortak bir şekilde çalışması halinde mümkündür. Geleneksel tasarım sürecinde kullanıcı aktif rol almaz iken bu tasarım yaklaşımı kullanıcının hem aktif rol almasını hem yaşadıkları mekânın değişiminde veya oluşumunda sorumluluk almasını destekler (Baba, 2010). Bütün aktörler arasında iş birliği söz konusudur. Kullanıcının deneyimleri ile uzmanların bilgisi, yatırımcıların

ekonomik katkıları ile en verimli çalışmanın ortaya çıkarılabilmesi adına ortak bir zemin oluşturmak istenmektedir.

Katılım yaklaşımlarında katılımcılar mekânı deneyimleyen bireyler olarak istekleri, öngörülerini tasarım verisi olarak projede kullanılmaktadır. Katılımcı tasarım süreçlerinin, katılımın ve tasarımın yapısından yola çıkarak, bağlamına oturan süreçler olmaktadır. Bu süreçlerin niceliklerinin, belirleyicilerinin ve kullanıcı profillerinin farklılaşmasından dolayı, her uygulama, o uygulamaya özgü bir işleyişi gerektirmektedir.

Farklı özelliklere sahip kentler için ortak bir kullanıcı katılım yönteminden bahsedilememektedir. Kullanıcıların özelliklerinden ve yaşam tarzlarından dolayı planlanan projelerin dinamikleri her süreçte farklı olmakta ve kullanıcı katılımlı tasarım modellerinin sabit bir model üzerinden yürütülemeyeceği görülmektedir. Habraken (1985) bu durumu şöyle açıklamıştır; ‘bulunduğu yerin sosyal, kültürel ve coğrafi özelliklerine göre uygulamalar yapılması gerektiğini ifade etmekte ancak bu farklılaşan uygulamaların her birinde ana hedef, kullanıcılarla beraber bütün aktörlerin, imkân dahilinde tasarım sürecine dâhil etmektir’(Baba,2010).

Şekil 2.8 Kullanıcı katılımlı tasarım sürecinde aktörler (Day ve Parnell,2003)

Katılımcılık günümüzde her kentlinin yaşamında yer almalıdır (Tuna, 2007). Kullanıcı katılımı aslında bireylerin kentsel yaşam eğitiminin bir parçası olmaktadır (Cullingworth, 1970). Kentlilerin talepleri, öngörülerini ve projelerin sonuçları konusunda doğru analiz yapabilme becerileri katılımcı modeller ile kazanabilmektedir. Bundan dolayı kullanıcı katılım tasarım yaklaşımlarında projelerin sonuçları kullanıcılar ile şeffaf bir şekilde paylaşılmalı ve bireyler sonuçları somut olarak izleyebilmelidir (Hardwick, W.G., Hardwick D.F., 1974). Sonuçların bildirilmesi durumunda katılımcıların daha sonraki projelerde de yer aldığı görülmektedir.

Yetkililer katılımları katılım kavramında bahsedildiği üzere sözde katılımcılık olarak yapmamalı, bireylerin aktif olarak yer alabileceği ortamlar oluşturmalarıdır (Cullingworth, 1970).

2.2.1. Kullanıcı Katımlı Tasarım Yaklaşımının Tarihçesi

Modern kullanıcı katımlı tasarımı anlamak için öncelikle geriye dönüp katılımcılığın tarihini incelemek önemlidir. Kullanıcıları tasarımlara dahil etme fikri neden ve ne zaman ortaya çıkmıştır, günümüzde nasıl uygulanmaktadır?

1960’larda katılımcı tasarım anlayışı iktidarın görüşlerine oldukça bağlıydı ve insanların artık söz hakkı ve eşit fırsatlara sahip olma arzuları gündeme gelmiştir (Comerio, 1984). Planlama ve tasarımda gerçek katılım hareketi büyümekteydi ve uzmanlar tarafından yukarıdan aşağıya doğru verilen kararlarda isyanlar oluşmaya başlamıştır. Siyasi yaşamın bir parçası olan ve yeterince temsil edilmeyen nüfuslar için 1960’lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde savunuculuk artmaya başlamıştır. İnsanlar yoksulluğun arttığını ve şehirlerin sıkıntılı hale gelmeye başladıklarını görmekteydiler. Bu durum insanlarda hayal kırıklığı yaratmış ve bir araya gelme ihtiyacını doğurmuştur. Birçok insan kendi çevrelerinde oluşan problemlere çözüm bulmak adına toplum temelli örgütler oluşturmaya başlamışlardır (Sanoff, 1994). Siyasi katılım talebiyle paralel olarak kullanıcı katılımı mimarlık, peyzaj mimarlığı, şehir bölge planlama gibi mesleklerde de su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Kullanıcı katılımı, giderek daha fazla tanımlı bir sistem oluşturmanın bir yolu olarak görülmüştür. Demokratik bir süreç ile bireysel güçlenme hareketiyle 1960’larda planlama ve tasarıma katılım önemli ölçüde artmıştır (Comerio, 1984).

Tasarım ve planlama alanında katılım kavramı farklı yaklaşımlar veya isimlerle tanımlanmıştır. Sanoff (2000) “Topluluk İçin Tasarım” (Community Design) şeklinde bahsederken toplumun sürece doğrudan katılmasına imkân verildiği bir sistem olarak bahseder. Katılımı ‘toplum planlaması (community planning)’, ‘toplum mimarlığı (community architecture)’, ‘sosyal/toplumsal mimarlık (social architecture)’, ‘toplumsal kalkınma (community development)’, ‘toplumsal kalkınma (community development) ve ‘toplum katılımı (community participation) başlıklar halinde tanımlamaktadır. Bütün bu başlıkların ortak özelliği ise insan-çevre ilişkisinin gelişmesi ve süreçlere dahil edilmesidir.

Topluluk tasarımı, demokratik sosyal sistemin bir sonucudur. İlk topluluk tasarım merkezi 1964 yılında Harlem, New York'ta açılmıştır. Topluluk tasarımı bir fikri güçlendiren, insanların ne zaman temsil edilme hakkına sahip olduğunu savunan ve çevreleriyle ilgili kararlar almalarına imkân tanıyan bir yaklaşımdır. Topluluk tasarımcıları planlama ve tasarımda en etkili ve faydalı yaklaşım olacağına inanmaktadır. Tasarım ve planlama problemlerini çözmek için uzmanların bilgisiyle mekânı en çok deneyimleyen aktörlerin bilgilerinin birleştirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Topluluk tasarımı, iyi bir tasarım yaratmanın hem en etkili hem de en demokratik yolu olarak görülmektedir (Comerio, 1984). Kullanıcılarda sorumluluk ve uzmanlara olan güvenin arttığı gözlemlenmiş ve özellikle düşük gelirli kentsel topluluklar söz sahibi olmak için bir araya gelmeye başlamışlardır.

“Tasarımda Katılım” konusu 1971 yılında düzenlenmiş olan Manchester Konferansında akademisyenler tarafından ele alınmıştır. Bu konferans sonrasında oluşturulan Open House ve SAR yayınlarıyla tasarımda katılım yaklaşımları bilimsel bir tabanda yer bulmuş ve dünyaya aktarılmıştır. Katılım kavramının araştırmacılarından olan John F.C Turner (1972) uzman-kullanıcı ilişkilerinin olumsuz bir anlamı olan paternalizm yöntemleri dışında bir yaklaşım üzerine inşa edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Tasarımcı ya da planıcı birlikte çalıştığı insanların güvenini kazanmalı, onlarla çalışmak konusunda kendilerine güvenmelidirler (Turner, 1972). Christopher Alexander ise tasarımcılar ve planlamacılar ne kadar iyi planlarsa ne kadar özenle tasarlarsa tasarımlar kullanıcılar için yeterli olan çeşitlilik ve düzene sahip ortamlar oluşturamayacaklarını savunurlar. Bu ortamların oluşması ancak organik bir karışım yani herkesin çevreyle alakalı en iyi bildiği kısımları paylaşması ve şekillendirmeye yardım ettiği topluluk eylemiyle mümkün olduğunu belirtir (Alexander, 1975).

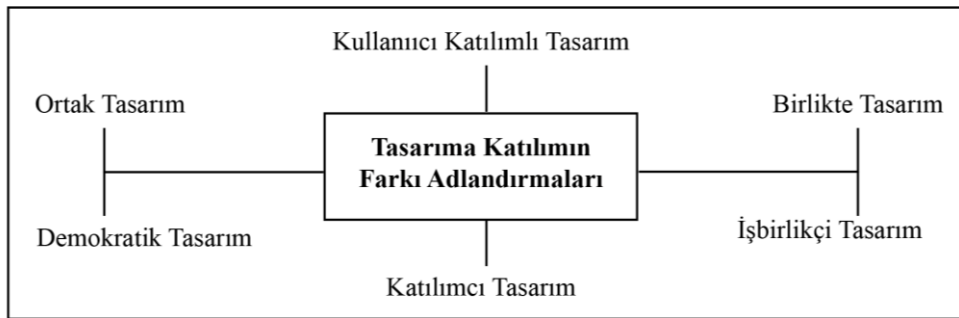
1985'lerden itibaren ise kullanıcı katılımı demokratik sistemleri benimseyen kentlerde gündem konusu olmuş ve farklı uygulamalar ile kent yasalarında yer edinmeye başlamıştır (Baba, 2010). 1992 yılında ve 1996 yılında gerçekleşen Birleşmiş Milletler Habitat konferansında yeterli toplum bilincinin oluşması yönetim ve kentli katılımıyla mümkün olduğu belirtilmiştir (Malbert, 1998). Özellikle İskandinav ülkeleri kullanıcı katılımını yasalaştırmada ve halkı teşvik etme de öncü olmuşlardır. Norveç, Hollanda, Danimarka başta olmak üzere 2000'li yıllara kadar Avrupa'nın birçok ülkesi kullanıcı katılımını yasalaştırmıştır (Day ve Parnell, 2003).

Kullanıcı katılımında en çok kullanılan yöntem olan ‘‘yukarıdan tabana, tabandan yukarıya’’ modelini literatüre İngiltere merkezli yönetim kazandırmıştır. Bu yöntem birçok kentte uygulanmıştır. 1994 yılında ‘‘Participatory Design Conference’’ konferansı ile kullanıcı katılımı kavramının bütün ülkelerde yaygınlaştırılması kararı alınmıştır (Maze, 2007).

Günümüzde ise gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede araştırma ve uygulama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan tartışmalar ve araştırmalar sonucunda insanların katılmasını sağlamanın sadece yararlı olduğundan dolayı değil aynı zamanda kendilerini doğrudan etkileyecek projelerin tasarlanmasında ve planlamasında katılım sağlamlarının gerekli olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni planlama ve tasarımdan etkilenen vatandaşların süreç içerisinde yer aldıklarında proje başarısının ve insanların sahiplenme hissini arttırdığının görülmesidir. Katılımcı süreçler artık oldukça yaygınlaşmış ve popüler bir süreç haline gelmiştir. Birçok kuruluş ve yönetimler katılımcı tasarımı ve planlamayı desteklemektedirler (Driskell, 2002).

2.2.2. Kullanıcı Katılımlı Tasarım Süreci

Birçok araştırmacının kullanıcı katılımlı tasarım sürecinde farklı arayışlar içerisinde olduğu gözlenmektedir. Bundan dolayı literatür taramasında sık karşılaşılan farklı adlandırmaları bulunmaktadır. Bunlar; ‘kullanıcı katılımlı tasarım’, ‘katılımcı tasarım’, ‘ortak tasarım’, ‘demokratik tasarım’, ‘işbirlikçi tasarım’, ‘birlikte tasarım’. Bu kadar farklı adlandırmalara sahip olmasının sebeplerinden biri de katılım kavramının farklı disiplinlerde tartışılması ve araştırmacıların özgün bir adlandırma arayışıdır.

Şekil 2.9 Kullanıcı katılımlı tasarım modelinin farklı adlandırmaları (Yaşar, 2022)

Kullanıcı katılımlı tasarım modelinde katılımın amaçlarında olduğu gibi sürecin amaçları net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Katılımda yer alacak taraflar, katılım modeli ile yapılmak istenen ve varılmak istenen hedefler, insanların sürece nasıl dahil edileceği, süreç içerisinde katılımın ne zaman gerekli olduğu gibi konularda süreç net olmalıdır. Sanoff (2000) oluşturulan modelin bu sorulara cevap vermesi durumunda amaçlarına etkin bir şekilde ulaşabileceğini belirtmektedir. Önemli olan nokta modelin ulaşılmak istenen bir hedefi olması ve her katılımcının süreç hakkında bilgi sahibi olması önemlidir. Beklentiler net bir şekilde ifade edilmemişse ve hedefler gerçekçi değilse, katılımcılar sonuçlardan memnun olmayabilir ve projeye olan inançlarını yitirebilmektedirler. Bu nedenle, hedef tanımlama, kullanıcı katılımlı tasarım süreçlerinde önemli bir aşamadır.

Sanoff (2000), kullanıcı katılımlı tasarım modelinin sürekliliğinin zor olacağını ve önerilen aşamalara dikkat edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Kullanıcı katılımlı tasarım modeli birkaç adımda gerçekleştirilmektedir (Sanoff, 2000). İlk adım kendi içerisinde 3 aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, ortak bir amaç duygusu oluşturulması ve katılımcılar tarafından tanımlanması önemlidir. Bilgi paylaşımı ve anlaşmalara varmak için net ve açık bir süreç gerekir. İkinci aşama olarak katılımcılar konuyla ilgili bilgi edinmeli ve konuyla alakalı bilgi ve düşüncelerini paylaşmalıdır. Etkili bir şekilde problemlerin çözülebilmesi için ortak bir bilgi tabanı gereklidir. Bu amaçla saha ziyaretleri, kişisel yorumlar, uzmanlar tarafından bilgilendirme ve inceleme, kullanıcıların bilgi sahibi olabilmesi için teknik raporların hazırlanıp kullanıcılara ulaştırılması gerekmektedir. Üçüncü olarak ise, sorunların bildirilmesi, sorun hakkında elde edilen bilgilerin tartışıldıktan sonra açıkça ortaya konması gerekmektedir. Sorunlar, tüm katılımcıların endişelerini yansıtmalı, zaman ve kaynak kısıtlamaları içinde yönetilebilir olmalıdır. Problemi tanımlama için, sözlü açıklamalar, diyagramlar, akış şemaları gibi farklı yöntemlerden yararlanılabilir. Sorunlar bütün aktörlerle birlikte belirtildikten sonra, bir vizyon oluşturma süreci başlamaktadır. Topluluğun, projenin ideal durumu veya uzun vadeli potansiyeli hakkında hayaller kurması sağlanmalıdır.

Sanoff'a (2000) göre bir sonraki adım fikirlerin üretilmesi aşamasıdır. Aktörler arasında beyin fırtınası yapıldığı bu aşamada katılımcılar farklı alternatifleri tartışarak detaylandırır. Seçenekleri değerlendirmek adına bazı kriterler belirlenebilir ve seçenekler puanlandırılarak en çok tercih edilenden en az tercih edilene doğru sıralamalar yapılabilmektedir. Alternatiflerin artılarını ve eksilerini belirlemek gerekir.

Değerlendirme aşamasında katılımcılar matrislerden faydalanabilmekte ve fikir birliğinin en yüksek olan alternatif seçilmektedir. Sürecin en son adımı ise önerilerin uygulanmasıdır. Bir eylem planı bu aşamada öne sürülür. Özetle, fikir birliği oluşturmanın genel süreci aşağıdaki gibidir (Sanoff, 2000).

- Ortak bir amacın belirlenmesi
- Sorunlarla ilgili bilgi paylaşımı
- Sorunların bildirilmesi
- Vizyonun oluşturulması
- Farklı fikirler ve alternatif çözümler üretmek
- Uygulama

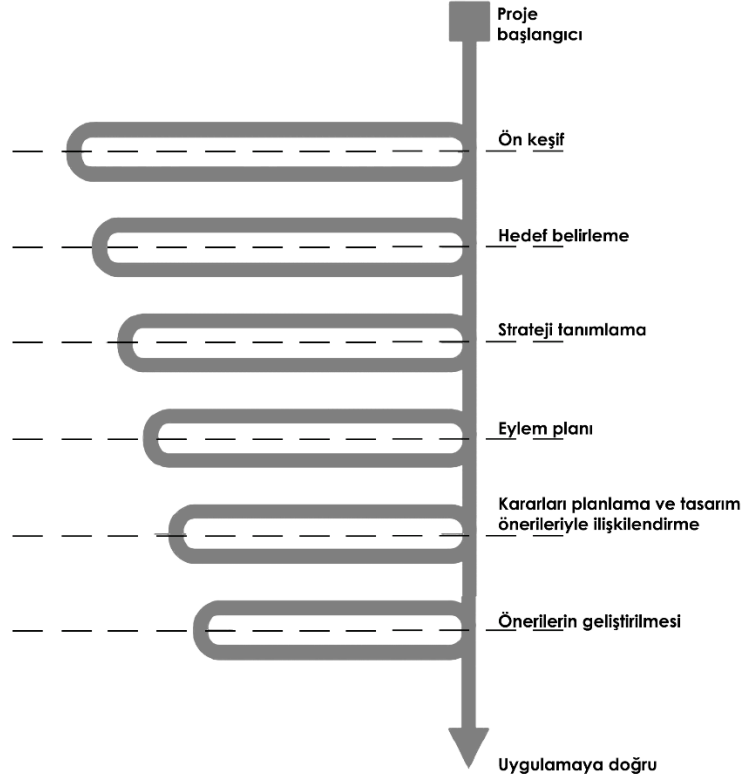
Burns (1979) kullanıcı katılımlı tasarım süreçlerini şu şekilde kategorize etmektedir; sürecin ilk adımı farkındalık evresidir.

- Farkındalık evresinde, katılımcılar çevreleri keşfetmektedir. Böylece sürece katılan herkesin, değişimin önerildiği alandaki deneyimlerine ve bilgilerine dayanarak fikir üretebilmesi amaçlanmaktadır.
- Algılama evresi, farkındalık evresinden alanın fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik olarak anlamaya geçiş evresidir. Tüm katılımcıların amaç ve beklentileri birbiriyle paylaştığı evredir. Tasarım için girdiler oluşmaktadır.
- Karar verme evresi, katılımcıların fiziksel tasarımlar yarattığı bir aşama olan yapım, uzmanlar tarafından alternatif ve nihai planları birleştirmek için girdi olarak kullanılmaktadır.
- Uygulama evresi, topluluğun projenin uygulanması için harekete geçtiği evredir. Bu süreç, birçok katılım projelerinde ihmal edilmektedir. Eylemi tetiklemek, katılımın temel amaçlarından biridir.

Süreç bittiğinde herhangi bir uygulama yapılmazsa eğer katılımcının sorumluluğu sona erer. Bu nedenle katılımcılar harekete geçmeli ve süreç içerisinde kalarak sorumluluk almalıdırlar (Burns, 1979).

Toker (2012) katılımcı tasarım modeli için “V” süreci olarak adlandırdığı kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Karar verme süreçleri, katılım yöntem ve tekniklerini içerir. Süreç daha geniş bir perspektifle başlayarak, kademeli olarak ayrı eylem adımlarına ayrılır. Süreç mevcut durumu analiz etmek için bir ön keşifle başlamaktadır. Bu aşamada toplanan bilgiler, hedef belirlemek için bir temel

oluşturmaktadır. Hedeflere ulaşmak içinse stratejiler tanımlanır. Ardından istenilen adımlar planlama ve tasarıma entegre edilir. Kısacası “V” süreci projenin beyanıyla başlamakta ve uygulamasıyla da son bulmaktadır.

Şekil 2.10 Kullanıcı katılımlı tasarımında ‘V’ süreci (Toker U., 2012)

Toker’in V sürecindeki ‘Ön Keşif’ tanımlaması, veri toplama aşamasıdır. Topluluğun veri toplama aşamasına entegre edilmesini önermektedir. Toker’e göre bu aşamada mevcut verileri analiz etmek, daha önce tamamlanmış benzer projeler üzerinden araştırmalar yapmak ve yerel bağlamını keşfetmektir. Tasarımcı yönünden kullanıcıları bu aşamada entegre etmenin faydası ise hem kullanıcı profilinin ayrıntılı olarak kavranması hem de kullanıcının çevresiyle alakalı mevcut koşulları diğer aşamalardan önce keşfetmesinin sağlanmasıdır (Toker, 2012). Burns’ün farkındalık ve algıma evreleriyle benzerlik göstermektedir. Toker (2012) bu aşamada farkındalığın artması için farkındalık yürüyüşleri ve etkinlikleri gibi bazı pratik yöntemlere yer verir. Bu aşama sorunları belirlemek için bir çerçeve oluşturabilmektedir. Topluluğun farkındalığı arttıkça çevreyle alakalı sorunlar daha görünür hale gelecek ve iş birliği ile tasarımcının tek başına analiz etmesinden daha etkili olabilmektedir (Başak, 2016).

Veri toplama, problem belirleme ve verilerin analizi aşamalarından sonra tasarımcı yorumlarını toplulukla paylaşabilmektedir. Bu verilerin paylaşılabilmesi için atölyeler veya toplantılar düzenlenebilmektedir. Kullanıcıların yorumları ihtiyaçlara uygun olduğu sürece tasarım sürecinin her aşamasında dikkate alınmalıdır. Tasarımcıların, tasarım tarzlarına ve geçmişlerine dayalı fikirleri her zaman kullanıcıların gerçek fikirlerini yansıtmayabilir. Bu nedenle tasarımcı-kullanıcı ilişkisi çok önemlidir (Başak, 2016).

Bu aşamalardan sonra hedef belirleme aşaması başlar. Ancak geleneksel sürecin aksine toplulukla birlikte inşa edilir. Kullanıcıların neyi isteyip neyi istemediği konusunda düşünmeye teşvik edilerek ve analizler ile sürecin kolaylaştırılması sağlanmalıdır. Hedefler belirlendikten sonra, sorunların çözümüne yardımcı olacak öncelikler hedef kitle ile strateji belirleyerek devam edebilir. Stratejinin tespit edilmesi, hedefe ulaşmanın yolları hakkında düşünmeye yardımcı olmaktadır. Bu aşama, toplumu 'doğru ilerlemenin gerçekliğine' hazırlar. Hedefler adım adım gerçekleştirilmelidir. Toker (2012) bu aşamanın esas sorusunun 'Hedeflere ulaşabilmek için hangi yollar izlenmeli' olması gerektiğini vurgular. Stratejilerin bireysel veya grup olarak belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

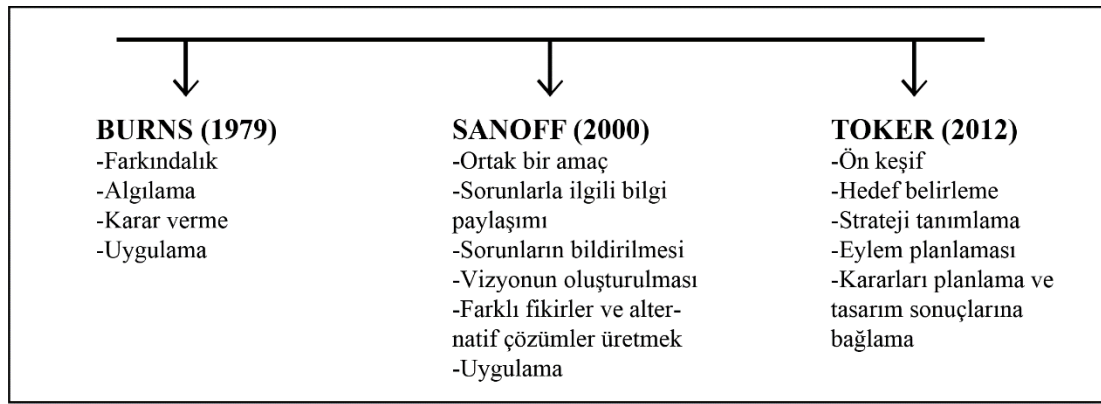
Eylem planlama aşaması ise stratejiye uyarak hedeflere ulaşmayı amaçlar. Bundan dolayı hedeflerin ve stratejilerin değerlendirilmesine yardımcı olur. Amaçların gerçekçi olup olmadığı ve uygulanıp uygulanamayacağı noktaları bu aşamada tartışılır. Toker (2012) bu noktada önerilen eylem aşamasının yaygınlaştırılmasını önemli bulmaktadır. Bu kapsamda sorulacak sorular ise şunlardır:

- Stratejiyi uygulamak için uygun bir ilk adım ne olabilir?
- Stratejiyi uygulamak için ilk adımı kim atmalıdır? (Başlatacak kişiler)
- Stratejinin uygulanmasını desteklemek için hangi kaynaklar en iyileridir?
(Finansal kaynaklar)

Eylem planlama aşaması fiziksel tasarım sürecine başlamadan önce önemli bir aşamadır. Çünkü hedeflerin gerçek hayatta uygulanabilirliğinin tartışılarak fiziksel tasarım sürecini ve ana hedeflere ulaşabilmek adına zamandan tasarruf sağlamaktadır. Eğer bu aşama atlanırsa sürecin sonunda bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu da daha önceki aşamalara dönmek zorunda bırakarak hem yıpratıcı hem de zaman kaybına neden olmaktadır. Bu aşamadan sonra tasarım kararlarının belirlenme aşaması gelir. Özetle, Toker (2012) kullanıcı katılımlı tasarım sürecini aşağıdaki gibi sınıflandırır:

- Ön keşif
- Hedef belirleme
- Strateji tanımlama
- Eylem planlaması
- Kararları planlama ve tasarım sonuçlarına bağlama

Kullanıcı katılımlı tasarım modellerinde her bir aşamanın (veri toplama, analiz etme, tasarım) kullanıcılarla birlikte yapılması önerilmektedir. Kullanıcının talepleri ve tasarımcının bakış açısı katılımcı tasarım yaklaşımlarında önem kazanmaktadır. Açıklanan farklı katılımcı tasarım modellerinin temel ilkeleri aşağıdaki grafikte belirtilmiştir;

Şekil 2.11 Kullanıcı katılımlı tasarım modeli farklı süreç yaklaşımları (Başak, 2016)

Sanoff'un (2000) sorunlarla ilgili bilgi paylaşımı aşaması ve Toker'in (2012) ön keşif aşaması Burns'ün (1979) farkındalık aşamasına benzemektedir. Çünkü veriler bu evrelerde toplanmakta ve aşama boyunca analiz edilmektedir. Burns'ün (1979) algılama aşaması, Sanoff'un (2000) ortak bir amaç belirleme aşaması ve Toker'in (2012) hedef belirleme aşamaları kullanıcının istek ve ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Sanoff'un (2000) sorunların bildirilmesi aşaması Burns'ün (1979) farkındalık evresinde görülürken Toker'in (2012) ön keşif aşamasında yer verilmektedir. Burns'ün (1979) karar verme süreci Sanoff'un (2000) farklı fikirler ve alternatif çözümler üretme aşaması Toker'in (2012) kararları planlama ve tasarım sonuçlarına bağlama evresinde görülmektedir. Her model eyleme geçme yani uygulama aşamasıyla son bulmaktadır (Başak, 2016).

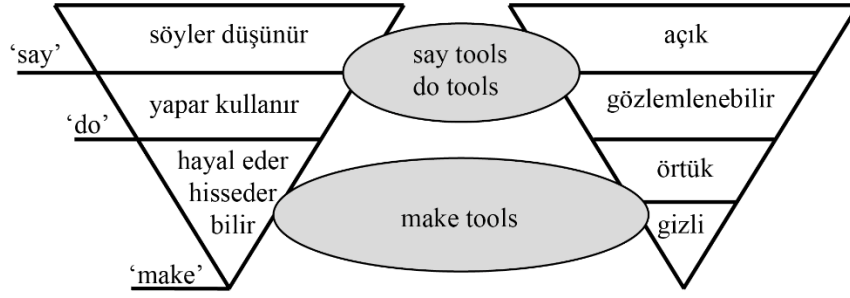
2.2.3. Kullanıcı Katımlı Tasarım Teknikleri ve Kullanıcı-Tasarımcı İlişkisi

Kullanıcı katımlı tasarım modelinde tasarımcı ve kullanıcı arasındaki ilişkinin kurulabilmesi adına gerekli ortamları oluşturan ve merkezinde kolektif bir düşünce barındıran etkileşimli tasarım süreci anlayışıdır. Aktif katılım gerektiren bu anlayışta tasarımcılar ve uzmanlar konularının ve teorik bilgilerinin yanı sıra yönetme, dinleme ve yorumlama gibi faktörleri de üstlenmektedir. Aktörler arasındaki ilişkiler ve iletişim açısından bakıldığında kullanıcı katımlı tasarım yaklaşımı çok boyutlu olarak değerlendirilmesi gereken bir kavramdır. Yaklaşımında kullanıcının merkeze ve ana aktörler arasına alınmasının temel amacı, onlara ait deneyimlerin ve sosyal yaşantılarına dair verilerin tasarım sürecine doğrudan aktarılmasıdır. Bonilla'ya göre (2009) kullanıcıların bir araya gelebileceği ortamlar oluşturularak görüşlerini, deneyimlerini ve farklı bakış açılarını paylaşmalarına teşvik ederek hem projenin daha iyi anlaşılması sağlanırken hem de farkındalığın artmasına neden olmaktadır (Gillem ve Gordon, 2010). Sanoff (2000), ortak amaçları olan insanların bir araya getirilmesi topluluk hissinin kuvvetlendirilmesine ve kullanıcının kararlarda söz hakkı olanağının artırılmasıyla mekâna olan aidiyetlik hissinin geliştiğini ifade etmektedir.

Bu tasarım yaklaşımında kullanıcının sürece dahil edilmesi ve onların istekleri doğrultusunda uyum sağlayabilecekleri, işlevsel ve sürdürülebilir bir tasarımın uygun görülmesinin sebebi kullanıcının çevresine dair sorumluluklarını ve farkındalıklarını artırılmasının hedeflenmesidir. Lee (2006) kullanıcı katımlı tasarım modelinde iki tipoloji olduğundan bahsetmektedir. Birincisi, tüm tasarımcıları yeniden gruplandırmayı amaçlamaktadır. Kullanıcıları yeni bir düzende önemsenmesi, tasarıma katılım alanının yeniden haritalandırılması ve anonim halindeki insanları birbirine bağlayacak uygulamaların geliştirilmesi hedeflenmektedir. İkinci amaç ise tasarıma katılım sürecini dışsallaştırmak ve toplumla olan ilişkilerin iyileştirilmesine yardımcı olarak insanlarla birlikte geliştirmektir. Bu yeni yaklaşımda tasarımcılara düşen görev 'inovasyon', 'iş birliği' ve 'özgürleşme' sürecini başlatmaktır (Lee, 2006).

Sanders (2002) katılımcı tasarım modelinde kullanıcıların tasarımcılarla olan iletişimi ve katılma biçimlerini üç grupta ifade etmektedir. Bunlardan ilki 'say tools'; görüşmeler, anket çalışmaları, gruplar halinde toplantılar gibi tasarımcıların kullanıcıların görüşlerini alabilmesi adına kullanılan yöntemlerdir.

İkinci olarak ‘do tools’; kullanıcıların çevresiyle olan ilişkilerin incelendiği (nasıl yaşadığı, ne yaptığı, neleri tercih ettiği vb.) gözleme dayalı teknikleri ve araştırmaları kapsayan bir ifadedir. Sonuncusu ise ‘Make tools’ hem kullanıcı hem de tasarımcı için oldukça önemlidir. Bu iletişim biçiminde kullanıcının davranışlarını, fikirlerini, duygularını ‘yaparak’ açığa çıkarması amaçlanmaktadır. Bu durum tasarımcının empati kurabilmesini ve kullanıcıyla ilişki kurarak onları anlamasını kolaylaştırırken kullanıcı da kendini daha rahat ifade edebilmektedir (Sanders,2002).

Şekil 2.12 Kullanıcının tasarıma katılma ve iletişim biçimi (Sanders, 2002)

‘Make tools’ biçimini Lee (2006), ‘kullanıcının ellerinin kirlendiği’ yani kullanıcılara sağlanan imkanlarla üretime aktif bir biçimde dahil olmasını vurgulamaktadır. Atölyeler düzenlenerek ‘make tools’ gerçekleştirilebilir. Tasarımcılar ile kullanıcı arasında eyleme dayalı bir iletişim dili yaratılmak istenmektedir. Yalnızca uzmanlar tarafından anlaşılabilir olan durumlar bu sayede kullanıcıya da aktarılarak herkes tarafından anlaşılabilir olması hedeflenmektedir. Aynı zamanda tasarımcılar sözlü ve gözleme dayalı iletişim biçimlerinden de yararlanabilmektedir. Bu bağlamda kullanıcı katılımlı tasarım yaklaşımlarında tasarımcı-kullanıcı iletişimi kuvvetlendirmek adına maket, iki ve üç boyutlu çizimler, videolar, grafikler gibi iletişim araçları kullanılabilir.

Tasarımcılar veya uzmanlar kullanıcı görüşlerini almak ve onları sürece dahil edebilmek adına ‘anket’, ‘görüşme’, ‘odak grup toplantıları’, ‘haritalama’ vb. gibi çalışmalara başvurmaktadır. Sanoff (2005), bu teknikleri sınıflandırarak üçe ayırmaktadır. ‘Dolaylı yöntemler’ olarak adlandırılan ilk aşama anket çalışmaları, kullanıcılarla görüşmelerden elde edilen bilgilerin toplanmasıdır. İkinci aşama olan ‘bilinçlenme yöntemlerinde’ ilanlar, duyurular, bilgilendirme yazıları ile kullanıcıların

bilgilendirilmesi sağlanmaktadır. Aynı zamanda kullanıcılarla birlikte alan gezisi, fotoğraflama, özel koşulların saptanması ve incelenmesini içermektedir.

Üçüncü aşama olan ‘grup etkileşim yöntemleri’ profesyonellerin yürütücülüğünde düzenlenen atölye çalışmalarını içermektedir. Genel anlamda bakıldığında bu yöntemler mevcut probleme yönelik kullanıcılarla iş birliği içerisinde odak grup çalışmaları, atölye serileri ve çalıştaylar şeklinde organize edilmektedir. ‘Yapma’ ve ‘uygulama’ olarak bahsedilen yöntemde profesyoneller ve kullanıcılar plan çalışmaları, iki ve üç boyutlu görselleştirmeler, şemalar üzerinden ortak bir dil geliştirerek alternatifleri keşfetmektedir (Sanoff, 2005).

Sanders (2002) ve Sanoff (2005) kullanıcıyla iletişim biçimleri olarak sunmuş oldukları araçlar birbirleriyle benzerlik göstermektedir.

SANDERS	SANOFF
"SAY TOOLS" / SÖYLE, ANLAT Sözlü iletişim, Anket, Görüşme, Grup toplantısı	DOLAYLI YÖNTEMLER "INDIRECT METHODS" Sözlü iletişim, Anket, Görüşme, Bilgilendirme toplantısı
"DO TOOLS" / YAP, GÖSTER Gözleme dayalı iletişim, Algılama, Tepitler, Tercihler, Yorumlar belirtilir.	BİLİNÇLENME YÖNTEMLERİ "AWARENESS METHODS" Gözleme dayalı iletişim, Alan yürüyüşleri, Farkındalık turları, Bilinçlenme.
"MAKE TOOLS" / ÜRET Üretken iletişim, Atölye Yaparak ifade, Aktif kullanıcı, Operasyonel doğa	GRUP ETKİLEŞİM YÖNTEMLERİ "GROUP INTERACTION METHODS" Üretken iletişim, Atölye, Yaparak ifade, Aktif kullanıcı, Operasyonel doğa

Şekil 2.13 Sanders ve Sanoff'un metotları (Hacılibeyoğlu, 2013)

Kullanıcı katılımlı tasarım süreçlerinde kullanıcılar sürecin önemli bir ögesi haline gelirken tasarımcı ve araştırmacıların da rollerinde önemli değişiklikler meydana gelmektedir. Geleneksel tasarım sürecine baktığımızda karar verme yetkisi tasarımcılardadır. Bu süreçte daha otoriter bir anlayış hakimken kullanıcı katılımının benimsenmesiyle birlikte kullanıcılarla daha yakın ilişkilerin kurulduğu sadece gözlem ile kalmayıp kullanıcıyla iletişime geçilen, yaklaşan bir süreç yaratılmaktadır. Kullanıcı katılımlı tasarım sürecinde tasarımcılar ve uzmanlar karar verici kimliklerini bırakıp ‘organize eden’, ‘yönlendiren’, ‘dinleyen’, ‘yorumlayan’ gibi roller üstlenmektedirler. Bundan dolayı Gillem ve Gordon (2010) tasarımcıların teknik bilgilerinin yanında tasarım sürecinde ‘yöneten’ ve ‘belgeleyen’ özelliklere

sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Sürecin verimli yürütülebilmesi adına ‘yöneten’ taraf kuvvetli olması gerekirken diğer taraftan her kullanıcının görüşü önemli olduğundan dolayı kullanıcılar tarafından yapılan çalışmalar ve görüşler kayıt altına alınmalıdır. Tasarımcıların süreçte bağımsız karar verme yetkisi ve tasarlayan rolü değişirse de tasarım sürecinin aşamaları, biçimleri ve yöntemlerinde oluşan değişikliklerden dolayı rollerinde değişiklikler aynı zamanda sorumluluklarında artmalar meydana gelmektedir (Hacılibeyoğlu, 2013).

Kullanıcı katılımlı tasarım süreçlerinin organize edilmesi, yönetilmesi ve yorumlanıp değerlendirilmesinden tasarımcılar sorumludur. Aslında temel amaç kullanıcıların tasarım süreçlerinde sadece gözlemlenip empati kurularak değil, kullanıcıların aktif bir şekilde fikirlerini, tercihlerini sürece aktararak elde edilen veriler ile daha sürdürülebilir tasarımlar elde etmektir. Bu tasarım modeli tamamen kullanıcı-tasarımcı arasındaki iletişime ve etkileşime dayalıdır. Sanoff (2000), hem tasarımcıyı hem kullanıcıyı uzman olarak değerlendirmekte fakat aralarındaki ilişkiyi; “Profesyonellerin kullanıcılardan farklı bir uzmanlığı vardır. Kullanıcı problemi tanımlama konusunda uzmandır, çözüme konusunda değil. Tüm katılımcıların tasarım sürecinde kendi uzmanlıklarını paylaşması durumunda ortaklık verimli olmaktadır” tanımlamaktadır.

Kullanıcı katılımlı tasarım modelinde en önemli iki aktörün rolleri ayrıntılı bir biçimde belirtilmektedir. Kullanıcılar mekânı deneyimleme konusunda uzmanlar olarak süreçte yer alırken, tecrübe ve teknik bilgisi ile ulaşılmak istenen hedefler için çözüm üretme, daha sürdürülebilir ve yaşanabilir alanlar yaratma aşamasında tasarımcılar kullanıcı deneyimlerinden de faydalanarak bir süreç yürütmektedir. Bundan dolayı tasarımcı ve kullanıcı arasındaki ilişkinin artmasını sağlayacak yeni diller, yöntemler ve araçlar oluşturulmaktadır.

2.2.4. Kullanıcı Katılımlı Tasarımın Peyzaj Mimarlığı Disiplininde Yeri

Kullanıcı katılımlı peyzaj tasarımı, paydaşları ve tasarımcıları, son paydaş olan kullanıcılar için sonuçları iyileştiren ortak bir yaratıcı sürece dahil eden birçok katılımcı tasarım sürecinden biri olmaktadır. Katılımcı peyzaj tasarımı, profesyonel ve yerel bilgidan yararlanan ortak bir manzara oluşturma sürecidir (Hester, 2006). Katılımcıları işbirlikçi bir çevre yönetimi sürecine dahil ederek yerel ekolojik sistemleri geliştirmekte ve insanların hem birbiriyle olan etkileşimini hem de

insanların çevreyle olan etkileşimini arttırmaktadır. Peyzajla etkileşimin artırılması durumunda daha sürdürülebilir ve demokratik yaşam yollarının öğrenilebileceği ve başarılabileceği varsayımları bulunmaktadır (Crewe ve Forsyth, 2003). Bu durum katılımın nasıl daha sürdürülebilir peyzajlar yaratabileceği ve peyzajda demokrasinin doğası gibi farklı tartışma konularını meydana getirmiştir. Katılım hem sosyopolitik hem de kültürel bilgi anlamında, insanlarla peyzaj arasındaki arzu edilen etkileşimi sağlayan bir araç olarak görülmektedir. Peyzajda katılımın amacı, katılımcı bir şehir planlaması, kullanıcılarla bağlantı kurma, ‘doğa merkezli’ stratejiler geliştirmektir. Katılım kavramını peyzaj disiplinleri içerisinde diğer disiplinlerden ayıran bir nokta ise ‘kültürel peyzajdır’. Çok değerli olan kültürel peyzajlar insanların birbiriyle ve doğayla kurdukları etkileşim açısından katılım kavramı için önemli bir araştırma alanıdır. Peyzajın insanların çevrelerinin temel bir bileşeni, ortak kültürel ve doğal miraslarının çeşitliliğinin bir ifadesi ve temellerinin hukuken tanınmasının önemini vurgulayan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi’nin yürürlüğe girmesiyle daha da hız kazanmıştır. Sözleşme peyzaj yönetiminde geniş katılım çağrısında bulunmakta ve genel halkın yanı sıra yerel halkın katılımı için prosedürler oluşturulması gerektiğini belirtmektedir.

İnsanlar ve peyzaj arasındaki ‘yakınlığın’ artırılması veya bir tür simbiyotik ilişkinin yaratılması daha sürdürülebilir bir yaşam ve kimliğin meydana geldiği yapılan çalışmalarda belirtilmektedir. Peyzaj ile, topluluk değerlerinin yaşam biçimiyle ve belirli peyzaj etkileşimleri ile nasıl kalıcı hale geldiği ve nesiller boyunca devam ettiğiyle alakalı birçok araştırma mevcuttur. Bundan dolayı katılım peyzaj disiplini içerisinde önemli bir araştırma konusu olmaktadır. Katılım kavramı peyzajın birleştirici mirasının korunmasına ve peyzaj yönetiminde yeni kavramların geliştirilmesinde yardımcı olmaktadır. Katılım araştırmaları ile grup ve bireysel etkileşimler, mekanlara bağlılık, peyzaj okuma, duygusal bağlılık gibi konular ile peyzaj araştırmalarında yer bulmuştur. Özellikle yeşil altyapı planlamalarında halkın katılımının sağlanmasıyla somut başarılar elde edildiği araştırmalar mevcuttur.

Peyzaj mimarlarının katılımcı süreçlerde yer alması, katılımın toplumsal bilincin bir parçası haline geldiği altmışlı yıllarda başlamıştır. Seksenli ve doksanlı yıllarda katılım konusunda daha kritik sesler ortaya çıkmış ve peyzaj mimarları için tasarım sanatsal bir rolle daha önemli hale gelmiştir. Bununla birlikte etkin katılım arayışları devam etmiştir. Doksanlarda özellikle toplum odaklı tasarım yaklaşımı ortaya çıkmasıyla katılım hukuksal çerçevede de yer edinmiştir. Peyzaj mimarlarının

katılımcı süreçlerde kolaylaştırıcı veya arabulucu olarak rolleri önemli ölçüde genişlemiştir (Fischer, 2000).

2.3. Kullanıcı Katılımlı Tasarım Süreci Örnekleri

Holloway Road- Bulvar Tasarım Projesi

2017 yılında JTP mimarlık tarafından Londra’da gerçekleştirilen bu projenin temel amacı gelecekte Holloway bulvarının nasıl olması gerektiğiyle alakalı kullanıcı katılım modeli esas alınarak planlama çalışması yapılmasıdır. İyileştirmeye yönelik fikirler için topluluk teşvik edilerek ‘Topluluk ile Planlama’ günü düzenlenmiştir. Yerel topluluk üyeleri ve bölgeye ilgi duyan sakinleri, Londra’da yer alan bu önemli bulvarın güzelleştirilmesi ve kullanımının artırılması için planlama aşamasında fikirlerini paylaşmaya davet edilmiştir. Yaklaşık 100 kişilik katılımcı ile atölye, saha gezileri düzenlenmiştir. Çalışmalar bulvar için bir vizyon oluşturmaya yardımcı olmak adına bir fırsat olarak görülmüştür.

Şekil 2.14 Bulvar tasarımı atölye çalışmaları (Url 1)

Atölye çalışmalarında kullanıcıların talepleri ve fikirlerini ileri taşımak ve şeffaf titiz bir yaklaşım sağlamak adına ‘Bulvar Forumu’ kurulmuştur. Daha sonrasında tasarımcılar tarafından problemler, kullanıcıların talepleri ve çözüm önerileri, uzmanların görüşleri derlenerek geri bildirim konferansları düzenlenmiştir.

Yetkililer sürece gençlerin ve çocukların da dahil edilmesini istediklerinden dolayı onlara özel atölyeler de düzenlemişlerdir. Atölye çalışması sırasında öğrencilere üç boyutlu modelleme kullanılarak Minecraft oyunuyla etkileşimli bir şekilde öğrencilerin alanı keşfetmeleri sağlanmıştır. VR gözlükler ve üç boyutlu modellerle alanı keşfeden öğrencilere alanla alakalı en çok nelere değer

verdikleri, neleri değiştirmek istedikleri ve alanda ne olmasını talep ettikleriyle alakalı sorular sorulmuştur.

şekil 2.15 Gençler ile yapılan atölye çalışmaları (Url 2)

Yapılan çalışmalar sonucu Londra Mimarlık Festivali'nin bir parçası olarak atölyelerin sonuçları sergilenmiş ve bir panelde Lonra'nın gelecekte böyle bulvarlar yaratmaya nasıl devam edebileceği tartişılmıştır.

Spa Fields Parkı

Londra Metropolitan Üniversitesi öğrencileri ve Fluid mimarlık ofisinin işbirliği içerisinde gerçekteşirilmiş olan kullanıcı katılımlı tasarım projesi, çok ihtiyaç duyulan fakat ihmal edilmiş bir yeşil alanın yerel toplumun farklı ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bir parka dönüştürülmesini hedeflemektedir. Toplumun farklı kesimlerinin sürece dahil edilmesi için bir çok katılım tekniği kullanılmıştır. Çalışanlar, park kullanıcıları, kadınlar ve gençlerin bireysel ihtiyaçlarına odaklanmıştır. Özellikle parka duyulan güvenlik endişelerinden dolayı kadınların katılımı desteklenmiştir. Katılımcıların katkılarıyla alana yeni girişler eklenmiş ve daha güvenli rotalar oluşturulmuştur. Aynı zamanda park alanından kopmayan çocuk oyun alanları da eklenerek herkes için daha güvenli ve daha davetkar bir park tasarlanmıştır. Özellikle gençler yeni gençlik barınaklarının tasarımında ve inşasında aktif görev almışlardır. Üniversitelerden katılım gösteren gençler yerel gençlik merkezinde resmi katılım etkinliklerini oldukça kolaylaştırmış olup gençlerin bir araya gelmesine ve atölye çalışmalarına öncü olmuşlardır. Tasarım ekibiyle işbirliği içerisinde gerçekteşen tasarımda gençlerin barınakları alanda nereye yerleştirmek istedikleri ve malzemeleri konusunda söz hakkı sahibi olmaları parkın hem yeniden gelişmesine katkı sağlamış hem de o alanlar üzerinde aidiyet duygusunu geliştirmiştir.

Şekil 2.16 Spa Fields Parkı (Url 3)

Camden Bakım Evleri

Mimar Niall McLaughlin'in, yaşlı insanlar için iki yeni bakımevinin geliştirilmesi ve fizibilite çalışmalarının yürütülmesi için görevlendirildiği bu projede bakımevleri sakinlerinin ihtiyaçları ve isteklerini karşılamaya yönelik bir tasarım stratejisi geliştirmesi amaçlanmıştır. Uygulama açısından başarılı bakımevlerini ziyaret ederek oranın sakinleriyle birlikte üç dizi atölye gerçekleştirmiştir. Bakımevi personelleri, yöneticileri ve sakinleri olmak üzere farklı kullanıcı profillerine yer verilmiştir. İlk atölyede katılımcıların bakımevlerine dahil edilmesini istedikleri şeyleri görselleştirebilmeleri için fotoğraf makinesi dağıtılmış ve kullanıcılardan fotoğraf çekilmesi talep edilmiştir. Sonrasında bu fotoğraflar kartpostal haline getirilerek sakinlerle paylaşılmıştır. İkinci atölyede kullanıcılarla farklı bakımevleri gezilerek saha çalışmaları yapılmıştır. Saha çalışmalarındaki amaç nelerin işe yarayıp nelerin eksik kaldığının tespitini yapmaktır. Yorumların ve gözlemlerin kaydedilebileceği büyük ölçekli modellemeler yapılmıştır. Tasarımcılar işleyişi daha iyi anlamak ve sakinlerin günlük yaşamını öğrenmek adına bazı günler bakım evlerinde vakit geçirmişlerdir. Üçüncü atölyede ise katılımcılardan, odalarının içindeki mobilyalarını düzenlenmeleri talep edilmiştir. Bundan dolayı odaların ve alanın maketi yapılmış olup kullanıcılara dağıtılan kağıtlara fikirlerini ve taleplerini yazıp maketlerin zeminine yapıştırmaları istenmiştir. Yazılan bu fikirler ve talepler toplanarak 'Söyledikleriniz' başlıklı bir belge üretilmiştir. Atölyelerin sonucunda yaşlıların özgürce dolaşabilecekleri, odalarına kolayca dönebilecekleri bağımsızlık düzeyleri ne olursa olsun kamusal yaşamın bir parçası olarak hissedebilecekleri bir dizi sosyal alan, bahçe ve avlu alanlarının tasarlanmasına karar verilmiştir.

Şekil 2.17 Camden Bakım Evi Atölyesi ve Proje Eskizi (Url 4)

BÖLÜM 3

3. TOPLULUK BAHÇELERİ

3.1. Topluluk Bahçesi Kavramı

Gelişmiş ülkelerde kentsel tarımın alt türü olarak karşımıza çıkan topluluk bahçelerinde vurgulanması gereken iki farklı nokta insan topluluğu ve bahçecilik faaliyetleridir. Topluluk bahçesi tanımlanmadan önce ‘topluluk’ ve ‘kent bahçeciliği’ kavramlarının tanımlanması önemlidir. Topluluk genel olarak tanımlanması zor bir kavramdır. İnsanların ortak bir amaç için bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Khan (1999), farklı ama uyumlu görüşlere, becerilere ve algılara sahip olan dış müdahalelere karşı iş birliği içerisinde olan insan topluluğu olarak tanımlamaktadır (Holland, 2004). Böyle bir insan topluluğu organize yönetim ve risklerin, faydaların paylaşılmasına izin veren bir demokrasi düzeyi sergiler. Birleşik Krallık’ta kurulan Kentsel Tarım ve Topluluk Bahçeleri Federasyonu iyi bir topluluk işleyişini şu şekilde tanımlamaktadır;

- Topluluk etkinliği yoluyla bireylerin kendilerini geliştirebileceği eğitim ve beceri kazanımına fırsat tanınması
- Katılımda fırsat eşitliği
- Çeşitli yerel yapılara katılım imkânı
- Karar alma süreçlerinde danışma ve katılım
- Ekonomik fırsatlar
- Topluluk üyelerinin farklı ihtiyaçlarının farkındalığı ve bu ihtiyaçları karşılanması
- Çevre bilinci ve sorumluluğu artırılması
- İnsanların kendilerini güvende hissetmesi

- İnsanların kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmesi ve aitlik duygusunun artması
- Sürdürülebilirliğin sağlanması (Kentsel Tarım ve Topluluk Bahçeleri Federasyonu)

“Ne zaman bir bahçe doğarsa, dünyanın bahçeyle daha iyi hale geleceğine dair bilinçsizce gerçekleşen bir umut oluşur. Bu durum bahçenin insanlarda yarattığı duygunun gücüdür. Bu duyguyu ifade etmek, açıklığa kavuşturmak ve onları ilham kaynaklarına dönüştürmek...” (Francis ve Hester, 1990).

Bahçe kavramı uzun zamandır güçlü bir mekânsal metafor olarak tanımlanmakta, doğa, toplum ve kültür arasındaki belirli ilişki kümelerini temsil etmektedir. Francis ve Hester (1990), bu mekanların mevcut doğayı yansıtmının yanı sıra toplum ilişkileri ve gücü bahçenin kendi içinde bir “laboratuvar” gibi davrandığını öne sürmüştür. Bahçeler, insanların günlük yaşamının hem bir parçası olması hem de yaşamı şekillendirmesi sebebiyle özel bir öneme sahiptir. Bahçe kavramının gücü; ‘fikir’, ‘mekân’ ve ‘hareket’ kavramlarının bütünlüğünden doğmaktadır. ‘Fikir’ geleneksel ve modern süreçte insan etkileşimlerinin doğayla, kültürle olan ilişkileri üzerine düşünülen süreç olarak tanımlanmaktadır. Bahçecilik, doğa ve insan arasında dengeleyici bir faktördür (Francis, 1992). ‘Mekân’ ekolojik bir kaygıyla kentsel mekanlarda farklı ölçeklerde yer alabilen önemli bir yapı taşıdır (Hester, 1992). Bahçecilik faaliyetleri, aktif ve doğrudan bir katılım gerektirdiğinden dolayı hareket kaynağı olarak tanımlamak mümkündür (Durmaz, 2013).

‘İnsan şehrin ortasında huzur bulabiliyorsa, neden daha uzaktakini köyde aramak istesin ki?’ (English Nature'dan alıntı, 1994).

Kent bahçeciliği ise; kentleşmenin artmasıyla beraber doğadan kopan kentlilerin tekrardan doğayla temas sağlamasına imkân tanıyan alanlardır. “Kent bahçeleri kentsel çevrelerde kolektif olarak bitki yetiştirilen yerler, kendi arazileri olmayan kent sakinlerinin gıda ve bitki üretimi için kullandıkları araziler ve tepeden inme süreçlerle kararlaştırılan yeşil alanlardan farklı olarak, topluluk temelli ve iş birliğine dayalı çabalarla üretilen mekanlar olarak tanımlanmaktadır.” (Kaya ve Görgün, 2021).

Bahçecilik eylemleri büyük ölçüde özel yaşamda bireysel eylemlerle ilişkilendirilmiş olsa da son yıllarda kamusal alanlarda kolektif bahçecilik biçimlerinin

artan önemi fark edilmeye başlanmıştır (Hou, 2009). Kentlerdeki tarım ve doğal alanların azalması, insanların doğaya olan özlem duygusunu artırmış ve gıdaya erişim özgürlüğü elinden alınmıştır. Özellikle günümüzde yaşanan pandemiyle beraber insanların doğaya ve açık alanlara ne kadar ihtiyacı olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Bu sebeplerden dolayı yoğun kentleşme arasında sıkışan insanların doğayla ilişki kurabilecekleri ve kentlerin tüketim algısından çıkarak topluluk temelli bir üretimi benimseyebileceği ‘topluluk bahçeleri’ nin önemi artmıştır.

Topluluk bahçeleri hem bireysel hem kolektif olarak kullanıma imkân sağlayan mahalli, bölgesel ve estetik olmak üzere birçok boyutta ele alınabilen ve kullanıcılara farklı deneyim sunan demokratik bir alandır (Francis, 1989). Topluluk bahçelerinin birçok araştırmaya konu olmasının sebebi sosyal, politik, ekonomik ve çevresel boyutlarından kaynaklanmaktadır. Sosyal boyutunda; insanlara direk bir katılım imkânı sunması ve birlik olmaya yöneltmesi, topluma karışamayan insanlar için uyum sürecini kolaylaştırması, politik boyutunda; kamusal alanlara bir başkaldırı, gıdaya erişim özgürlüğü ve demokratik bir zeminde yer alması, ekonomik boyutunda; kentlerde üretimin gerçekleştirilmesi desteklenmesi çevresel boyutunda ise, kentlere sunduğu yeşil alan imkânı olarak örneklendirilebilmektedir. Topluluk bahçeleri kentlilere çevreyle olan ilişkilerini geliştirmede ve bir anlam arama tanımlama süreçlerinde yardımcı olmaktadır. Genellikle toplumsal parçalanmanın düzeltilmesi ve belirli bir toplulukla birlikte hareket etmenin etkili bir yolu olarak tasvir edilir. Boulianne’e (2001) göre topluluk bahçeleri bir topluluk içinde entegrasyonu ve ortak bir alanda ekip çalışmasını kolaylaştırmaktadır. Holland (2004) insanların kolektif, kamusal meseleleri kavramalarına ve örgütlenmelerine yardımcı olarak toplum bahçelerinin ‘değişim araçları’ olarak da görmektedir. Crezuelle (2003) göre ‘Kolektif bir bahçenin işlevlerinden biri, insanları kamusal alana katılmaları için eğitmektir’. Bu nedenle, topluluk bahçelerinin insanların kamusal alana daha fazla erişim sağlayarak toplumu değiştirme yeteneğine sahip olduğuna dair bir inanış vardır. Topluluk bahçeleri, açık alanların yaratılmasında ve kentlerin yeşillenmesinde önemli bir konumdadır (Francis, 1989). Topluluk bahçelerinin kentler için sunduğu fırsatlar:

- Atıl kalmış alanların geri kazanımı
- Güvensiz ve korunaksız hissedilen alanların iyileştirilmesine etkisi
- Geleneksel yeşil alanlara (mahalle parkları, çocuk oyun alanları) göre kentlilerin ihtiyaçlarını karşılamak adına daha fazla rekreasyonel çeşitlilik barındırması

- Kentler için bir rehabilitasyon aracı olması

2000 yılında Avrupa’da düzenlenen ‘‘People, Land and Sustainability: New Directions in Community Gardening’’ konferansında toplum bahçeleriyle alakalı bilgiler genel bir çerçevede değerlendirilmiştir. Topluluk bahçeleri hakkında daha fazla bilgi edinilmesini sağlamak aynı zamanda kentler, insanlar ve sürdürülebilirlik için önemini vurgulamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Toplum bahçelerini geleneksel bahçelerden ve yeşil alanlardan ayıran bazı özellikleri bulunmaktadır. Topluluk bahçelerini yeşil alanlardan ayıran özellikleri;

- Yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya tabanlı bir hareket olması
- Topluluk temelli olması ve iş birliğine dayanması
- Aidiyet duygusunu arttıran, erişilebilir ve demokratik bir alan olması
- Rekreatif ve toplumsal aktivitelere fırsat sağlaması
- Kontrolsüz kentleşmede caydırıcı bir etken olması
- Tüketim yerine üretim odaklı olması
- Gıda üretimine yer sahipliği yapması

şeklinde özetlenebilmektedir.

Topluluk bahçelerini yeşil alanlardan ayıran en önemli özelliklerden biri de Lefebvre’nin kent hakkı çerçevesinde kent sakinlerinin kendilerini çevreleyen doğal ve yapısal çevreler üzerindeki yönetim hakkı savunmasını somutlaştırmasına imkân sağlayan alanlar olarak da karşımıza çıkmaktadır (Passidomo, 2016). Topluluk bahçeleriyle alakalı birçok ülkede konferanslar gerçekleştirilmiştir. Konferanslar kapsamında; bir vizyonun belirlenmesi, çeşitli modeller ve yaklaşımlar üretilmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda topluluk bahçeleriyle alakalı kesin bir tanım yapılmaması önerilmektedir. Bunun sebebi her toplumun ihtiyacı farklı olabileceğinden dolayı her bir çalışmanın kendi içerisinde bir çerçeve çizebilecek şekilde esnek bırakılmasının ve toplumsal etkilerin sınırlandırılması istenmemektedir. Bundan dolayı topluluk bahçelerinin değerlendirilmesinde yardımcı olabilecek 5 başlık önerilmiştir. Bunlar;

- Topluluk bahçelerinin önemi
- Bahçeciliğin kentlere katkısı
- Çocuk-bahçecilik ilişkisi

- Gıdaya erişim özgürlüğü ve güvenliği
- Kentsel arazilerin tekrardan kazanımı (Durmaz, 2013).

Avustralya’da yer alan Toplum Bahçeleri Birliği (CGA) 2004 yılında hazırlanmış olduğu raporda topluluk bahçelerini tarif edebilmek adına şu şekilde bir tanım sunmuştur; “Toplum bahçesi, bitkilerin yetiştirilme sürecinde toplumun kendi ihtiyaçları için doğrudan bir araya geldiği, toplum tarafından devamlılığı sağlanan herhangi bir alan olabilir” (Saylor, 2005). Bu tanımdan yola çıkarak topluluk bahçelerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için topluluğun ihtiyaçlarını karşılayan aktivitelere yer verilerek katılımın devamlılığının sağlanması gerekmektedir.

3.2. Topluluk Bahçelerinin Gelişimi

İlk bahçeler 19. Yüzyılın ortalarında eğitim ve rekreasyon amacıyla Avrupa’da yer alırken, topluluk bahçeleri uygulamaları ABD’de 1894 yılında ekonomik bir krize cevap, alternatif bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Topluluk bahçesinin kökenleri ABD’de yer alan patates bahçelerine kadar uzanmaktadır. Topluluk bahçelerinin tarihsel araştırmalarını yapan Lawson (2005), her türlü kentsel tarım faaliyetini topluluk bahçesi olarak gördüğünü belirtmektedir. Geçmişte topluluk bazında işleyen birçok bahçe olmasına rağmen günümüzdeki topluluk bahçeleriyle çok fazla benzerlikleri bulunmamaktadır.

Bugünkü topluluk bahçeleri, ilk kentsel ve kentsel yeşil hareketlerin bir sonucu olarak 1970’lerde ortaya çıkmıştır. 20. Yüzyılın ilk yarısında ‘Zafer Bahçeleri’ ve ‘Savaş Bahçeleri’ gibi devlet müdahalesinin bir sonucu olarak ortaya çıkarken günümüzde aşağıdan yukarıya tabanlı bir hareketle bireylerin iradesine dayanmaktadır (Linn, 2007). Önemli olan nokta gönüllü bireylerin ve grupların organize etme yeteneğidir.

Tablo 3.1 Topluluk bahçelerinin tarihteki gelişimi (Csaba ve Gyula, 2016)

Bahçe Formları	Dönemi	Ortaya Çıkma Sebebi
Patates Bahçeleri	1894-1917	1893 yılı ekonomik kriz
Okul Bahçeleri	1900-1920	Göçmen çocukların entegrasyonu
Kent Bahçeleri	1905-1920	Kent estetiğini artırma
Savaş/Özgürlük Bahçeleri	1917-1920	1.Dünya Savaşı
Umut Bahçeleri	1930-1939	Büyük Ekonomik Buhran
Zafer Bahçeleri	1941-1945	2.Dünya Savaşı
Topluluk Bahçeleri	1970-2008	Kentsel sosyal hareketler
Topluluk Bahçeleri	2008-	Şehir rehabilitasyonu

Genel olarak bakıldığında topluluk bahçeleri kentsel girişimlerdir, bahçeler bir topluluk tarafından sebze, meyve üretimi, çiçek dikimi ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayan birtakım aktiviteler için kullanılmaktadır (Glover, 2003). Artan kentleşme ve arazi kıtlığı nedeniyle her geçen gün topluluk bahçelerine olan talep artmaktadır. Bundan dolayı topluluk bahçeleri artık uluslararası bir model olarak kabul edilmektedir. Kentsel bahçecilik günümüzde sadece yerel gıda kaynaklarının yanı sıra boş zaman ve eğlence faaliyetlerini iyileştirmenin bir yolu olarak da görülmektedir. Bu durum İstanbul’da düzenlenen ‘BM Kentsel Habitat Konferansı’ tarafından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Nottingham Konferansında ise geniş ve kapsayıcı bir şekilde topluluk bahçeciliğine ilişkin çok çeşitli bakış açılarını bir araya getirmiştir. Yerel ihtiyaçlara yaratıcı bir şekilde çözümler sunan topluluk bahçelerini sekiz ana başlık halinde sınıflandırmışlardır:

- Dinlenme Amaçlı Paylaşımlı/Hisseli Bahçeler
- Okul Bahçeleri
- Girişimcilik Bahçeleri
- Çalışma ve Öğretme/ Suç İşlenmesini Saptırma Amaçlı Bahçeler
- Şifa ve Terapi Amaçlı Bahçeler
- Mahalle Cep Bahçeleri
- Ekolojik Restorasyon Amaçlı Bahçeler
- Bilgilendirici/Tanıtım Amaçlı Bahçeler

Dinlenme Amaçlı Paylaşımlı/Hisseli Bahçeler

Bahçesi olmayan yüksek katlı binaların çevrelerinde kurulan, aktivite ve eğlence odaklı bahçelerdir. Küçük araziler içerisinde yoğun ve derin ekim dikim tarhları içerir. Daha çok piknik ve yemek yemeye imkân tanıyacak materyaller üzerine kurulu ufak bir gölgelendirme elemanı bulunan alanlardır. Genellikle etrafı çitlerle örülmekte ve güvenlik için giriş kapısı bulundurmaktadır. Bu tür bahçelere özenle bakılmakta ve yetiştirilen meyve ve sebze açısından büyük bir kültürel çeşitlik yansıtmaktadır (Ferris, 2001).

Okul Bahçeleri

Geleneksel sınıf etkinlikleri pasif öğrenmeyi içerirken, açık hava etkinlikleri uygulamalı öğrenme yoluyla soyut kavramları hayata geçirmeye fırsat sağlamaktadır. Bundan dolayı okul bahçeleriyle alakalı yapılan çalışmalar sonucunda bitkiler, böcekler, kuşlar, hava koşulları vb. öğrenme sürecinin katılımcıları haline geldiğinden çocukların daha dikkatli ve öğrenmeye motive oldukları görülmüştür. Okul bahçelerindeki uygulamalara katılan çocukların akademik başarısı, fiziksel, sosyal ve duygusal sağlığı, okul ve toplum yararları, öğretmen-öğrenci-veli ilişkisi gibi konularda pozitif gelişmeler olduğu görülmüştür.

Girişimcilik Bahçeleri

Amaçları çok çeşitli olabilen bu bahçeler genellikle dezavantajlı mahallelerde farklı ekonomik durumlarda olan bireylerin yoksulluğunu ve sosyal dışlanmasını hafifletme ihtiyacından dolayı kurulmaktadır. Boş zaman fırsatları yaratmanın yanı sıra dar gelirli evler için de ekonomik fırsatlar kazanmayı hedeflemektedir. Bu bahçelerin katılımcılara gelir getirmenin yanı sıra iş eğitimleri sunmak gibi ikincil amaçları bulunmaktadır.

Çalışma ve Öğretme/ Suç İşlenmesini Saptırma Amaçlı Bahçeler

Kentlerde uyuşturucu, suç vs. gibi kötü alışkanlıklara sahip bireylerin komşularıyla olan ilişkilerini geliştirilerek ve bahçelerin ekonomik, sosyal katkılarıyla birlikte bu bireylerin tekrardan topluma kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu problemlere yardımcı olmak isteyen kişiler biraya getirilerek toplumu iyileştirme, geliştirme ve aynı zamanda huzur ve barış ortamlarının yaratılması adına gerçekleştirilmektedir. Sosyal açıdan kendilerini dışlanmış hisseden ve ekonomik açıdan yeterli olmayan bireyler için iş ve eğitim açısından fırsat eşitliği yaratılmak istenmektedir.

Şifa ve Terapi Amaçlı Bahçeler

Topluluk bahçesi hareketinin büyüyen ve çok bilinmeyen bir diğer boyutu şifa ve terapi bahçeleridir. San Francisco şehrinde bazı hastalıklardan ölenler adına San Francisco Hastanesi'nde bir bahçe yaratılmıştır. Gönüllü bağışlar ve emeklerle sürdürülen bu bahçe personeller ve hastalar tarafından kullanılarak doğal bir süreçle topluluk bahçesine evrilmiştir. Şifa ve terapi bahçeleri toplumda çok fazla insana rehabilitasyon imkânı sunmaktadır (Cooper-Marcus ve Barnes, 1995).

Mahalle Cep Bahçeleri

Kentsel alanlarda parklar için kısıtlı alanların kalması, parklara ve açık alanlara erişimin giderek zorlaşması sonucu kentlerde yaşayan insanların fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak adına boş araziler, unutulmuş ve kullanılmayan veya terk edilmiş alanların dönüştürülerek oluşturulan bahçelerdir. Genellikle küçük parselleri olan çoğu zaman etrafı yüksek binalarla çevrili dış mekân alanlarıdır. Toplanmak, rahatlamak, açık havada eğlenmek için gönüllülük esasına dayanan kentsel açık alanlardır. Kentsel çevrede daha fazla açık alan için örgütlenen ve toplanan topluluk gruplarının bir sonucu olarak birçok cep parkı yaratılmıştır. (National Recreation and Park Association, 2014).

Ekolojik Restorasyon Amaçlı Bahçeler

Ekolojik restorasyon çalışmaları topluluk bahçesi formu oluşturmak adına sosyal hedeflerle birleştirilmektedir. Berkeley'de bulunan Strawberry Creek bahçeleri ve parkı gönüllü çalışanlar ve uzmanların iş birliği ile doğal durumuna döndürülen bu bahçe toplum ve restorasyon için önemli bir örnektir (Ferris, 2001).

Bilgilendirici/Tanıtım Amaçlı Bahçeler

Kent sakinlerine kentsel tarım faaliyetleri (kompost yapımı, organik bahçecilik, su tasarrufu) hakkında bilgi veren bahçelerdir. Bu bahçelerin genel amacı sürdürülebilir tarım faaliyetlerin araştırılmasına olanak sağlamak aynı zamanda yetişkinlere eğitim, gençlere istihdam olanakları sağlamaktır.

3.3. Topluluk Bahçelerinin Bireylere ve Topluma Faydaları

Draper ve Freedman (2010) topluluk bahçelerinin faydalarının anlaşılabilmesi adına bir meta-analiz çalışması gerçekleştirmiştir ve 11 adet fayda teması belirlenmiştir (Draper ve Freedman, 2010). Bu temalar ve topluluk bahçeciliğinin faydaları;

Sağlık yararları

Sağlık yararlarında genellikle yapılan çalışmalar fiziksel ve akıl sağlığına katkıları olarak iki bölümde incelemiştir. Kentlerde yaşayan insanların aktivite yetersizliği ve yeterli park, yeşil alan bulunmamasından kaynaklı topluluk bahçeleri bahçecilik faaliyetleri ile kentlilere fiziksel aktivite imkânı sunmaktadır. California Sağlıklı Şehirler ve Topluluklar kuruluşunun girişimiyle 6 şehirde topluluk bahçesi oluşumu teşvik edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda katılımcılar fiziksel aktivite ve doğal organik gıda tüketiminden dolayı sağlık yönünden olumlu olarak etkilenmiştir (Twiss ve diğerleri, 2003). Özellikle Amerika'da yapılan çalışmalarda obezite ile mücadele edilen kentlerde topluluk bahçesi önerilmektedir. Bunun sebebi bazı araştırmalarda topluluk bahçesi katılımcılarının bahçecilik faaliyetlerinde gösterdiği eforla vücut kitle indeksinde belirli azalmalar olduğu gözlemlenmiştir. Topluluk bahçesi alanlarında yoga vb. bireysel sporlara da yer verilebileceğinden dolayı kentler için fiziksel aktivitelere olanak sağlayarak bireysel ve toplumsal sağlığa önemli bir katkısı bulunmaktadır (Castro, Samuels ve Harman, 2013).

Topluluk bahçelerinin önemli noktalarından biri de akıl sağlığına olan etkileridir. Topluma katılmakta zorluk çeken bireylerin katılımına imkân tanınması ve bireylerde özgüven artışı görülmesi, doğa-insan ilişkisini geliştirerek olumlu ve pozitif düşüncelerin oluşması, kentin kalabalığından uzaklaşan bireylerin ruh hallerinde iyileşmeler ve stres seviyelerinde azalmalar olduğu görülmüştür. Stuart (2005) topluluk bahçelerinin kullanıcıların birbiriyle olan ilişkilerine pozitif yansıdığını ve stressiz, huzurlu bir ortam sağladığını öne sürmüştür. Ayrıca bahçecilik faaliyetleriyle uğraşan bireylerin bitkilerin ekim ve büyüme sürecinde gözlemci olarak depresyonlarında azalmalar meydana gelerek pozitif etkileri olduğu görülmüştür. Yaşlılarda ise unutkanlıklarında azalmalar meydana gelmektedir (Thelander, Wahlin, Olofsson, Heikkila ve Sonde, 2008).

Gıda güvenliği

Yapılan çalışmalarda topluluk bahçesi kentsel tarımın bir alt modeli olarak görüldüğünden dolayı gıda yetiştiriciliği ve güvenliği önemli bir yer tutmaktadır. Bundan dolayı incelenen çalışmaların yaklaşık dörtte biri gıda üzerinden bir tartışma içermektedir. Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı (USDA), topluluk bahçeciliğine katılımın en büyük motivasyonlarından birinin gıda güvenliği olduğunu söylemektedir. Tüm üyelerin aktif, sağlıklı yaşam için yeterli gıdaya güvenilir erişimi olması büyük bir etkidir (ABD Departmanı Tarım, 2009). Topluluk bahçeciliği,

katılımcılara yiyeceklerini tanımları, üretmeleri ve sürdürülebilirliği için büyük bir fırsat sunmaktadır.

Ekonomik gelişmeler

Yapılan çalışmalarda topluluk bahçelerinin çok fazla yatırım gerektirmeyen verimli ve hatta karlı projeler olduğu belirtilmektedir. Topluluk bahçelerinin küçük bir arazi parçası bile olsa önemli bir miktarda parasal değere ve tasarrufa denk gelen büyük miktarlarda ürün verebileceğini belirtilmektedir (Hannah, 2000). Saldivar ve Krasny (2004), New York City’de bir bahçe arsası için bitkilere 5 ila 10 dolarlık bir yatırımın katılımcılara 500 dolar kar sağladığını tahmin etmektedir. Bu faaliyetlerin sonucunda topluluk bahçelerinin hem bireysel hem de aile gelirlerinin desteklenmesinde yardımcı olabileceği aynı zamanda katılımcıların ekonomik faydalarından yararlanması adına üretilen ürünlerin organik, yerli pazarlarda veya restoranlar ile iş birliği içerisinde farklı kalkınma modelleri üretilebileceği belirtilmektedir (Ferris, 2001).

Gençlik eğitimi, gelişimi ve istihdamı

Gençlerin toplum gelişiminde rol alması ve doğayla olan ilişkilerin erken yaşta kurularak ekolojik sorumluluğun sağlanması ve sürdürülebilirlik kültürünün aktarılması adına topluluk bahçeleri önemli bir eğitim alanı olabilmektedir. Gıdaların nereden geldiği, el becerileri, temel iş ilkeleri, topluluk yönetimi ve önemi, çevresel sürdürülebilirlik sorunlarını öğretmek konusunda benzersiz bir fırsat sunmaktadır. Sosyal açıdan dışlanmış veya yoksul ailelerin çocukları için beceri ve iş eğitiminin sunulması, fırsat eşitliğinin ve istihdamın sağlanmasında bahçecilik önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda topluluk bahçeleri engelli gençlere özel programlar oluşturularak gençlerin sosyalleşmesine olanak sağlamaktadır (Fink, 1997).

Açık alanların korunması

Topluluk bahçelerinin kamusal yeşil alan peyzaj karakterinden dolayı az kullanılan park peyzajlarına yeni bir hayat getirme potansiyeline sahiptir. Yeterince kullanılmayan kentsel araziye dönüştürme yeteneği önemli bir noktadır. Örneğin topluluk bahçeleri, kent bahçeleri ilkeleri altında planlanan eski Avustralya banliyöleri etrafındaki yeşil alanların tekrardan kullanımını arttırmak için topluluk bahçelerinden yararlanılmış ve başarıya ulaşılmıştır (Fresstone ve Nichols, 2003). Yerel sakinler tarafından yaratılan ve yönetilen topluluk bahçeleri kullanıcıları etrafındaki yerel park yönetimlerine de dahil olma potansiyeline sahiptir (Bendt, 2013). Yetersiz kullanılan

arazilerin canlandırılması ve sakinlerinin sürece dahil edilmesi açık alanların korunması açısından önemlidir.

Topluluk bahçeleri pasif destinasyonları bile etkili, onarıcı ortamlar olabileceğini kanıtlar niteliktedir. Nordh (2009) küçük yeşil alanların bile değerli onarıcı kaynaklar olabileceğini belirtmektedir. Özellikle çiçekler, ağaçlar ve su gibi doğal özelliklere sahip kullanıcıda yapılı çevreden uzak olduğu algısı yaratılan mekânsal tasarımlarla topluluk birleştiğinde bu alanların geri kazanma olasılığının yüksek olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda âtil kalmış alanların sakinler tarafından talep edilerek hem uygulama hem yönetim sürecinde yer almasıyla birlikte kentlerde bu alanların yapılaşması yerine yeşil alan kazanımlarına olanak tanımaktadır.

Suç azaltıcı ve önleyici etkileri

Yoksulluk oranı ve suç oranının fazla olduğu mahallelerde yapılan araştırmalar sonucunda bu alanlara topluluk bahçelerinin yapılması ve kent sakinlerinin alana dahil edilmesiyle birlikte zaman içerisinde suç oranlarının düştüğü görülmektedir. Topluluk bahçeleri farklı profilden insanları bir araya getiren bir aktivite olduğundan dolayı insanların birbirleriyle ilişki kurmaları için bir fırsat sağlar. Bu sayede daha güçlü ilişkiler ve güven ortamı oluşturulabilir (Herod, 2012). Komşuluk bağlarının güçlü olduğu topluluklarda insanların o yerleşim alanında yaşama olasılığı daha yüksektir. Mahalle profilinin değişmesinin bu şekilde azaltılması, suçları önlemede önemli bir bileşendir (Firth, 2011).

Topluluk bahçelerinin suç önlemeye katkıda bulunan bir başka faydası da toplulukların bir araya gelebileceği güvenli buluşma yerlerinin oluşturulmasıdır (Firth, 2011). Sosyal uyum suçu önleyebilmektedir. Çünkü bir toplulukta birbirini tanıyan insan sayısı arttıkça anonim suç için azalma potansiyeli yaratır (Englander, 2001).

Yaşanan çevrenin güzelleştirilmesi

Topluluk bahçeleri sunduğu aktivite, rekreasyon, suç azaltıcı gibi faydalarının yanı sıra yaşanan çevrenin güzelleştirilmesinde de etkin bir rol oynar. Genellikle mahalle güzelleştirme ve restorasyon, dönüşüm ve daha önce bakımı yapılmamış alanların kentsel yeşillendirme yoluyla kentsel alanların yeniden canlandırılmasıyla ilişkidir (Cochran ve Minaker, 2020). Ayrıca topluluk bahçeleri yerel sakinlerin ihtiyaçlarına göre mekânsal fonksiyonlara yer verildiği gibi bitkilendirme çalışmaları da yerele özgü olacağından dolayı her birinin kendine has estetik değeri olmaktadır.

Boş zaman ve açık hava rekreasyonu

Topluluk bahçeleri bir rekreasyon biçimi olarak da kabul edilmektedir. Boş zaman ile ilgili birçok etkinlik için ortam görevi görürler. Özellikle birçok araştırmada yapılan anketler sonucunda bahçecilik en çok tercih edilen boş zaman aktivitelerinde yer almaktadır. Bazı bireyler, yalnızca boş zaman veya eğlence etkinliği olarak gördükleri için topluluk bahçesi faaliyetlerine katılmaktadırlar. Yapılan araştırmalar sonucunda katılımın motive edici gücü veya faydası olarak keyif alma ve rahatlamayı belirtmektedirler (Armstrong, 2000). San Francisco Körfezi bölgesinde bulunan topluluk bahçelerinde yapılan araştırmalarda en belirgin topluluk bahçesi türünün eğlence bahçeleri olduğunu bulmuşlardır. Genellikle apartman sakinlerinin bahçeye çıkmaları veya açık havanın tadını çıkarabilecekleri bir alan olarak hizmet etmektedirler (Ferris, 2001).

Kültürel koruma ve ifade etme

Topluluk bahçeleri, bireylerin ve toplulukların kültürlerini korudukları, ifade ettikleri bir alan olarak da görülmektedir. New York City'deki Latino topluluk bahçeleri bu amaca örnektir. Bahçenin tasarımında katılımcıların kendi ülkesine ait tasarımlar (ahşap donatı birimleri vs.) ve bitkilendirmeler yer almaktadır. Bahçede düzenlene etkinlikler, dans, müzik performansları ve yemek odaklı etkinlikler aracılığıyla kültürel anlamda kendilerini ifade etmek için fırsatlar sağlamıştır (Saldivar ve Krasny, 2004). Daha küçük bir ölçekte yer alan proje Oklahoma'da bir okul programı sonrasında kullanılan topluluk bahçesi Kızılderili kültürünün korunmasına yardımcı olmuştur. Kültürlerinde üç kız kardeş bahçesi olarak anılan mısır, fasulye ve kabak üçlüsünü ekerek kültürlerinin devamlılığını sağlamak için topluluk bahçelerini bir araç olarak görmüşlerdir.

Sosyal etkileşimler/ ilişkilerin geliştirilmesi

Topluluk bahçelerini özel bahçelerden ayıran kolektif doğa ve sosyal etkileşimin kaçınılmaz olduğu ve anlamlı ilişkilerin kurulduğu alanlar olmasıdır. Topluluk bahçesi araştırmaların büyük bir kısmı bu konuya değinmekte ve desteklemektedirler.

Sosyal etkileşimler ve ilişki geliştirme, yalnızca bireysel bahçe katılımcıları arasında gerçekleşen etkileşimler değildir. Aynı zamanda bahçenin mali veya dışarıdan gönüllü destekçileri olabilecek üniversiteler, kooperatifler, yaz gençlik programları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, sağlık merkezleri gibi kurumlarla da iş birliği gerçekleştirmeye imkân tanıyarak ilişkiler güçlendirilebilmektedir (Draper ve Freedman, 2010). Topluluk bahçelerinin sosyal yaşam özellikleri ortak hedeflere ulaşmak için

kullanıldığında sosyal sermayeler ortaya çıkabilmektedir. Topluluk bahçeleri insan ilişkileri ve sosyalliği iyileştirebilme potansiyeline sahiptir. Komşularla buluşmak, birlikte yaşadığı insanları tanımak, başkaları hakkında bilgi edinmek için fiziksel bir mekân oluşturulması toplumdaki birtakım problemler için çözüm olabilmektedir (Armstrong, 2000).

Topluluk örgütlenmesi, yetkilendirme ve seferberlik

Topluluk bahçeleri, bireylerin bir araya gelmesi için sosyal bir alan sağladığından dolayı etkileşimler sonucunda örgütlenmeler meydana gelebilmektedir. Topluluk ihtiyaçlarını karşılamak için bir alan talebinde veya mevcut bahçe arazilerini kaybetme tehditlerine karşı koyabilmek adına bireylerin daha büyük bir topluluk içinde kenetlendiği görülmektedir (Ohmer, 2009). New York'ta bahçelerini savunmak için bir araya gelen topluluk yönetimle aralarında meydana gelen arazi hakları anlaşmazlıkları için gösterdikleri tepkiyi şehir çapına hatta daha ötesine yaymayı başarmışlardır. Topluluk kullanıcıları, diğer destekçilerle birlikte protestolar, geçit törenleri ve topluluk festivalleriyle tepkilerini göstermiş ve bu sayede 500 bahçeyi korumayı başarmışlardır (Staehele, 2002). Bu örneklerden yola çıkarak topluluk bahçeleri kullanıcılarının ortak talep ve istekleri doğrultusunda bir araya gelerek bireysel anlamda iş birliği gerçekleştiremeyecekleri kuruluşlar ile birlik olup örgütlenerek taleplerini daha hızlı duyurabilmekte ve sonuçlandırabilmektedir. Bu durum yeşil alanların korunmasında ve kazanılmasında toplumsal bir hareket olarak da görülebilir.

3.4. Kampüslerde Topluluk Bahçeleri ve Örnekleri

Topluluk bahçeleri günümüzde üniversite kampüslerinde de yer edinmeye ve tartışılmaya başlanmıştır. Çevre sorunlarının arttığı ve büyümenin biyofiziksel sınırlarının belirgin olduğu bir zamanda, sürdürülebilir davranışı teşvik etmek kritik bir toplumsal hedeftir. Üniversite kampüsleri bu sürdürülebilirlik hareketi içinde, çevresel yönetim girişimlerine öğrenci katılımını genişletme ihtiyacı olarak ifade edilebilir. Bundan dolayı öğrencileri daha geniş bir kitle ile kampüs sürdürülebilirlik girişimine dahil etmenin bir yolu olarak topluluk bahçeleri önerilmiştir (Barlett, 2011). Kampüs topluluk bahçesi, katılımcıların organik ürünleri hasat edebileceği, boş zaman aktivitelerine yer verebileceği kampüs topluluğu tarafından yaratılan sürdürülebilir kamusal alanlardır (Dengate, 2013).

Kampüs topluluk bahçeleri, deneyimsel öğrenme programlarına çok uygundur. Sınıf derslerini açık havada uygulamalı deneyimlerle birleştirilmesi öğrenciler tarafından tercih edilen bir durumdur (Parr ve Trexler, 2011). Bilişsel katılımı ve disiplinler arası öğrenmeyi teşvik etmenin belgelenmiş bir yoludur (Francis, 2011).

Kampüs bahçeleri, çevre eğitimini ilerletmek, topluluk bağlarını güçlendirmek ve öğrencilerin fiziksel, psikolojik sağlıklarında pozitif etkiler oluşturacak mekanlar yaratmaktadır (Borgman, 2014). Toplum temelli bahçecilik girişimleri, olumlu, güçlü bir sosyal atmosfer yaratmaktadır. Katılımcılar arasında sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde ve topluluk aktivizmine teşvik etmektedir (Okvat ve Zautra, 2011). Bu tür girişimlerin, katılımcıların psikolojik ve fiziksel sağlığını iyileştirdiği gösterilmiştir (Johnson, 2013). Bir bahçeye ya da küçük bir kampüs topluluk bahçesine bakmak, birçok insanın doğayla olan soyut ilişkisinin güçlenmesini sağlamaktadır. Yeterli zaman ve çaba ile öğrenciler, doğal çevre ile olumlu ve içsel bir ilişki kurarak olumlu yanlarını tam anlamıyla keşfedebilmektedir (Young, 2016).

Kampüs bahçeleri aynı zamanda gıda sistemleri, küresel enerji ve kaynak kullanımını gibi sürdürülebilirlik konularını keşfetmek adına bir araç olarak kullanılmaktadır. Kampüslerde yer alan topluluk bahçeleri üzerine yapılan araştırmalar, öğrencilerin sürdürülebilirlik çabalarına katılımı için fırsatlar sağlamanın en avantajlı yollarından biri olarak gösterilmektedir. Topluluk bahçeleri, kompostlama ve atıkların geri dönüştürülmesi gibi sürdürülebilirlik uygulamalarını düzenli olarak barındırmaktadır. Bir kampüs topluluk bahçesi bireysel, akademik ve toplumsal olmak üzere çeşitli düzeylerde sürdürülebilir bir çevre ve uygulamalarıyla olumlu bağlantılar kurmak ve güçlendirmek için kullanılabilir. Daha geniş çevresel yönetim kavramlarına ve davranışlarına açılan bir kapı görevi görmektedir. Çevre eğitimcileri, kampüs topluluk bahçeleri gibi doğal ortamların, çevre bilincini diğer konularla ilişkilendiren bütünleşmiş öğrenme biçimlerine de fırsat tanıdığını belirtmektedir (Young, 2016).

Topluluk bahçeciliğinin iklim değişikliğinin etkilerini azaltmada ve biyolojik çeşitliliği artırmada önemli olarak kabul edilmiştir. Bundan dolayı üniversite alanlarında topluluk bahçesi bulunması hem sürdürülebilirliğe katkı sağlarken hem de çevreye duyarlı bireyler yetiştirmede yardımcı olmaktadır.

Üniversiteler özellikle şehirlerde bulunanlar, kamusal alanın canlılığını artırmada önemli bir role sahiptir. Cilliers (2014) yeterince kullanılmayan kamusal alanların, kentsel mekânda insanların doğal hareketi ve akışını artıran ve destekleyen

tasarımla birlikte eğitim kurumlarının varlığıyla canlandırabileceğine dikkat çekmektedir. Bu nedenle, söz konusu bahçeler üniversitelerin sosyal faaliyetinde önemli bir rol oynarlar. Kampüslerde yer alan topluluk bahçeleri açık hava öğrenci refah programları sunmak, öğrenci katılımını kolaylaştırmak ve gelişmiş zihinsel refah potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için yaratıcı, sosyal etkinliklere ev sahipliği yapmak için kullanılmaktadır (Marsh vd., 2020). Akademik süreçte yaşanan stresleri azaltmak adına topluluk bahçeleri önemli bir fırsattır (Misra, Mckean, West, ve Russo, 2000). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada kampüste yeşil alanların varlığı öğrencilerin bilişsel yorgunluğunu azaltmada yardımcı olduğu görülmüştür (Holt, Lombard, Best, Smith, ve Quinn, 2019). Aynı zamanda kendini sosyal ortamdan soyutlama potansiyeli olan öğrenciler veya uluslararası öğrenciler için sosyal bağlantıları kolaylaştırma ve güçleştirmede yardımcı olabilmektedir. Örneğin, Holt (2019) öğrenciler tarafından üniversitenin yeşil alanlarındaki düzenli bir şekilde aktif etkileşimlerin daha yüksek yaşam kalitesine ve artan mutluluk duygusuna yol açtığını keşfetmiştir. Baur (2020), ayrıca iyileştirilmiş refahın gönüllü katılımı bağlantılı olduğunu belirtmektedir.

Üniversite kampüsleri de dahil olmak üzere yerleşik alanlar, doğa ile bağlantı kurmak için kısıtlı seçenekler sunmaktadır. Bazı durumlarda, kampüs yeşil alanları öğrenciler için erişilebilir tek doğal alan olabilmektedir (Baur, 2020). Parklar, sokaklar, yeşil alanlar ve topluluk bahçeleri insanların doğayla bağlantılarını geliştirmeye ve sürdürmeye yardımcı olmaktadır (Lin, 2014). Bu temas sadece sağlık için değil aynı zamanda öğrencilerin başarılarını da desteklemektedir. Araştırmacılar, üniversite yönetiminin hem aktif rekreasyon hem de dinlenme ve sosyalleşme adına doğal alanların kurulmasını desteklemelerini tavsiye etmektedirler (Misra, Mckean, West, ve Russo, 2000). Myers (2020), topluluk bahçelerinin günlük, tesadüfi ve akışkan temas seçenekleri sağlamak için uygun kentsel doğa biçimi olduğunu belirtmektedir.

Topluluk bahçeleri hem insanların her türlü hava koşulunda doğayla ilişki kurabilmeleri adına ekim ölçeğinde çeşitlilik sunarken aynı zamanda insanların boş zamanlarını değerlendirebileceği aktiviteler sunmaktadır. Kampüslerde topluluk bahçeleri uygulamaları günümüzde en çok ABD ve Avustralya gibi ülkelerde yer edinmiştir. Valluri (2010) ABD’de kampüslerinde topluluk bahçesi bulunan 100’den fazla kurum olduğunu belirtmiştir. Yapılan uygulamaları incelemek ve referans almak adına incelenen örnekler aşağıda sunulmaktadır.

Queensland Üniversitesi, Avustralya

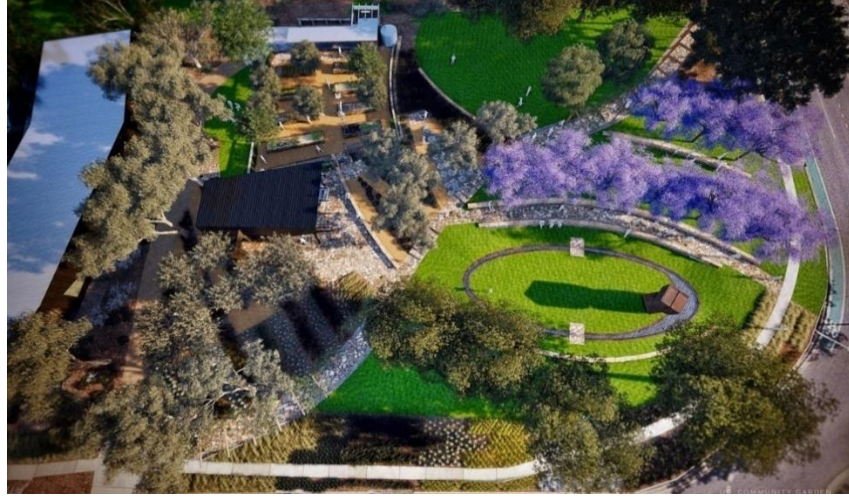
Queensland Üniversitesi 2018 yılında St. Lucia kampüsü için üniversitenin sürdürülebilirlik değerlerini sergilemek adına topluluk bahçesi tasarım sürecini başlatmıştır. Proje geleneksel estetik tabanlı kampüs peyzaj tipolojisine meydan okuyarak, topluluk katılımını teşvik eden çok işlevli ve üretken bir alan olarak yaratılmıştır. Uygulaması 2019 yılında tamamlanmıştır. Kampüs alanında bir varış noktası yaratmak ve üniversitenin personelini ve öğrencilerini doğayla buluşturulmak istenmiştir. Mevcut topografyada değişiklik yapılmak yerine doğal verilere uygun tasarım formları yaratılmak istenmiştir. Mevcut gölgelik alanlardan yararlanma, kampüs tasarımı estetiğine ve materyalleri ile entegrasyon sağlama gibi tasarım kriterlerine dikkat edilmiştir.

Şekil 3.1 Queensland Üniversitesi proje görüntüleri (Url 5)

Tasarım aşamasında her biri kendi işlevine sahip bir dizi mekân önerilmiştir. Kampüse giriş hissini arttırmak için daha resmi alanlar konumlandırılırken, içeriye doğru rahat ve çalışma alanlarına geçiş görülmektedir. Mevcut ağaçların altında gölgeli oturma alanları, toplanma alanı ve odak noktası UQ heykeli, mor çiçek fonunda mezuniyet ve etkinlik fotoğrafları için düşünülmüş bir alan, piknik alanları, açık havada öğrenme ve yemek yeme alanları gibi birçok mekân yaratılmıştır. Topluluk bahçesi tasarımında üniversite tarafından bir dizi topluluk bahçesi atölyesinden ilham alınmıştır. Alanın başarısı ortaklıkların yaratılmasından kaynaklanmaktadır. Bu mekanların kampüs içerisinde nasıl yönetileceğiyle ilgili ayrıntılı olarak düşünülmüş olup genellikle öğrenci kulüpleri kurularak yönetim, organizasyon, bakım gibi faaliyetler kulüp aracılığı ile yürütülmüştür. Kampüs içerisinde alanın bu şekilde

dönüşümü üniversitenin profilini desteklerken, üniversite topluluğu ve sürdürülebilirlik değerlerinin temelini oluşturan bir alan olarak sunulmaktadır.

Şekil 3.2 Queensland Üniversitesi proje görüntüleri (Url 5)

Mississippi Eyalet Üniversitesi, ABD

Mississippi Eyalet Üniversitesi kentsel tarımı öğretmek adına bir bahçe yaratmak istemiş ve bölgedeki gıda beslenme ve sağlık sorunlarıyla mücadele etmek, farklı kullanıcı profillerini bir araya getirmek adına topluluk bahçelerini benzersiz bir araç olarak görmüştür. Öğrenci topluluğu ve fakülte iş birliği içerisinde gerçekleştirilen bu proje ASLA (American Society of Landscape Architects) tarafından ödüle layık görülmüştür. 2015 yılında başlanıp 2018 yılına kadar devam eden bahçe 8000 metrekarelik bir alana sahiptir. Kampüs içerisinde hem bir araştırma laboratuvarı, açık hava ders alanı hem de toplum merkezi olarak kullanılmaktadır. Proje ekibi 6 peyzaj mimarlığı öğrencisi, 5 mimarlık öğrencisi ve 6 grafik tasarım öğrencinden oluşmaktadır. Üç grup ortak bir tasarım/inşa stüdyosu olarak çalışmış ve tasarım, malzeme tutarlığını sağlamak için bahçenin tüm yönleri üzerinde iş birliği yapılmıştır. Peyzaj mimarlığı öğrencileri, bahçe düzeni, ekim-dikim tarhları, oturma grupları, yürüyüş alanları gibi kısımları yönetirken, mimarlık öğrencileri giriş takı, baraka, merdiven gibi tasarımlarda görev almıştır. Grafik tasarım öğrencileri ise bahçe için renk paleti, duvar resimleri, bilgi grafikleri üzerinde çalışmıştır.

Şekil 3.3 Mississippi Eyalet Üniversitesi Topluluk Bahçesi Girişi (Url 6)

Tasarım aşamasında 3 ana strateji belirlenmiştir. Bunlar; tasarım elemanları, sürdürülebilirlik stratejileri ve araştırma fırsatlarıdır. Bu stratejilerin belirlenmesindeki amaç topluluk bahçelerinin üniversite kampüs alanlarındaki işlevsellik, fonksiyonellik ve sürdürülebilirliğini kuvvetlendirmek olmuştur.

Mekân içerisinde ekim-dikim tarhları, barakalar, merdiven, çardak, gösteri alanı gibi birimlere yer verilmiştir. Bahçede nispeten az malzeme kullanılmıştır. Seçilen malzemelerin uzun ömürlü olması, organik tasarımsal üretime uygun olması ve estetik aynı zamanda kampüsle uyumlu olmasına dikkat edilmiştir. Bahçenin bu denli başarılı olmasındaki etken atölye çalışmasında farklı kullanıcı profillerinin ve meslek disiplinlerinin katılımından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Şekil 3.4 Mississippi Eyalet Üniversitesi Topluluk Bahçesi (Url 6)

BÖLÜM 4

4. BELİRLENEN ÇALIŞMA ALANI İÇİN TOPLULUK BAHÇESİ TASARIMI

Bu bölümde yapılan literatür taramaları ve incelenen örnekler doğrultusunda üniversite kampüs alanlarına hem çevresel faydalarından dolayı hem de kampüs kullanıcılarına sağlayacak sosyal faydalarından dolayı FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü için kullanıcı katılımlı tasarım modelinden yararlanılarak Topluluk bahçesi tasarımı için bir model önerisi sunulacaktır.

4.1. Alan Çalışması

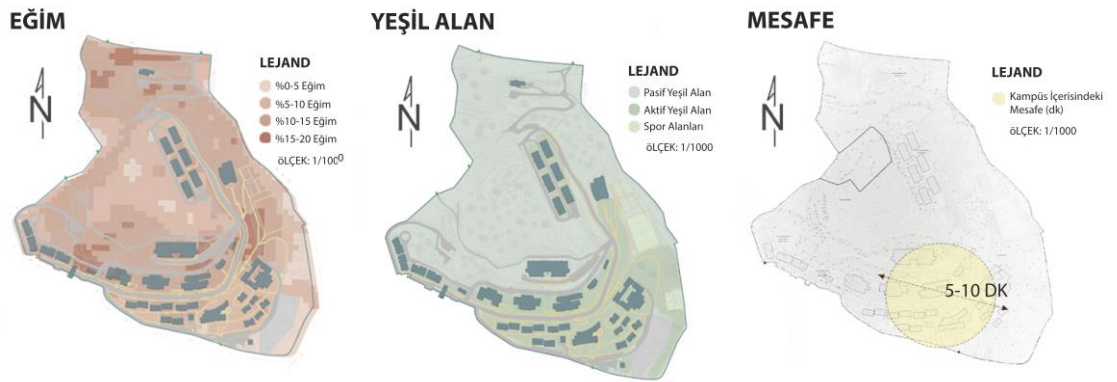
Topluluk bahçesi tasarım modeli önerisi için FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü tercih edilmiştir. Kampüse ve verilerine erişim imkânı, yetkililer ile daha hızlı ve verimli etkileşim kurulabildiğinden dolayı bu alanın seçilmesi uygun görülmüştür.

İstanbul Anadolu Yakası Şile ilçesinde yer alan kampüs 490 bin metrekarelik bir alana sahiptir. Kampüsün yaklaşık 74 bin metrekare kapalı alanı ve 65 bin metrekare yeşil alanı bulunmaktadır. Şile kampüsü 2003-2004 yılı öğretim yılı içerisinde faaliyete geçmiştir.

Şekil 4.1 FMV Işık Üniversitesi Şile Kampüsü Konumu (İBB Şehir Haritası Uydu Görüntüsü, 2022)

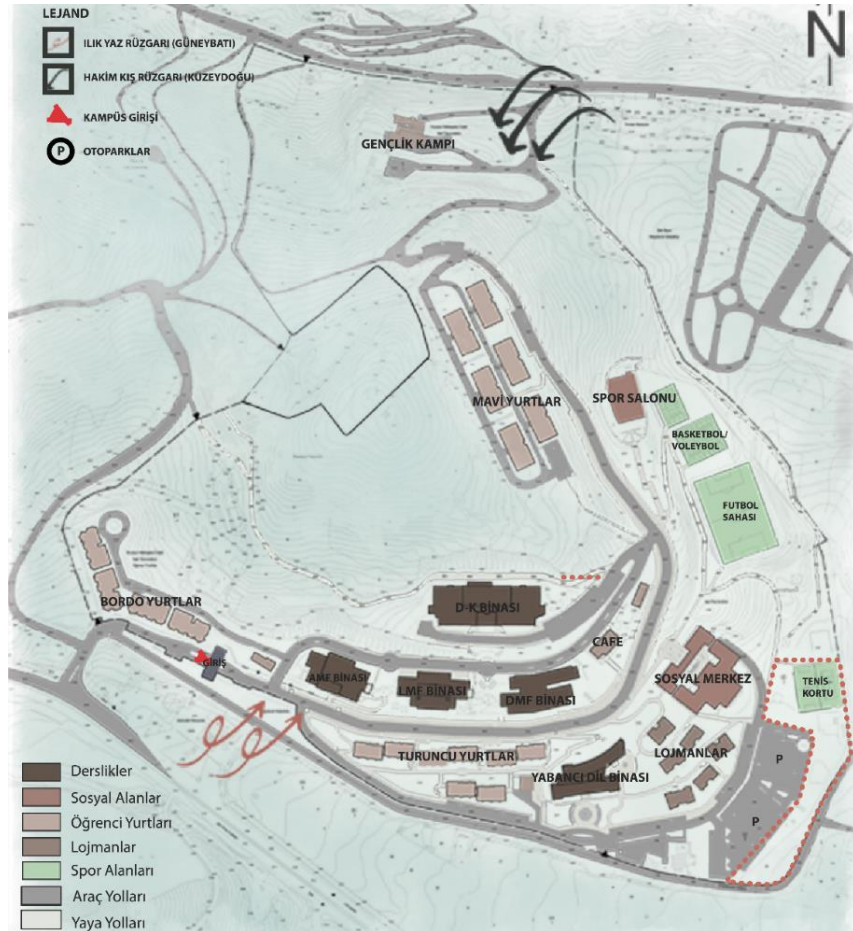
Kampüs içerisinde dört farklı eğitim birimi, eğitim birimleri haricinde kampüs içerisinde üç farklı bölgede yurt birimleri, personeller için lojmanlar, sosyal merkez ve spor tesisleri bulunmaktadır. FMV Işık Üniversitesi oldukça eğimli bir topografya üzerine kuruludur. Mevcut konumundan dolayı oldukça fazla bir şekilde ılık yaz rüzgârı ve hâkim kış rüzgârı almaktadır. Okulun yeşil alanlarının çoğunluğu günün farklı saatlerinde güneş ışınlarından faydalanmaktadır.

Şekil 4.2 FMV Işık Üniversitesi Şile Kampüsü Analizler (Genç, 2021)

Topluluk Bahçesi için konum belirlemek adına saha gezileri düzenlenmiştir. Saha gezisi öncesi alan seçimine karar verebilmek adına bazı alan kullanım ölçütleri

belirlenmiştir. Gezi sırasında dikkat edilen alan kullanım ölçütleri; arazinin drenajı, eğimi, yükseltisi, su varlıklarına yakınlığı, bitki varlığı, erişilebilirlik, topluluk bahçesi konseptine uygunluğu olmuştur. Kampüs topografyası eğimli bir araziden oluştuğundan dolayı topluluk bahçesi için eğimin az olduğu alanlar göz önünde bulundurulmuştur. Rüzgâr faktörünün etkilerini minimize etmek adına yükseltinin daha az olduğu ve etrafında perdelemenin olduğu alanlar tercih edilme sebebi olmuştur. Tercih edilecek alanın ekim-dikim tarhları için sürdürülebilir su stratejilerine uygunluğu önemli bir faktör olmuştur. Yapılan saha gezisi sonrası kampüs yetkilileriyle birebir görüşmeler yapılmıştır. Dört mevsim alanda çalışanlar gözlemlerini aktarmışlardır. Saha gezisi, yetkililerle görüşmeler ve alternatiflerin değerlendirilmesi sonucu en uygun alan olarak sosyal merkez ve lojmanların güney doğusunda kalan kısım olmuştur.

Şekil 4.3 FMV Işık Üniversitesi Vaziyet Planı ve Seçilen Alanın Konumu (Genç, 2021)

Seçilen alanın eğimi %0-5 arasında ve kampüsün görece alçak noktalarında bulunmaktadır. Etrafı bitki perdelemesiyle çevrili ve rüzgâr faktörüne doğal bir çözüm sunmaktadır. Sosyal merkez, spor alanlarına yakın olması kullanım açısından avantaj olarak görülmüştür.

Şekil 4.4 Topluluk Bahçesi için Seçilen Alanın Sınırları (Yaşar, 2022)

Alan toplamda 6875 m² alana sahiptir. İçerisinde 2 adet 39x19 m ölçülerinde tenis kortu, 1 adet açık hava oyunlarına imkân tanıyan 6,4x6,4 m ölçülerinde satranç zemini,

çocuk oyun ekipmanları, oturma birimleri ve 19,5x12,5 m ölçülerinde akademik personellere ait bir bostan alanı, mevcut su hattı ve prefabrik yapılar bulunmaktadır. Alanın bitkilendirme çalışması da ayrıntı olarak incelenmiştir. Perdeleme amacıyla daha çok mazi ve çam kullanılmıştır. Alanın içerisinde büyük bir gölgeleme imkânı sunan meşe ağacı bulunmaktadır. Alanda erik, elma, kayısı gibi yenilebilir peyzaj unsurları yer almaktadır. Aynı zamanda ılgın, at kestanesi gibi geniş yapraklı ağaçlar da mevcuttur.

Şekil 4.5 Seçilen Alanın Üç Boyutlu Çizimi ve Görselleri (Yaşar, 2022)

4.2. Kullanıcı Katılımı İçin Yararlanılan Metotlar

Topluluk bahçelerinin temelindeki iş birliği, kullanıcıların bütün aşamalarda yetkililerle birlikte karar vericiler olarak yer alması gerekli görüldüğünden dolayı tasarım sürecinde kullanıcı katılımı metodu kullanılmıştır. Çalışmanın yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya doğru olması talep edilmektedir. Bundan dolayı kampüs kullanıcılarının sürece dahil olabilmesi adına bir dizi metot belirlenmiştir. Belirlenen metotlar; seminerler, film gösterimleri, anket çalışması ve atölyeler şeklindedir. Buradaki amaç, kampüs kullanıcılarının topluluk bahçesi ve kampüs

hakkında bilgi edinmesi, konuyla ilgili belirli bir farkındalığın oluşturulmasıdır. Aynı zamanda kullanıcıların topluluk bahçesi hakkındaki görüşlerinin toplanması ve kampüs alanında böyle bir alanın gerekli görülüp görülmediği, alana olan taleplerin ne düzeyde olacağı gözlemlenmek istenmiştir.

4.2.1.Seminerler

Topluluk bahçeleri hakkında kampüs kullanıcılarının bilgilendirilmesi ve konuya merak uyandırılabilmesi adına seminerler düzenlenmiştir. Bu süreçte ülkemizde araştırma yapan 2 uzman ve yurt dışında bu süreçlerle alakalı araştırma yapan 2 uzman olmak üzere 4 adet seminer gerçekleştirilmiştir. Seminerler MİTAK (Işık Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Kulübü) ortaklığıyla gerçekleştirilmiştir.

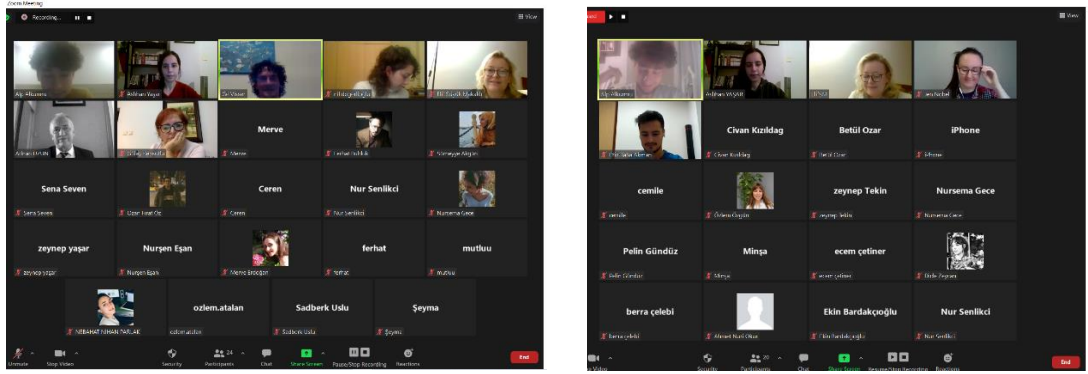

Şekil 4.6 Seminer Afişleri (Yaşar, 2022)

Bu sürecin amacı tepeden inme tasarımlar ile kullanıcılara kurulu düzende bir mekân sunulması yerine kullanıcıların süreçte yer aldığı düzenin birlikte kurulduğu tasarımlar ile aidiyetlik duygusunu ve mekanların sürdürülebilirliğini arttırmaktır. Bundan dolayı kampüste bu tarz bir projeye ilgi duyabilecek veya böyle bir fikri olup bireysel olarak hareket etmeye çekinen kampüs kullanıcılarını bir araya getirmek esas amaç olmuştur.

İlk seminer Melike Selin Durmaz Ekenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Seminerin konusu 'Sürdürülebilir Toplum Gelişiminde Toplum Bahçesinin Önemi Berlin/Prensesler Bahçesi'dir. Berlin'deki topluluk bahçeleri süreçleri ve örnekleri üzerinden kullanıcı katılımlı topluluk bahçeleri tartışılmıştır. İkinci seminer ise Arş. Gör. Nebahat Nihan Parlak konuşmacılığında gerçekleştirilmiştir. Seminerin konusu

'Kentlerde Topluluk Bahçeleri ve Perma kültür' olmuştur. Sarıyer bölgesinde bostan alanıyla alakalı tecrübelerini aktarmış olup kentlerde topluluk bahçeleri katılımcılarla birlikte tartışılmıştır. Üçüncü seminerde ise perma kültür tasarımcısı olan Gerard Visser, Hollanda'da uygulaması yapılan topluluk bahçesi üzerinden teorik bilgiler ve uygulama deneyimleri ve yurt dışında yapılan örneklerin nasıl ilerlediğini aktarmıştır. Son seminerde mimar ve perma kültür tasarımcısı olan Jen Nobel perma kültür ilkeleri, perma kültür ve mimarlık ilişkisi, kentsel tarım ve Kanada'da uygulamaları yapılan topluluk bahçeleri hakkında bilgi vermiştir. Seminerlerde öğrenciler ve akademik personelin katılımıyla kentsel alanlarda topluluk bahçeleri fırsatları, zorlukları, faydaları ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır. Seminerler aracılığıyla kampüs alanı içerisinde topluluk bahçesi sürecine ilgi duyan kişilerle iletişim güçlendirilmiştir.

Şekil 4.7 Online Platformlarda Gerçekleştirilen Seminerler

4.2.2. Film Gösterimi

Kampüs kullanıcılarını süreç içerisinde aktif tutmak ve daha fazla aidiyet hissetmeleri adına film gösterimi düzenlenmiştir. Daha fazla öğrenciye ulaşabilmek adına Işık STV (Sinema ve Televizyon Kulübü) aynı zamanda MİTAK ile iş birliği içerisinde gerçekleşmiştir. The Biggest Little Farm filmi ile organik gıda üretimi, doğayla kurulan ilişkiler üzerine ödüllü belgeselin gösterimi yaklaşık 40 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Gösterim sonunda katılımcılar ile sürdürülebilir gıda üretimi, çevresel ve toplumsal faydaları, bahçecilik faaliyetlerinin fiziksel ve zihinsel olarak bizlere hissettirdikleri gibi konular tartışılmıştır.

Şekil 4.8 Film Gösterim Afişi

Film gösterimi sonrasında topluluk bahçeleriyle alakalı bilgilendirme sunumu gerçekleştirilmiştir. Üniversite kampüsleri hakkında yurt içi ve yurt dışından örnekler gösterilerek kampüs alanlarında topluluk bahçeleri üzerinde tartışılmıştır. Katılımcılar topluluk bahçesi yapımını olumlu bulmuş olup süreçte yer almak istediklerini belirtmişlerdir.

Kampüs yeşil alanlarından beklentilerini, taleplerini, topluluk bahçesinde nelere yer verilmesi üzerinden tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Gönüllü olmak isteyen katılımcıların iletişim bilgileri alınarak süreçle alakalı bilgilendirme çalışmaları hızlanmıştır. Katılımcıların bir kısmı kamusal alanda topluluk bahçeleri, hobi bahçeleri gibi alanları kullandıklarını belirtmiş olup bu alanlarda vakit geçirdiklerinde kendilerini daha zinde ve mutlu hissettiklerini paylaşmış ve deneyimlerini aktarmıştır.

4.2.3. Anket Çalışması

Kampüs kullanıcılarının mevcut yeşil alan kullanımı, memnuniyeti ve topluluk bahçesiyle alakalı görüşlerini almak adına anket çalışmasına başvurulmuştur. Anket çalışmasındaki amaç kullanıcı katılım modelindeki bir sonraki aşama için anketten

faydalanılarak kullanıcıların istekleri doğrultusunda sürecin kurgulanmasını sağlamaktır. Personeller ve öğrenciler olmak üzere iki farklı anket çalışması düzenlenmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin de katılım sağlayabilmesi adına hem Türkçe hem İngilizce anketler oluşturulmuştur. Çalışma kişisel bilgiler ve genel bilgiler olmak üzere iki başlığa ayrılmıştır. Genel bilgiler başlığı altında;

- Bölüm 1: Işık Üniversitesi Şile kampüsü kullanıcılarının açık alan kullanımıyla ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 2: Topluluk bahçesiyle alakalı kullanıcı görüşleriyle ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 3: Topluluk bahçesinin tasarım öncesiyle ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 4: Topluluk bahçesinin tasarım aşamasıyla ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 5: Topluluk bahçesinin tasarım sonrasıyla ilişkin soruları içermektedir.

Ankete 108 öğrenci, 72 personel olmak üzere toplamda 180 kişi katılım sağlamıştır.

Bölüm 1-Kişisel Bilgiler

Ankete katılım sağlayan öğrencilerin yaşları genellikle 19-23 yaş aralığındadır. %68,6 gibi yüksek bir oranla kadın katılımcı erkek katılımcılara göre oldukça fazladır. Katılımcıların %38'i kampüs yurtlarında konaklarken %62'si kampüs dışında yaşamaktadır. Ankete hazırlık sınıfından yüksek lisansa farklı seviyelerden katılım gerçekleşmiştir. Ankete katılım sağlayan bölümler ise; Mimarlık, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, Peyzaj Mimarlığı, Psikoloji, Görsel İletişim Tasarımı, Endüstriyel Tasarım, Uluslararası İlişkiler, Yönetim Bilişim Sistemleri, Yazılım Mühendisliği, Moda Tasarım, İnşaat Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği, İşletme, Sinema ve Televizyon, Siyaset Bilimi, Elektrik Elektronik Mühendisliği, Uluslararası Ticaret ve Finans, Biyomedikal Mühendisliği olmuştur.

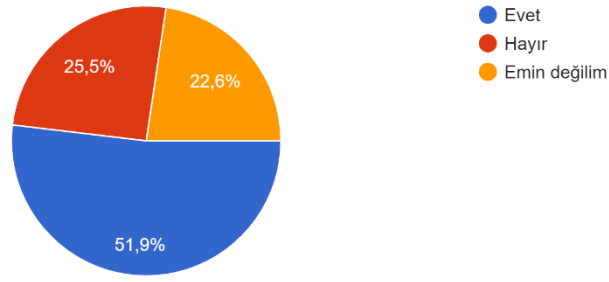
Bölüm 2-Genel Bilgiler

Bölüm 2.1

Bu bölüm Işık Üniversitesi Şile kampüsü kullanıcılarının açık alan kullanımıyla ilişkili soruları içermektedir.

Soru 1: Kampüsü yeterince iyi tanıdığınızı düşünüyor musunuz?

106 yanıt

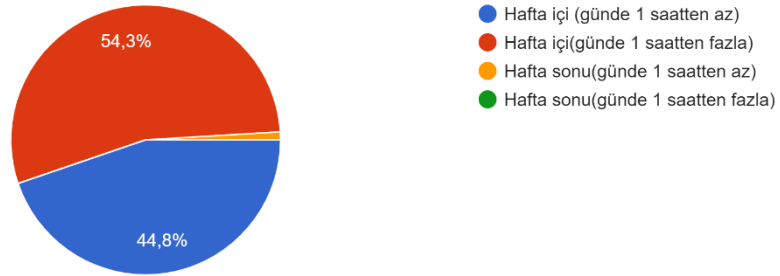

Şekil 4.9 Öğrencilerin kampüsü ne kadar tanıdığını gösteren grafik

Öğrencilerin %51,9 kampüsü yeterince tanıdığını belirtirken yüksek bir oranda öğrenci kampüsü tanımadığını belirtmektedir. Bunun sebeplerinden biri pandemi dönemi sürecinde okula başlayan öğrencilerin kampüsü kullanamamasından kaynaklı veya kullanıcılar kampüs açık alanlarında yeterince vakit geçirmediği şeklinde yorumlanabilir.

Soru 2: Kampüs açık alanlarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

105 yanıt

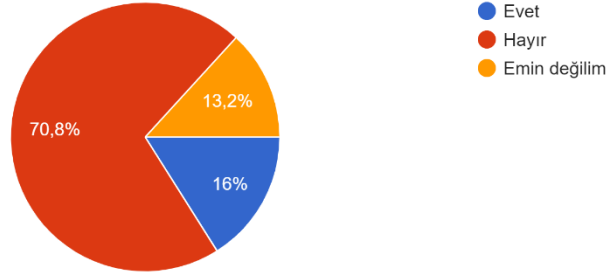

Şekil 4.10 Öğrencilerin kampüs açık alanları kullanım süreleri

Öğrencilerin %54,3'ü hafta içi günde 1 saatten fazla kampüs açık alanlarında vakit geçirirken yüksek bir oranda %44,8'i hafta içi 1 saatten az kampüste vakit geçirmektedir.

Soru 3: Kampüs açık alan ve yeşil alan tasarımını öğrenciler için yeterli buluyor musunuz?

106 yanıt

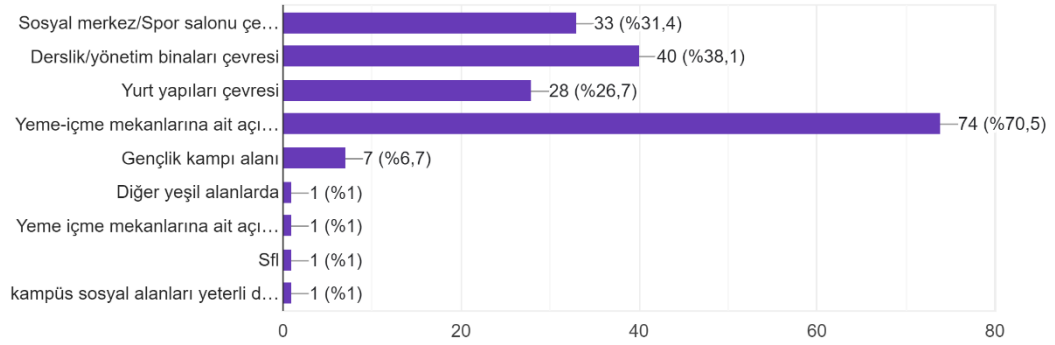

Şekil 4.11 Kampüs açık alan tasarımından öğrencilerin memnuniyeti

Öğrencilerin %70,8'i kampüs açık alan ve yeşil alan tasarımını kendileri için yeterli bulmamaktadır. Bu durum kampüsün öğrenciler tarafından az kullanılmasına sebep olmaktadır.

Soru 4: Kampüsün hangi açık alanlarında vakit geçirmektesiniz?

105 yanıt

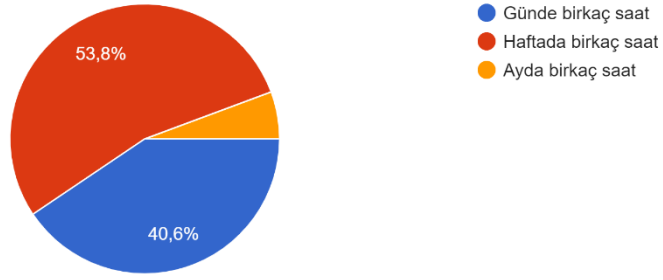

Şekil 4.12 Kampüste vakit geçirilen alanlar

Öğrencilerin çoğunluğu yeme-içme mekanlarına ait açık alanlarda vakit geçirdiğini belirtmişlerdir. Bir kısım öğrenci ise sosyal merkez/spor salonu çevresi, derslik/yönetim binaları çevresinde vakit geçirdiğini belirtmektedir.

Soru 5: Kullanım sıklığımız nedir?

106 yanıt

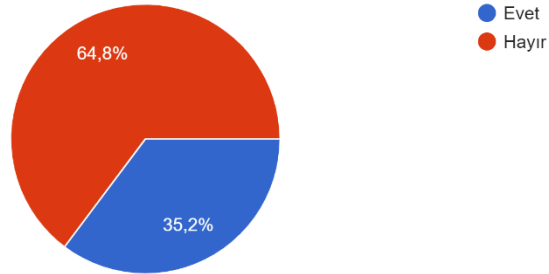

Şekil 4.13 Kampüs kullanım sıklığı

Bu alanları kullanım sıklığını öğrenciler %53,8 oranında haftada birkaç saat olduğunu belirtirken %40,6'sı ise günde birkaç saat olarak belirtmiştir. Bu kullanım miktarları kampüs açık ve yeşil alanlarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz sorusuna verilen cevaplar ile birbirini desteklemektedir.

Soru 6: Hafta sonu kampüsü kullanmakta mısınız?

105 yanıt

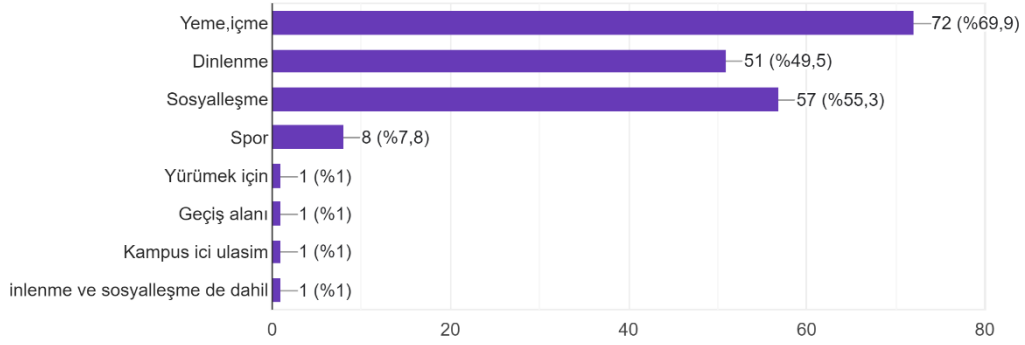

Şekil 4.14 Hafta sonu kampüs kullanım oranı

Öğrenciler genellikle hafta sonu kampüsü kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Soru 7: Kampüsün açık alanlarını hangi amaçla kullanmaktasınız?

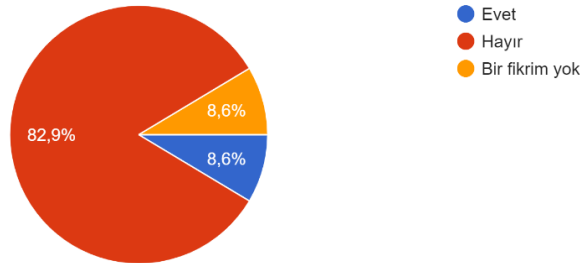
103 yanıt

Şekil 4.15 Öğrencilerin kampüs açık alanı kullanma sebepleri

Öğrenciler kampüs açık alanlarını kullanma sebepleri olarak başta yeme ve içme amaçlı kullandıklarını belirtmiştir. Sosyalleşme ve dinlenme amacıyla kullanma oranı da oldukça yüksektir. Az bir kesim spor, ulaşım amaçlı açık alanları kullanmaktadır. **Soru 8:** Aktivite çeşitliliği bakımından kampüsün yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

105 yanıt

Şekil 4.16 Aktivite çeşitliliği açısından öğrencilerin kampüsten memnuniyet oranı

Öğrencilerin %82,9'u kampüsteki aktiviteleri yeterli bulmamaktadır. Aktivitelerden memnun olan ve çekimser kalan kişi sayısı aynıdır.

Soru 9: Kampüs açık alanlarında yer verilmesini istediğiniz bir aktivite var mıdır?

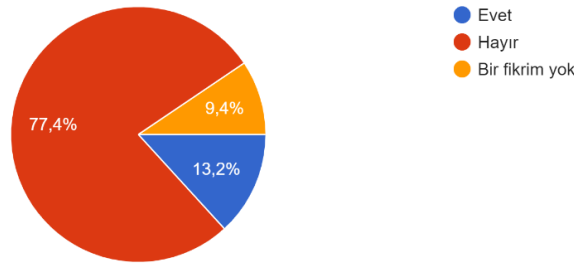
Bu soruya verilen yanıtlar şu şekildedir;

- Ekolojik alanlar
- Spor alanları (yoga, jimnastik vs.)
- Etkinlik alanları (sinema, tiyatro, konser)

- Oturma ve dinlenme alanları
- Açık hava derslik ve okuma alanları
- Yemek yeme ve piknik alanları
- Buluşma ve toplanma mekanları
- Organik ürün ve ikinci el satışı yapabilecek bir mekân

Soru 10: Kampüste yer alan öğretmenlere ait bostan alanının varlığından haberdar mısınız?

106 yanıt

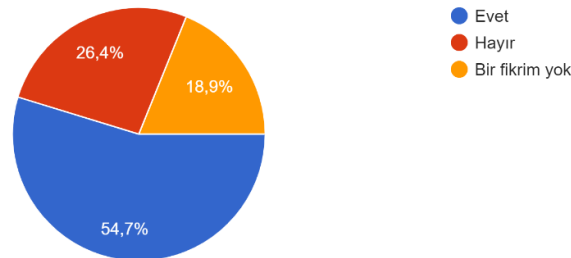

Şekil 4.17 Öğrencilerin kampüste yer alan bostan alanından haberdarlık durumu

Öğrencilerin çoğunluğu kampüste yer alan bostan alanından haberdar değildir. Kampüsü yeterince tanıyor musun sorusuna verilen yanıtlar ile paralellik göstermektedir.

Soru 11: Bakım, temizlik, mikro klima gibi faktörleri değerlendirdiğinizde kampüs açık alanlarından memnun musunuz?

106 yanıt

Şekil 4.18 Öğrencilerin bakım, temizlik, mikro klima açısından kampüs açık alanlarından memnuniyeti

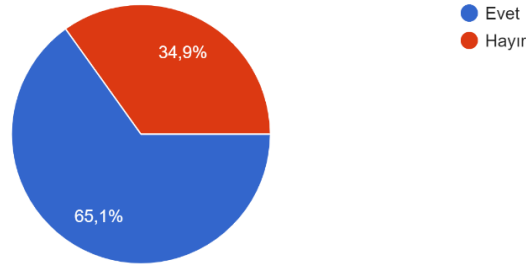
Öğrenciler %54,7 oranında kampüsün bakımından, temizliğinden ve mikro klimasından memnundur. %26,4 memnun olmadığını belirtmekle beraber %18,9 bu konu hakkında fikir beyan etmemiştir.

Bölüm 2.2

Bu bölüm kullanıcıların topluluk bahçesiyle alakalı görüşlerine ilişkin soruları içermektedir. Aynı zamanda kullanıcılar için topluluk bahçesi tanımına yer verilmiştir. Topluluk Bahçesi: Açık alanda organik gıda yetiştirme, şifa, rekreasyon, egzersiz, terapi ve eğitim için fırsatlar sunan ve farklı kullanıcıların bir araya gelmesiyle yönetilen bahçelerdir.

Soru 1: Toprakla (ekim, dikim) uğraşma deneyiminiz var mı?

106 yanıt

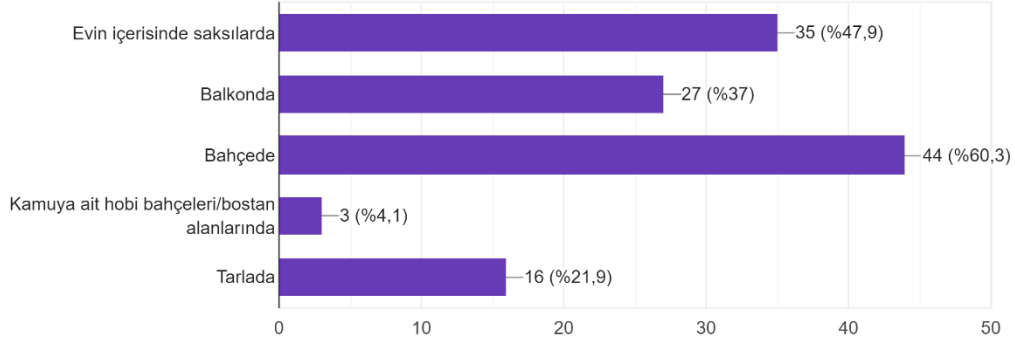

Şekil 4.19 Öğrencilerin toprak (ekim, dikim) deneyimleri

Öğrencilerin %65,1'i toprakla uğraşma deneyimleri olduğunu belirtmektedir. Bu soruda ulaşılmak istenen katılımcıların bahçecilik faaliyetine olan ilgisinin saptanmasıdır. Öğrencilerin yüksek oranda bahçecilik faaliyetine ilgisi bulunmaktadır.

Soru 2: Evet ise bu eylemi hangi alanda gerçekleştirmektесiniz?

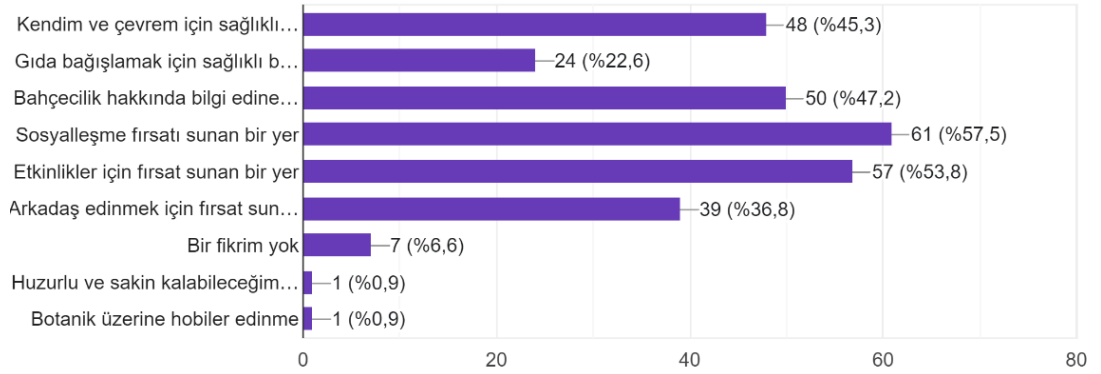
73 yanıt

Şekil 4.20 Öğrencilerin toprak deneyimlerini gerçekleştirdiği mekanlar

Öğrenciler ekim-dikim faaliyetlerini daha çok bahçelerde ve evin içerisindeki saksılarda gerçekleştirdiklerini belirtmektedir. Bir kısmı balkonda ve tarlada gerçekleştirirken çok az bir oranda kamuya ait hobi bahçeleri/bostan alanlarını kullandığını belirtmiştir.

Soru 3: Sizce topluluk bahçesi hangi potansiyelleri içermektedir?

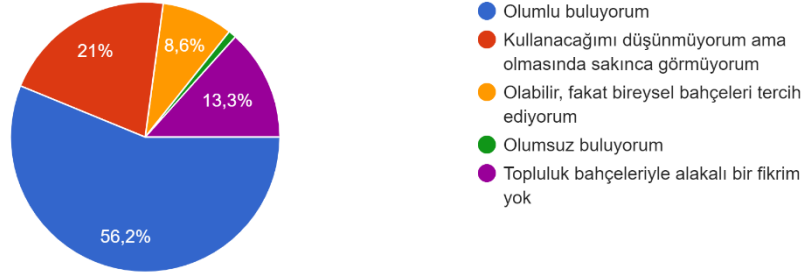

Şekil 4.21 Öğrencilerin topluluk bahçesinin potansiyeli hakkında düşünceleri

Öğrencilerin çoğunluğu topluluk bahçelerini sosyalleşme ve etkinlikler için fırsat sunan bir mekân olarak görürken, bir kısmı bahçecilik hakkında bilgi edinebildiği, kendisi ve çevresi için sağlıklı besinler yetiştirebildiği, arkadaş edinilebildiği ve gıda yetiştirebildiği aynı zamanda huzurlu ve sakin kalınabilen, botanik üzerine hobiler edinebildiği bir mekân olarak görmektedir.

Soru 4: Kentsel alanlarda yer alan topluluk bahçeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

105 yanıt

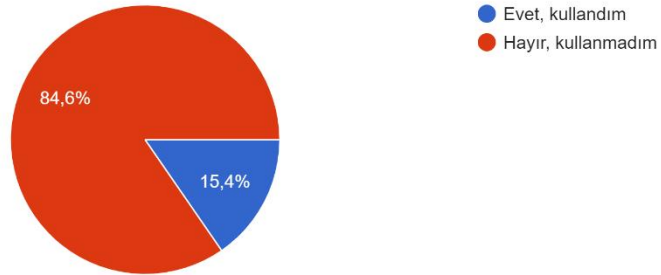

Şekil 4.22 Öğrencilerin kentsel alanlardaki topluluk bahçeleri hakkında düşünceleri

Öğrencilerin %56,2'si kentsel alanlarda topluluk bahçelerinin olmasını olumlu bulmaktadır. %21 oranında öğrenci ise kullanmayı düşünmediğini ama olmasında sakınca görmediğini belirtirken %13,3 öğrenci topluluk bahçeleriyle alakalı fikirlerinin olmadığını belirtmiştir.

Soru 5: Daha önce topluluk bahçesini kullandınız mı?

104 yanıt

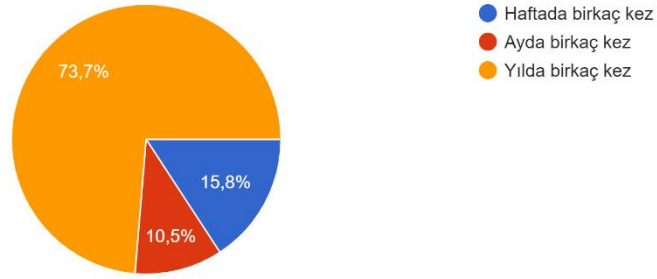

Şekil 4.23 Öğrencilerin topluluk bahçesi kullanımları

Öğrencilerin çoğunluğu daha önce topluluk bahçesi kullanmadığını belirtmektedir.

Soru 6: Kullandıysanız, hangi sıklıkta?

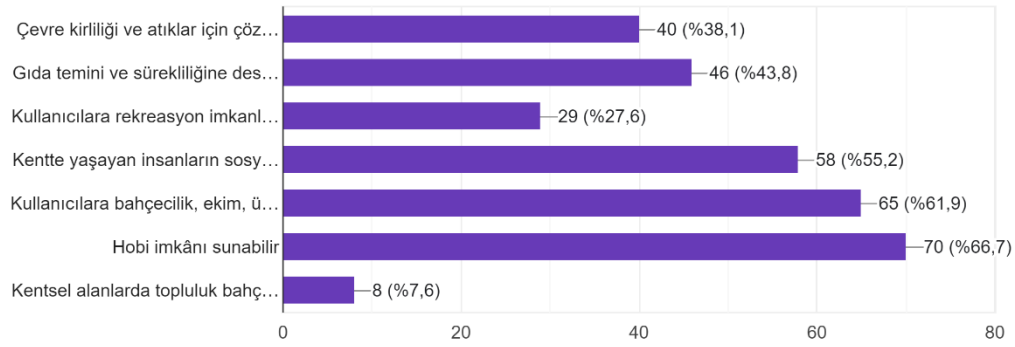
19 yanıt

Şekil 4.24 Öğrenciler tarafından topluluk bahçesi kullanım oranı

19 öğrenci %73,7 yılda sadece birkaç kez kullandığını belirtirken %15,8 haftada birkaç kez kullandığını belirtmiştir.

Soru 7: Sizce kentsel alanlarda topluluk bahçeleri yer almalı mı? Evet ise hangi amaçlar için yer almalı?

Şekil 4.25 Kentsel alanlarda topluluk bahçelerinin yer alması gerektiğini düşünen öğrencilerin sunduğu sebepler

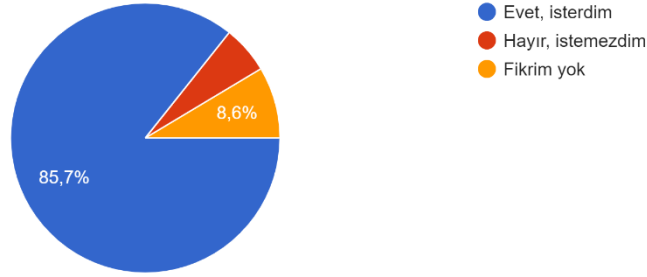
Öğrencilerin çoğunluğu topluluk bahçelerinin kentlerde yaşayan bireylere hobi imkânı sunabileceğinden dolayı yer almalı cevabını vermiştir. %65 öğrenci ise bahçecilik, ekim, üretim gibi süreçleri uygulamalı deneyimleme ve eğitim fırsatı sağlayabileceğinden dolayı olumlu bulmuştur. Kentlerde yaşayan insanlara sosyalleşme ve paylaşma gibi durumlarda fırsat sağlayabileceğini, gıda temini ve sürekliliğine destek olabileceğini, çevre kirliliği ve atıklar için çözüm modeli olabileceğini, kullanıcılara rekreasyon imkanları sunabileceğini düşünmektedirler. %7,6 oranında öğrenci ise kentsel alanlarda topluluk bahçesi olmasını gerekli görmediğini belirtmiştir.

Bölüm 2.3

Bu bölüm kullanıcıların kampüs içerisinde topluluk bahçesi tasarım öncesiyle ilişkin soruları içermektedir. Buradaki amaç kullanıcılar tarafından kampüs içerisinde bir topluluk bahçesi isteniyor mu, isteniyorsa eğer ne kadar kullanıcının süreç içerisinde yer almak istediğinin saptanmasıdır.

Soru 1: Kampüs alanında bir topluluk bahçesi olmasını ister miydiniz?

105 yanıt

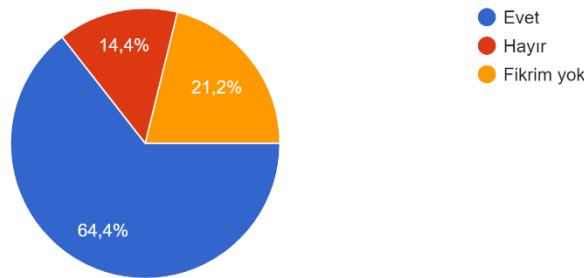

Şekil 4.26 Kampüste topluluk bahçelerine olan talep

Öğrencilerin çoğunluğu kentsel alanlarda topluluk bahçesi kullanmadığını belirtmelerine rağmen kampüs alanı içerisinde bir topluluk bahçesinin yer almasını istediklerini belirtmiştir.

Soru 2: Topluluk bahçesinde gönüllü olmak ister miydiniz?

104 yanıt

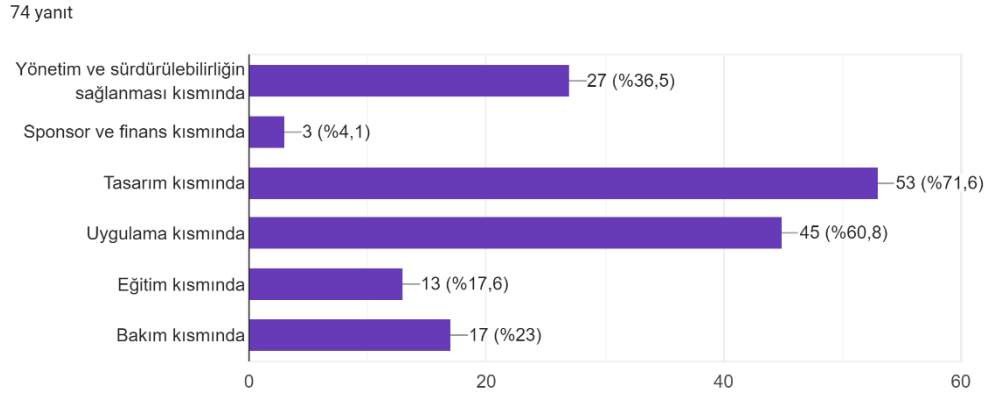

Şekil 4.27 Topluluk bahçelerinde gönüllü yer almak isteyen kullanıcıların oranı

%64,4 oranında öğrenci topluluk bahçelerinde gönüllü olarak yer almak istediğini belirtirken %21,2 oranında kişi fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Bu soruya evet cevabını veren kişilere şu soru sorulmuştur;

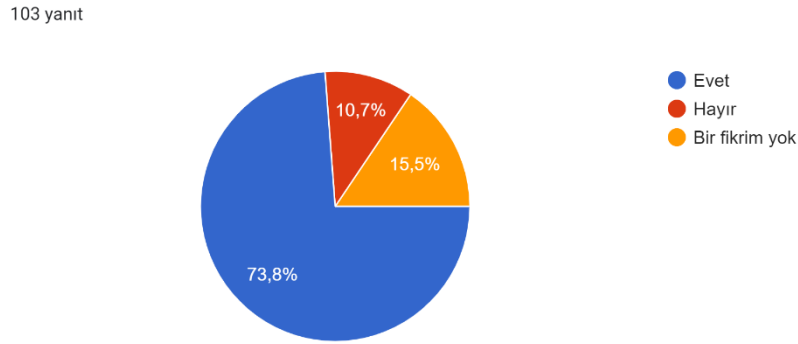
Topluluk bahçesinde gönüllü olmak istiyorsanız eğer hangi alanda görev almak isterdiniz?

Şekil 4.28 Kullanıcıların gönüllü olarak yer almak istedikleri kısımlar

Öğrenciler topluluk bahçesinde tasarım, uygulama, yönetim ve sürdürülebilirlik, bakım, eğitim, sponsor ve finans kısmında gönüllü olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Soru 3: Kampüste yer alacak Topluluk Bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak ister miydiniz?

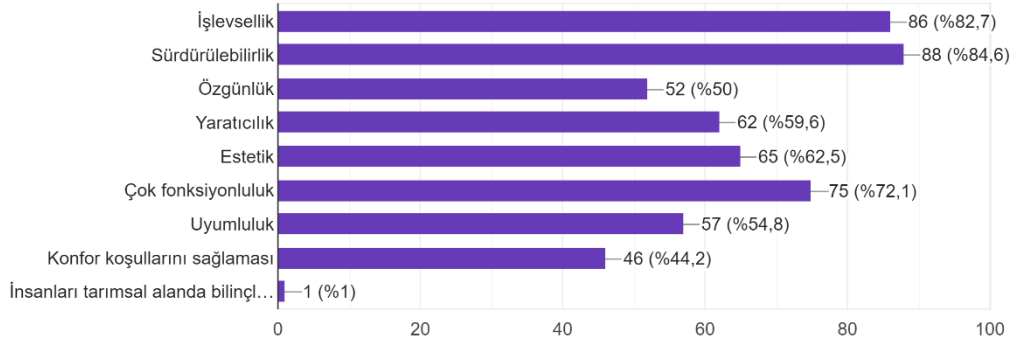

Şekil 4.29 Kampüste yer alacak Topluluk bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak isteyen öğrencilerin oranı

Öğrencilerin çoğunluğu topluluk bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak istediğini belirtmiştir.

Soru 4: Başarılı bir topluluk bahçesi tasarımından beklentileriniz nelerdir?

104 yanıt

Şekil 4.30 Topluluk bahçesi tasarımından beklenen kriterler

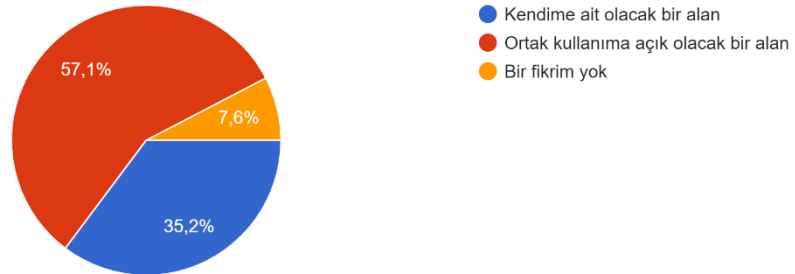
Öğrenciler başarılı bir topluluk bahçesi tasarımından beklentilerini; sürdürülebilirlik, işlevsellik, çok fonksiyonluluk, estetik, yaratıcılık, uyumluluk, özgünlük, konfor koşullarının sağlanması ve insanları tarımsal alanda bilinçlendirici bir alan olması şeklinde belirtmiştir. Sürdürülebilirlik, işlevsellik ve çok fonksiyonluluk genel bir kanı olurken insanları tarımsal alanda bilinçlendirici bir alan olması çok az kişinin beklentisi olmuştur.

Bölüm 2.4

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarım aşamasıyla ilişkin soruları içermektedir. Bu kısmın amacı topluluk bahçesi tasarım ve uygulama sürecinde kullanıcıların çoğunluğunun düşüncesine göre kriterlerin saptanmasına yöneliktir.

Soru 1: Topluluk bahçesinde ne tür bir dikim alanıyla ilgilenirdiniz?

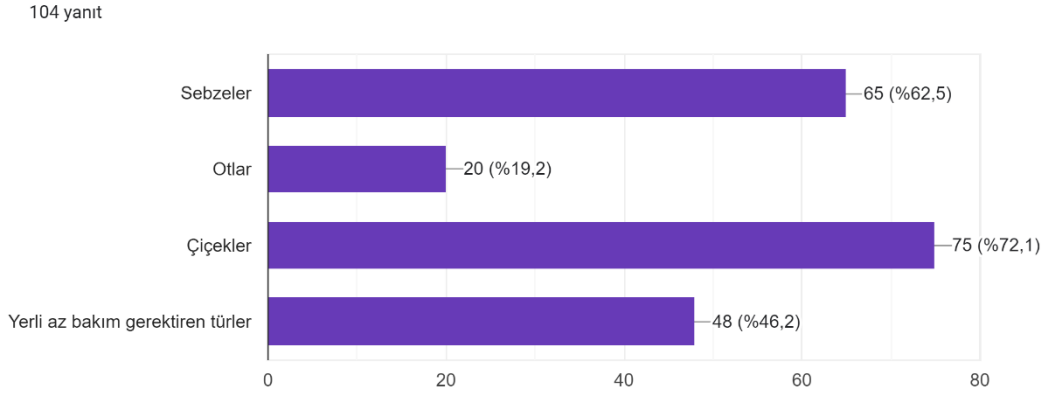
105 yanıt

Şekil 4.31 Öğrencilerin topluluk bahçesinde ilgilendikleri dikim alanları

Öğrencilerin çoğunluğu ortak kullanıma açık olacak bir dikim alanıyla ilgilenmekte olduğunu belirtmiştir. %35,2 oranında öğrenci ise kendilerine ait olacak bir alan istediğini belirtmiştir.

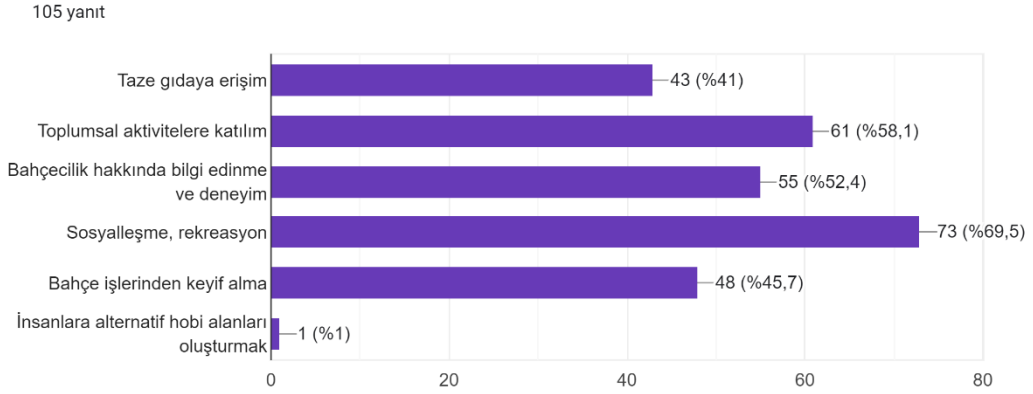
Soru 2: Topluluk bahçesinde ne tür bitkiler yetiştirmekle ilgilenirsiniz?

Şekil 4.32 Öğrencilerin topluluk bahçesinde yetiştirmek istedikleri bitkiler

Öğrenciler topluluk bahçesinde en çok çiçek ve sebze yetiştirmek istediğini belirtirken, bir kısmı ise az bakım gerektiren yerli türer ve otlar yetiştirmek istediğini belirtmiştir.

Soru 3: Topluluk bahçesini kullanma/ katılma nedeniniz ne olurdu?

Şekil 4.33 Öğrencilerin topluluk bahçelerine katılma nedenleri

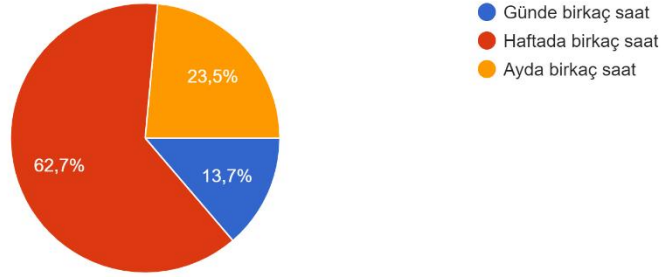
Topluluk bahçelerine öğrencilerin katılma nedeni en çok sosyalleşme, rekreasyon ve toplumsal aktivitelere katılım amacıyla olmuştur.

Öğrenciler kampüsteki açık ve yeşil alanları ve bu alanlardaki aktiviteleri eksik bulduğundan dolayı topluluk bahçesinde bu ihtiyacının giderilmesini istemektedirler.

Öğrencilerin başka katılma nedenleri ise; bahçecilik hakkında bilgi edinme, deneyim, bahçe işlerinden keyif alma, taze gıdaya erişim ve insanlara alternatif hobi alanları şeklinde sıralanmıştır.

Soru 4: Topluluk bahçesinde ne kadar vakit harcardınız?

102 yanıt

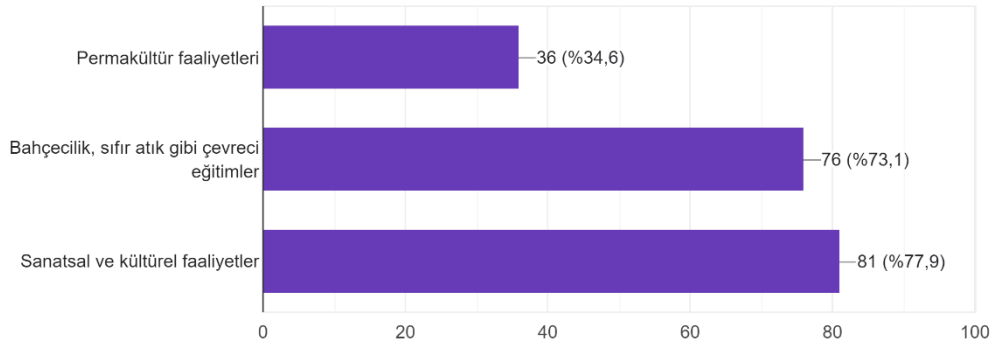

Şekil 4.34 Topluluk bahçeleri kullanım miktarı

Topluluk bahçesinin uygulanması durumunda öğrenciler tarafından ne kadar kullanılacağına öngörülebilmesi adına sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu haftada birkaç saat vakit harcayabileceklerini belirtmişlerdir.

Soru 5: Topluluk bahçelerinde ne gibi etkinliklere yer vermek isterdiniz?

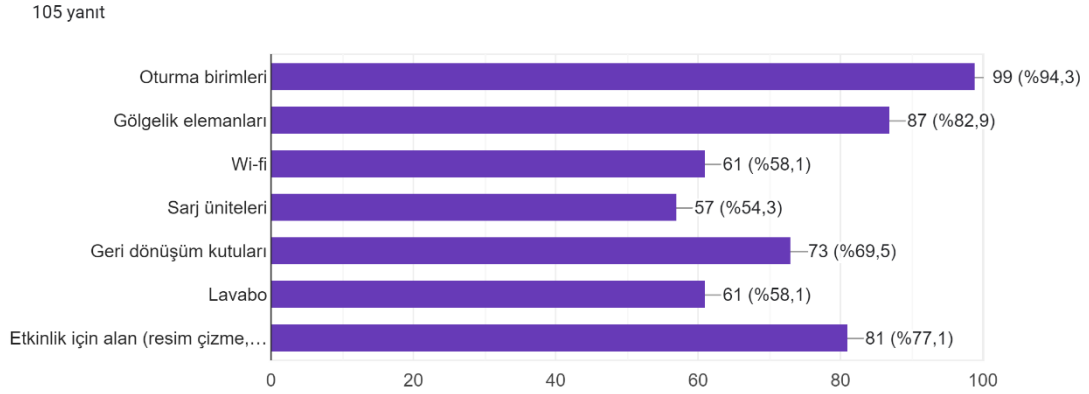
104 yanıt

Şekil 4.35 Topluluk bahçesinde yer verilmesi istenen etkinlikler

Öğrencilerin topluluk bahçesinde yer almasını istediği etkinlikler içerisinde en çok oy alan sanatsal ve kültürel faaliyetler olmuştur. Yine büyük bir kesim bahçecilik, sıfır atık gibi çevresi eğitimlere de yer verilmesini isterken bir kısım öğrenci de perma kültür faaliyetlerinin yer almasını istemiştir.

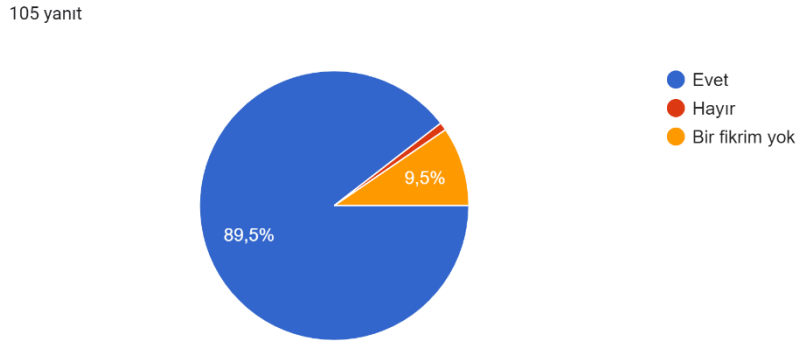
Soru 6: Topluluk bahçesinde ne gibi donatılara yer verilmesini isterdiniz?

Şekil 4.36 Topluluk bahçelerinde yer alması istenen donatılar

Öğrencilerin hemen hemen hepsi oturma birimleri, gölgelik elemanları ve etkinlik için alanlara (resim çizme, kitap okuma vs. gibi) yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir kısmı ise wi-fi, lavabo, sarj ünitelerinin yer almasını istemektedir.

Soru 7: Topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklerde arkadaşlarınızla beraber katılım sağlar mıydınız?

Şekil 4.37 Öğrencilerin topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklere arkadaşlarıyla beraber katılım oranı

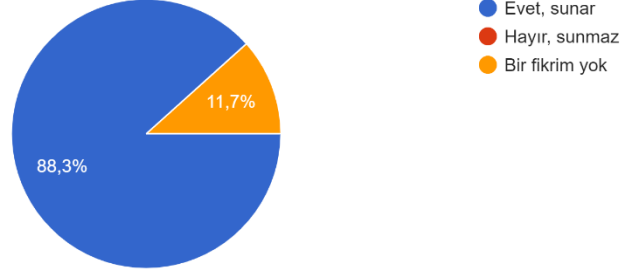
Topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklerde öğrencilerin çoğunluğu arkadaşlarıyla beraber katılım sağlayacaklarını belirtmiştir. Bu durum topluluk bahçelerinin sosyalleşme ve rekreasyon amaçlı potansiyellerini desteklemektedir.

Bölüm 2.5

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarım sonrasıyla ilişkin soruları içermektedir.

Soru 1: Sizce topluluk bahçeleri uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânı sunar mı?

103 yanıt

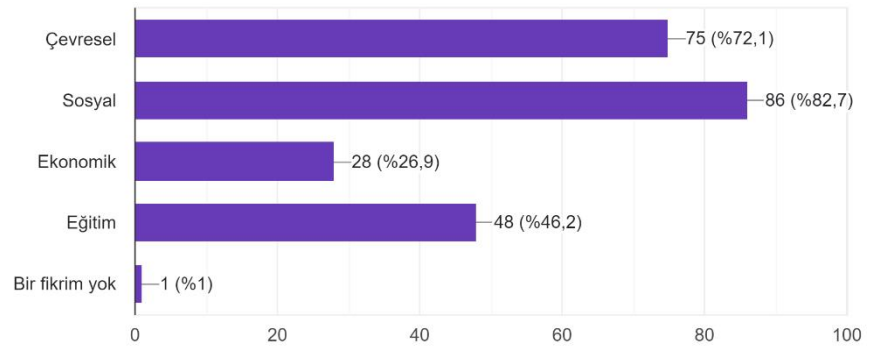

Şekil 4.38 Topluluk bahçelerinin uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânıyla alakalı öğrenci görüşleri

Öğrencilerin çoğunluğu topluluk bahçelerinin yeterli sosyalleşme imkânı sağlayacağını belirtmiştir.

Soru 2: Kampüslerde yer alan topluluk bahçelerinin hangi konularda fayda sağlayacağını düşünüyorsunuz?

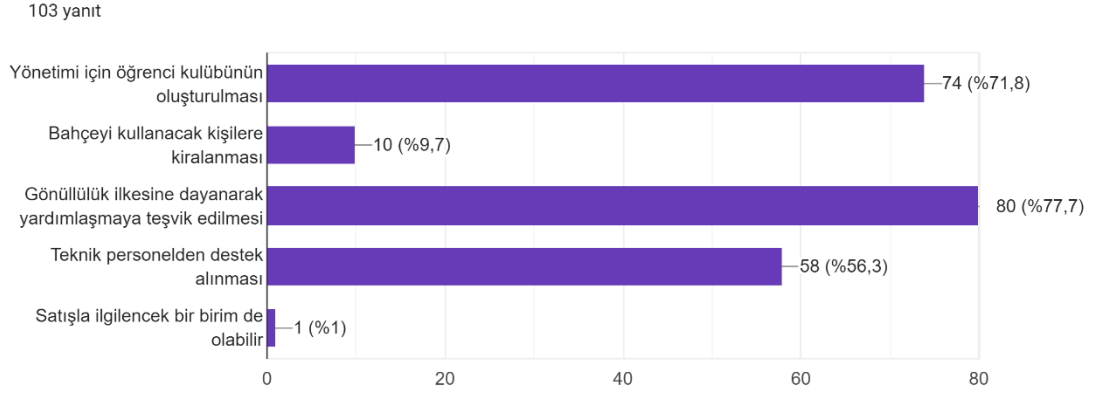
104 yanıt

Şekil 4.39 Kampüslerde topluluk bahçelerinin sağlayabileceği faydalarla alakalı öğrenci görüşleri

Öğrenciler kampüs alanlarında topluluk bahçelerinin olmasının en çok sosyal ve çevresel konularda faydalı olabileceğini belirtmişlerdir. Bir kısım kullanıcı ise eğitim ve ekonomik alanlarda da faydalı olabileceğini belirtmiştir.

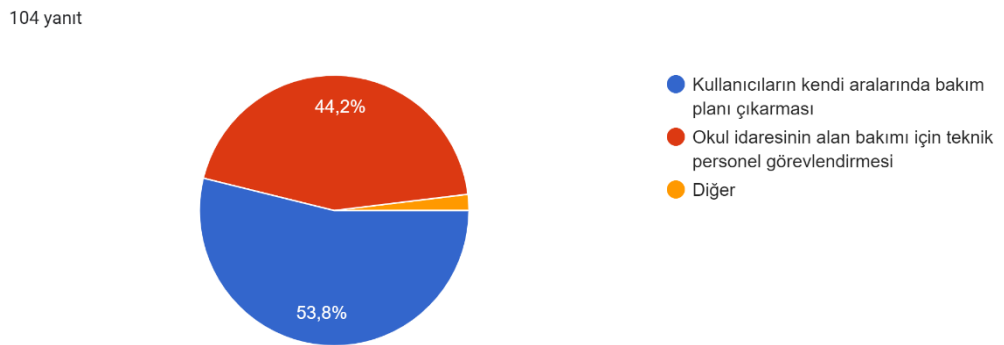
Soru 3: Alanın sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önerileriniz neler olurdu?

Şekil 4.40 Alanın sürdürülebilirliğini sağlanması adına öğrenci önerileri

Öğrencilerin çoğunluğu gönüllülük ilkesine dayanarak yardımlaşmaya teşvik edilmesi ve yönetimi için öğrenci kulübünün oluşturulmasını önermektedir. Bir kısım öğrenci ise teknik personelden destek alınması ve bahçeyi kullanacak kişilere kiralanması gerektiğini belirtmiştir.

Soru 4: Alanın bakımı için önerileriniz nelerdir?

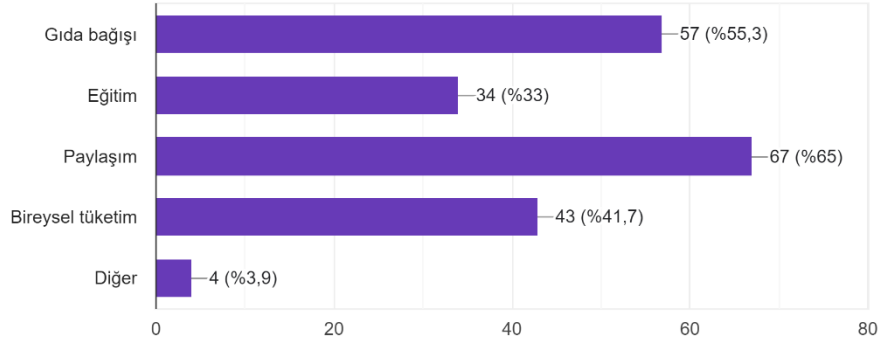

Şekil 4.41 Öğrencilerin alanın bakımıyla alakalı önerileri

Öğrenciler %53,8 oranında kullanıcıların kendi aralarında bakım planı çıkarmasını önerirken %44,2'si ise okul idaresinin alan bakımı için teknik personel görevlendirmesini önermiştir.

Soru 5: Elde edilecek olan ürünleri hangi amaçla kullanırdınız?

103 yanıt

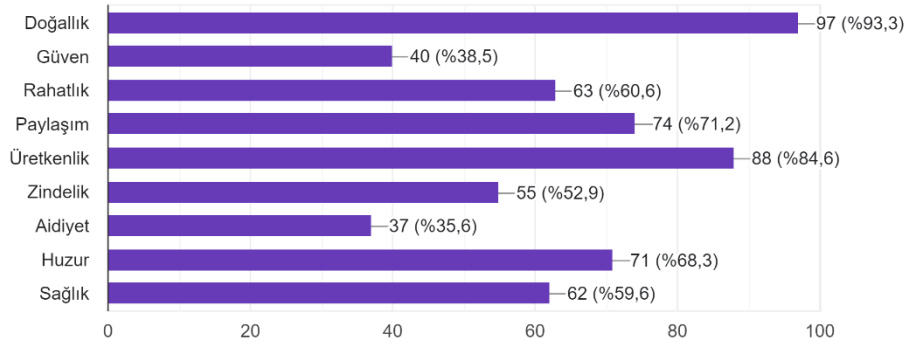

Şekil 4.42 Öğrencilerin elde edilecek ürünleri kullanma amaçları

Öğrenciler topluluk bahçesinden elde edilecek ürünleri çoğunlukla paylaşma ve gıda bağıışı amacıyla kullanacaklarını belirtmiştir. Bir kısım ise bireysel tüketim ve eğitim amacıyla kullanacağını belirtmiştir.

Soru 6: Topluluk Bahçeleri, imaj, konfor ve çevre algısı olarak sizlere hissettirdikleri?

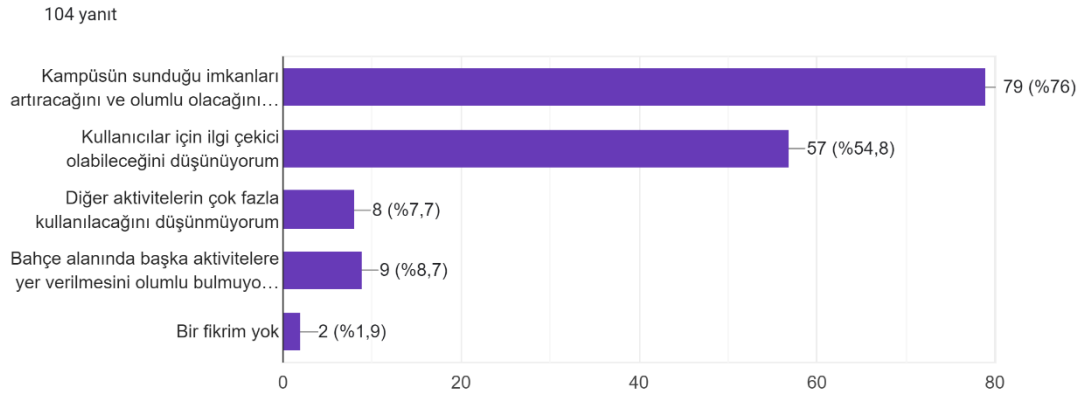
104 yanıt

Şekil 4.43 Topluluk bahçelerinin öğrencilere imaj, konfor ve çevre algısı olarak hissettirdikleri

Hemen hemen bütün öğrencilere doğallık ve üretkenlik duyguları uyandırırken bir takım öğrencide paylaşım, huzur, sağlık ve rahatlık duygularını uyandırmaktadır. Diğerlerine göre daha az oranda zindelik, güven ve aidiyet duygularını uyandırdığı belirtilmektedir.

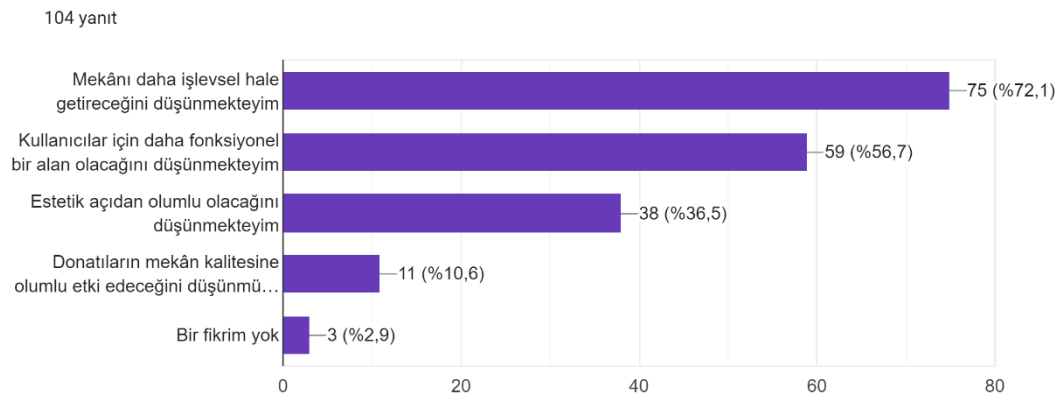
Soru 7: Kampüs alanında topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere (sanatsal ve kültürel faaliyetler, organizasyonlar vs.) imkân sağlaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şekil 4.44 Öğrencilerin topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere sağladığı imkanlar hakkındaki görüşleri

Öğrencilerin çoğunluğu kampüsün sunduğu imkanları arttıracağını ve olumlu olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bir kısım öğrenci kullanıcılar için ilgi çekici olabileceğini düşünürken az miktar da öğrenci ise diğer aktivitelerin çok fazla kullanılacağını düşünmüyorum ve bahçe alanında başka aktivitelere yer verilmesini olumlu bulmuyorum seçeneğini işaretlemiştir.

Soru 8: Topluluk bahçesinde yer alacak donatıların mekân kalitesine etkileri hakkında görüşleriniz nelerdir?

Şekil 4.45 Donatıların topluluk bahçesi mekân kalitesine katkıları hakkında görüşler

Öğrenciler donatıların topluluk bahçesini daha işlevsel hale getireceğini ve kullanıcılar için daha fonksiyonel bir alan olacağını düşünmektedirler. Bir kısım kullanıcı ise estetik açıdan olumlu olacağını düşünürken geriye kalan kullanıcılar donatıların mekân kalitesine olumlu etki edeceğini düşünmemektedirler.

Personeller için yapılan anket çalışmasının da genel strüktürü öğrencilerinkiyle aynıdır.

Bölüm 1-Kişisel Bilgiler

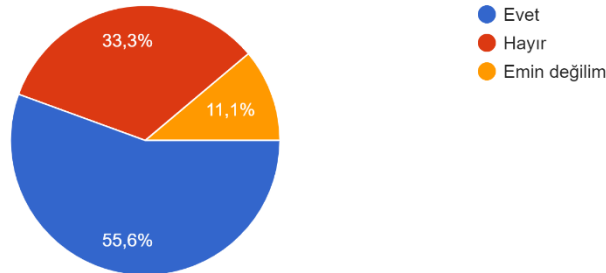
Ankete katılım sağlayan personellerin yaş aralığı 23 ile 80 arasında olup kadın personellerin ankete katılım oranı %61,1 iken erkek personellerin katılım oranı %38,9'dur. Personellerin çoğunluğu İstanbul Anadolu ve Avrupa Yakasında otururken %7 oranında personeller kampüs içerisinde yer alan lojmanlarda yaşamaktadır. Ankete %91,7 oranında akademik personel, %6,9 oranında idari personel, %1,4 oranında diğer alanlarda çalışanlar katılım sağlamıştır. Katılımcıların %30,6'sı 1-3 yıl arasında çalışırken, %27,8 5-10 arasında, %20,8'i 10 yıldan fazla, %12,5'u 1 yıldan az, %8,3'ü ise 3-5 yıl arasında Işık Üniversitesi'nde çalışmaktadır.

Bölüm 2-Genel Bilgiler

Bölüm 2.1

Soru 1: Kampüsü yeterince iyi tanıdığınızı düşünüyor musunuz?

72 yanıt

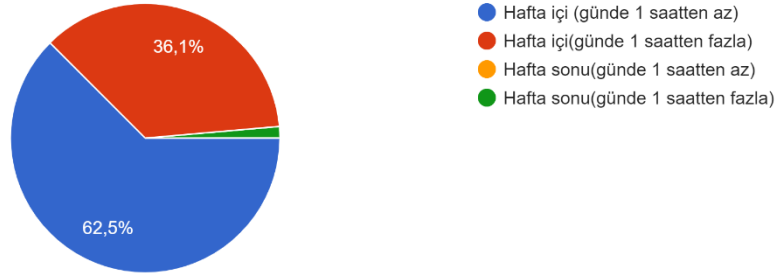

Şekil 4.46 Personellerin kampüsü ne kadar tanıdığını gösteren grafik

Personellerin %55,6'sı kampüsü yeterince iyi tanımadığını belirtirken %33,3 personel kampüsü yeterince tanımadığını belirtmiş, %11,1'i ise çekimser kalmıştır.

Soru 2: Kampüs açık alanlarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

72 yanıt

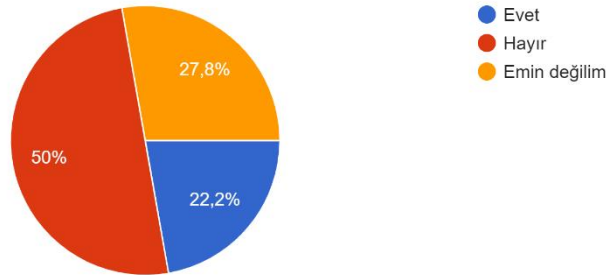

Şekil 4.47 Personellerin kampüs açık alanları kullanım süreleri

Öğrenciler ve personeller bu soruya benzer oranda yanıt vermişlerdir. Personellerin %62,5’u hafta için günde 1 saatten az kullandığını belirtmiştir.

Soru 3: Kampüs açık alan ve yeşil alan tasarımını öğrenci ve personeller için yeterli buluyor musunuz?

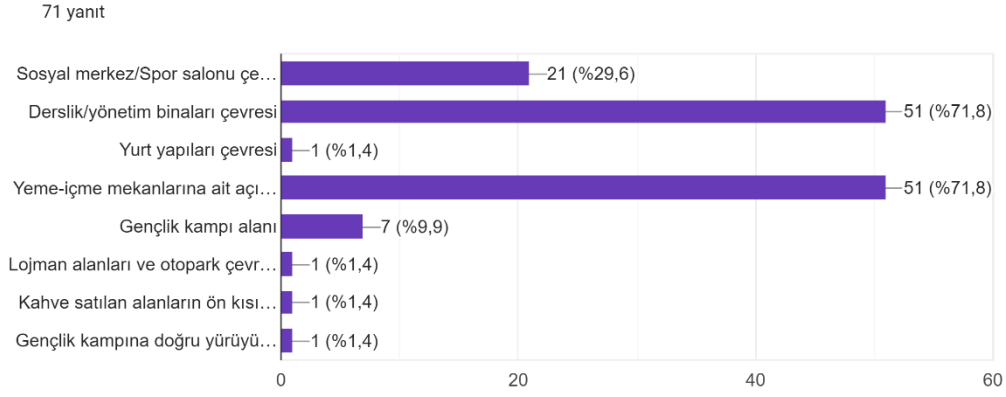
72 yanıt

Şekil 4.48 Kampüs açık alan tasarımından personellerin memnuniyeti

Personellerin %50’si kampüs açık alan ve yeşil alan tasarımını öğrenci ve personeller için yeterli bulmazken %22,2’si yeterli bulmaktadır. Yeterli bulmayan personel sayısı öğrencilerin sayısına göre daha az olmaktadır.

Soru 4: Kampüsün hangi açık alanlarında vakit geçirmeniz?

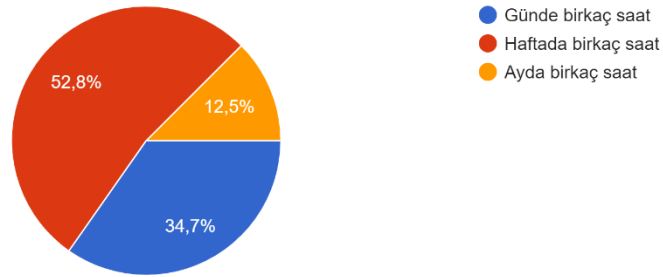

Şekil 4.49 Kampüste vakit geçirilen alanlar

Kullanıcıların çoğunluğu yeme-içme mekanlarına ait açık alanlarda vakit geçirdiğini belirtmişlerdir. Bir kısım kullanıcı ise derslik/yönetim binaları çevresinde vakit geçirdiğini belirtmektedir. Personellerin vermiş olduğu cevaplar ile öğrencilerin cevapları birbirine yakınlık göstermektedir.

Soru 5: Kullanım sıklığınız nedir?

72 yanıt

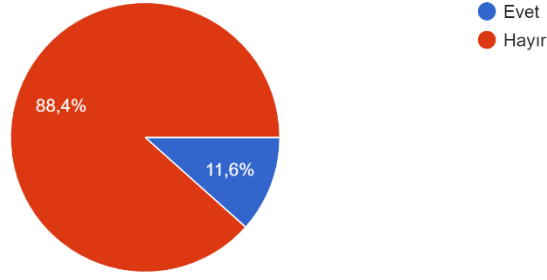

Şekil 4.50 Kampüsün kullanım sıklığı

Personellerin kampüsü kullanım sıklığı %52,8 oranında haftada birkaç saat olup oran olarak öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar ile çok benzerdir.

Soru 6: Hafta sonu kampüsü kullanmakta mısınız?

69 yanıt

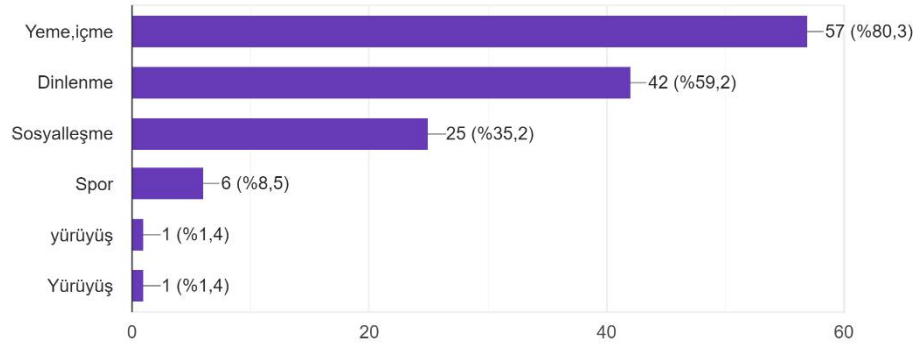

Şekil 4.51 Hafta sonu kampüs kullanım oranı

Kullanıcılar genellikle hafta sonu kampüsü kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Soru 7: Kampüsün açık alanlarını hangi amaçla kullanmaktasınız?

71 yanıt

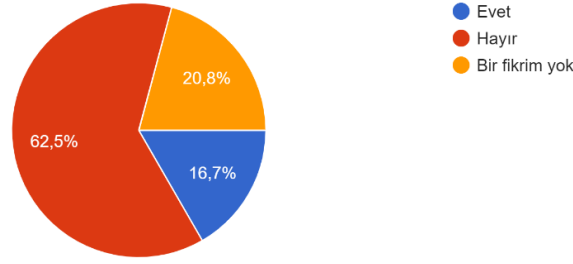

Şekil 4.52 Personellerin kampüs açık alanı kullanma sebepleri

Personeller kampüsün açık alanlarını en çok yeme-içme ve dinlenme amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler sosyalleşmeye daha fazla önem verirken personeller açısından daha az bir kullanma sebebi olmuştur.

Soru 8: Aktivite çeşitliliği bakımından kampüsün yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

72 yanıt

Şekil 4.53 Aktivite çeşitliliği açısından personellerin kampüsten memnuniyet oranı

Personellerin %62,5’u aktivite bakımından kampüsü yeterli bulmamakta olup, %16,7’si yeterli bulmaktadır. Yeterli bulmayan öğrenci sayısı, personel sayısına göre daha fazladır.

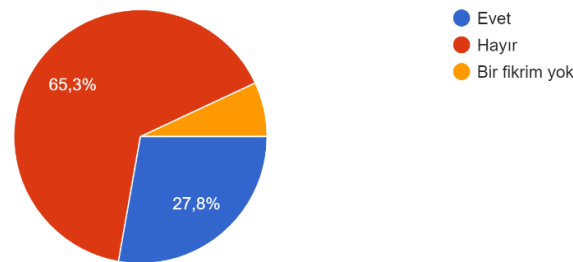
Soru 9: Kampüs açık alanlarında yer verilmesini istediğiniz bir aktivite var mıdır?

Bu soruya personeller tarafından verilen yanıtlar şu şekildedir;

- Ekolojik alanlar
- Oturma ve dinlenme alanları
- Açık hava etkinlik alanları (sinema, tiyatro, konser, sergi)
- Toplanma ve buluşma alanları
- Tai Chi, aerobik ve diğer spor egzersizleri
- Piknik alanları
- Açık hava ders alanı
- Açık hava kütüphanesi
- Satranç gibi oyunlar için açık hava mekanları
- Organik ürünler pazarı

Soru 10: Kampüste yer alan öğretmenlere ait bostan alanının varlığından haberdar mısınız?

72 yanıt

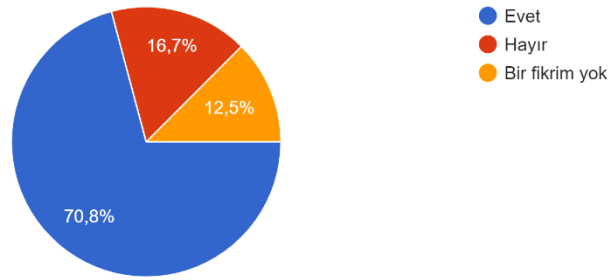

Şekil 4.54 Personellerin kampüste yer alan bostan alanından haberdarlık durumu

Personellerin çoğunluğu öğretmenlere ait bostan alanının varlığından haberdar değildir.

Soru 11: Bakım, temizlik, mikro klima gibi faktörleri değerlendirdiğinizde kampüs açık alanlarından memnun musunuz?

72 yanıt

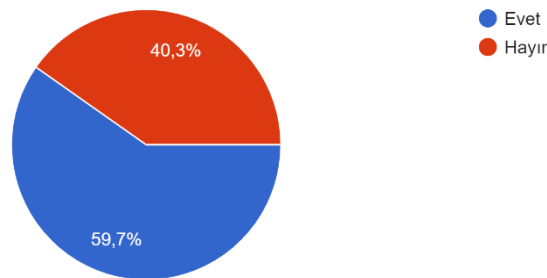
Şekil 4.55 Personellerin bakım, temizlik, mikro klima açısından kampüs açık alanlarından memnuniyeti

Personeller öğrencilerin aksine daha yüksek bir oranda kampüs açık alanlarını bakım, temizlik, mikro klima gibi faktörler yönünden yeterli bulmaktadır.

Bölüm 2.2

Soru 1: Toprakla (ekim, dikim) uğraşma deneyiminiz var mı?

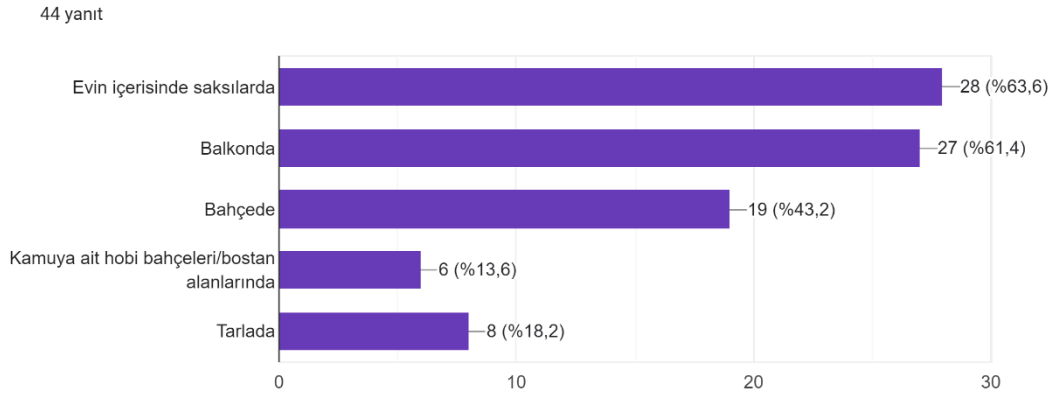
72 yanıt

Şekil 4.56 Personellerin toprak (ekim, dikim) deneyimleri

Personeller öğrencilere kıyasla daha düşük oranda toprakla uğraşma deneyimleri olduğunu belirtmiştir.

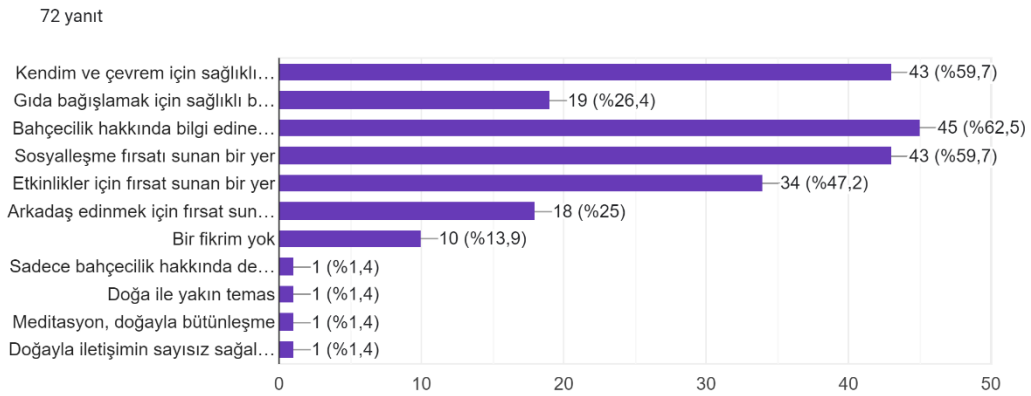
Soru 2: Evet ise bu eylemi hangi alanda gerçekleştirmektесiniz?

Şekil 4.57 Personellerin toprak deneyimlerini gerçekleştirdiği mekanlar

Personeller de öğrencilere göre benzer yanıtlar vererek en çok evin içerisindeki saksılarda, balkonda ve bahçede ekim dikim gerçekleştirdiklerini belirtmektedirler. Çok az bir kısmı tarlada ve kamuya ait hobi bahçeleri/bostan alanlarında bu faaliyetleri yapmaktadırlar.

Soru 3: Sizce topluluk bahçesi hangi potansiyelleri içermektedir?

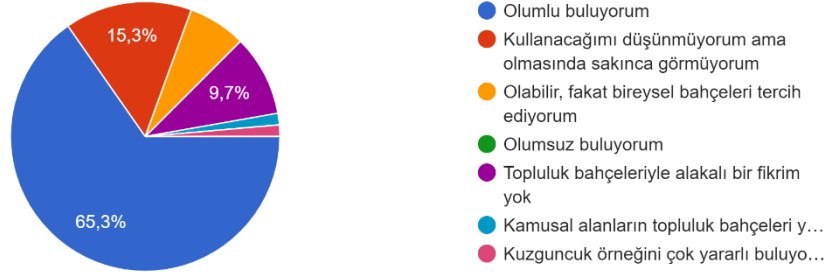

Şekil 4.58 Personellerin topluluk bahçesinin potansiyeli hakkında düşünceleri

Personeller yüksek bir oranda topluluk bahçelerinin, bahçecilik hakkında bilgi edinilebilecek, kendim ve çevrem için sağlıklı besin yetiştirebilecek ve sosyalleşme için fırsat sunan bir yer olarak görmüştür. Öğrencilerle olan temel fark ise öğrencilerde en çok sosyalleşme fırsatı sunan bir yer seçeneği oy almıştır.

Soru 4: Kentsel alanlarda yer alan topluluk bahçeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

72 yanıt

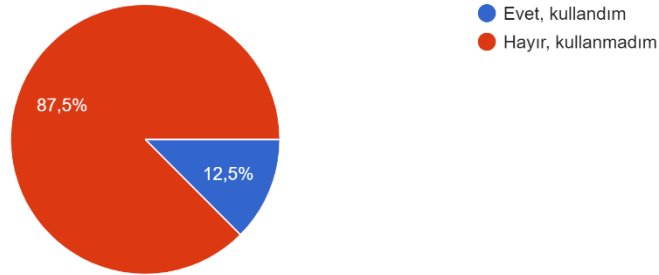

Şekil 4.59 Personellerin kentsel alanlardaki topluluk bahçeleri hakkında düşünceleri

Personeller öğrencilere göre daha fazla oranda kentsel alanda topluluk bahçelerinin yer almasını olumlu bulmuştur. Bir katılımcı özellikle Kuzguncuk topluluk bahçesini çok yararlı bulduğunu belirtmektedir. Bir katılımcı ise kamusal alanların topluluk bahçeleri yerine öncelikle rekreasyon alanı ve/veya park olarak kullanılmasını gerektiğini düşündüğünü belirtmiş olup zirai yetiştiriciliğin zirai hastalıklara açık olması ve yakın alanlardaki ticari zirai alanlara zarar verebilecek şekilde kontrolsüzce yaygınlaşması büyük çevresel, zirai ve ekonomik zararlar verebileceğini aynı zamanda sulama suyu kullanımının sınırlandırılmasını gerekli görmüştür. Ayrıca pest ile mücadele edilebilmesi için hastalıklara karşı bahçelerin ziraat mühendisleri tarafından sürekli olarak kontrol edilmesi gerektiğini, bilinçli üretici ve üretim koşulları yaratılmadan topluluk bahçelerinin sayısının artırılması son derece tehlikeli bulduğunu belirtmiştir.

Soru 5: Daha önce topluluk bahçesini kullandınız mı?

72 yanıt

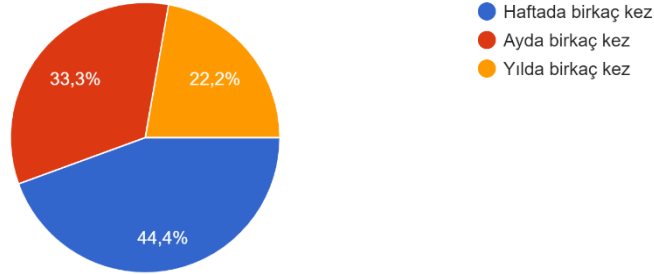

Şekil 4.60 Personellerin topluluk bahçesi kullanımları

Personeller de öğrenciler gibi yüksek bir oranda topluluk bahçesi kullanmadığını belirtmiştir.

Soru 6: Kullandıysanız, hangi sıklıkta?

9 yanıt

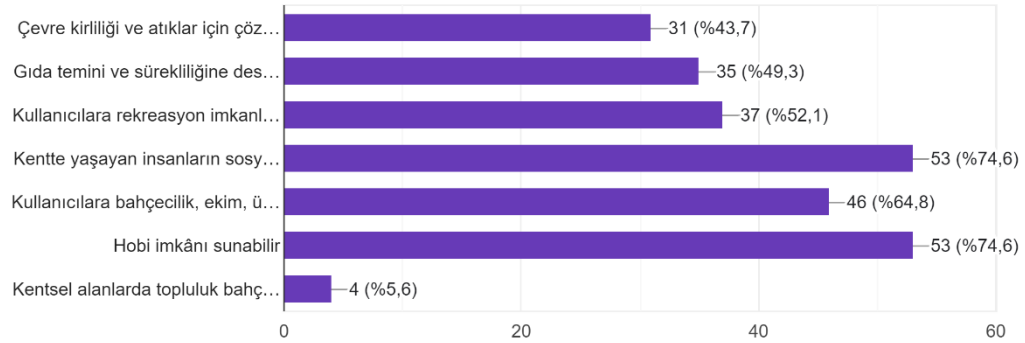

Şekil 4.61 Personellerin topluluk bahçesi kullanım miktarı

9 kullanıcının %44,4'ü haftada birkaç kez kullandığını belirtirken %33,3'ü ayda birkaç kez, %22,2'si yılda birkaç kez kullandığını belirtmiştir.

Soru 7: Sizce kentsel alanlarda topluluk bahçeleri yer almalı mı? Evet ise hangi amaçlar için yer almalı?

71 yanıt

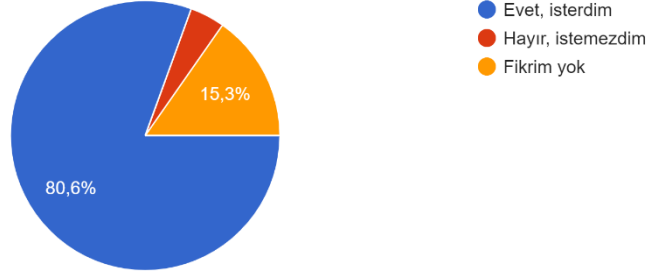
Şekil 4.62 Kentsel alanlarda topluluk bahçelerinin yer alması gerektiğini düşünen personellerin sunduğu sebepler

Personellerin çoğunluğu topluluk bahçelerinin kentlerde yaşayan bireylere hobi imkânı sunabileceği ve kentte yaşayan insanlar için sosyalleşme, paylaşma gibi amaçlar için yer alması gerektiğini belirtmiştir.

Bölüm 2.3

Soru 1: Kampüs alanında bir topluluk bahçesi olmasını ister miydiniz?

72 yanıt

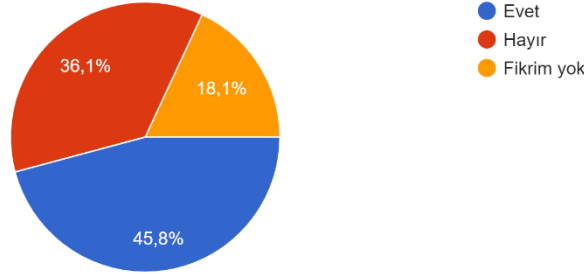

Şekil 4.63 Kampüste topluluk bahçelerine olan talep

Kullanıcıların çoğunluğu kentsel alanlarda topluluk bahçesi kullanmadığını belirtmelerine rağmen kampüs alanı içerisinde bir topluluk bahçesinin yer almasını istediklerini belirtmiştir.

Soru 2: Topluluk bahçesinde gönüllü olmak ister miydiniz?

72 yanıt

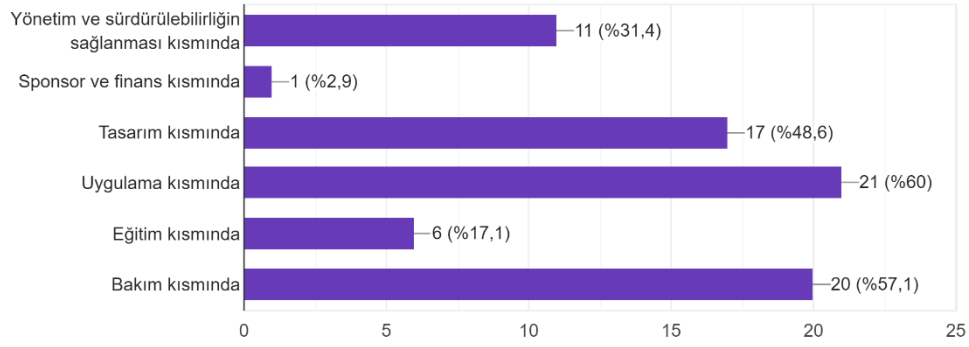
Şekil 4.64 Topluluk bahçelerinde gönüllü yer almak isteyen personellerin oranı

%45,8 oranında kullanıcı topluluk bahçelerinde gönüllü olarak yer almak istediğini belirtirken %36,1 oranında kullanıcı gönüllü olmak istemediğini belirtmiştir. Gönüllü olmak isteyen personel sayısı öğrenci sayısına göre daha azdır.

Bu soruya evet cevabını veren kişilere şu soru sorulmuştur;

Topluluk bahçesinde gönüllü olmak istiyorsanız eğer hangi alanda görev almak isterdiniz?

35 yanıt

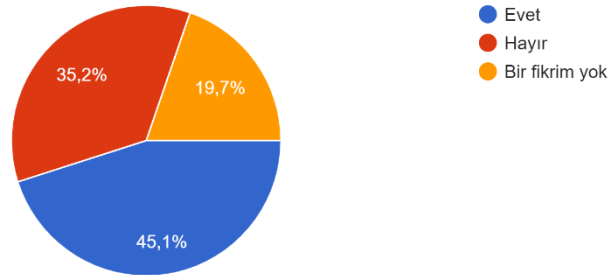

Şekil 4.65 Personellerin gönüllü olarak yer almak istedikleri kısımlar

Personeller uygulama ve bakım kısmında en çok yer almak isterken öğrenciler tasarım ve uygulama kısmında yer almak istediğini belirtmiştir.

Soru 3: Kampüste yer alacak Topluluk Bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak ister miydiniz?

71 yanıt

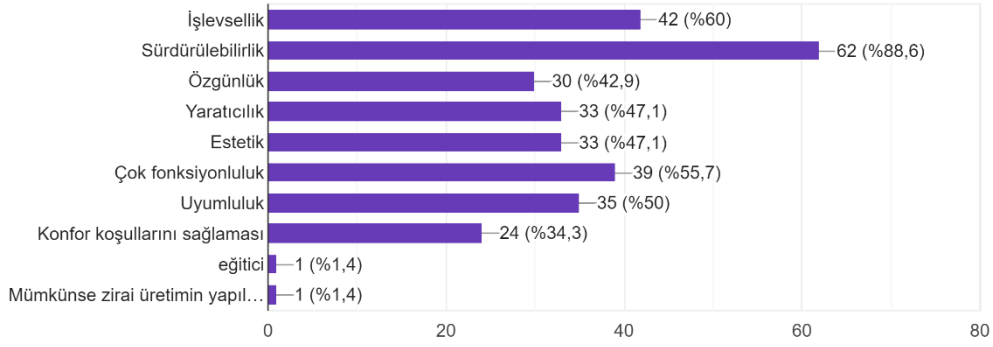

Şekil 4.66 Kampüste yer alacak Topluluk bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak isteyen personellerin oranı

Personellerin %45,1'i katılım sağlamak istediğini belirtirken, %35,2'si katılım sağlamak istemediğini belirtmiş olup, %19,7'si fikir beyan etmemiştir. Öğrencilere göre katılım sağlamak isteyen personel sayısı daha azdır.

Soru 4: Başarılı bir topluluk bahçesi tasarımından beklentileriniz nelerdir?

70 yanıt

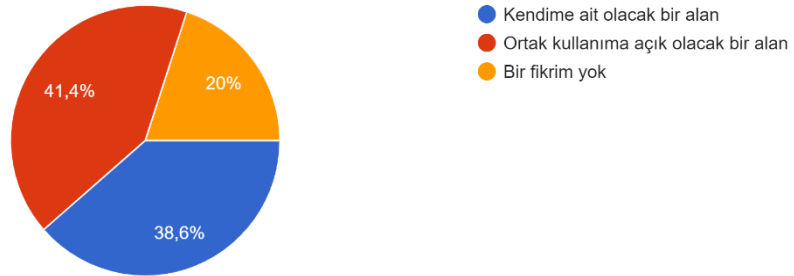
Şekil 4.67 Topluluk bahçesi tasarımından beklenen kriterler

Personeller açısından tasarımdan beklenen kriterler sürdürülebilir, işlevsellik, çok fonksiyonluluk en çok oy almıştır. Öğrenciler ile personellerin tasarımdan beklediği kriterlerin aldıkları oylar birbirine benzemektedir.

Bölüm 2.4

Soru 1: Topluluk bahçesinde ne tür bir dikim alanıyla ilgilenirdiniz?

70 yanıt

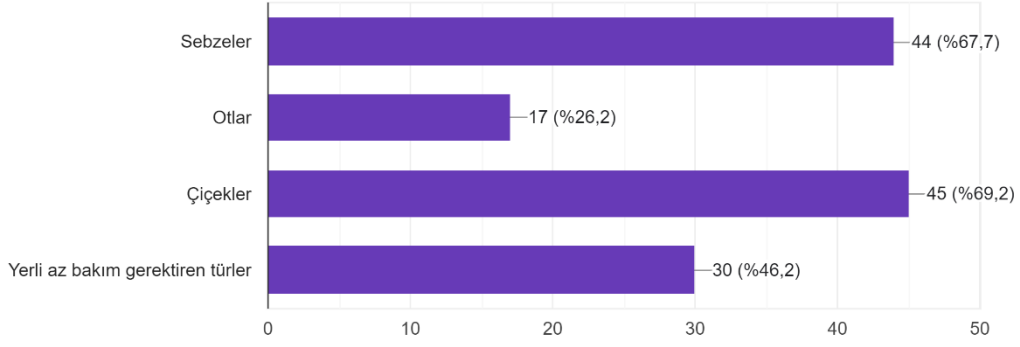

Şekil 4.68 Personellerin topluluk bahçesinde ilgilendikleri dikim alanları

Personeller en fazla ortak kullanıma açık olacak bir alanla ilgilendiğini belirtse de kendime ait olacak bir alan seçeneği de çok yakın bir oranda oy almıştır.

Soru 2: Topluluk bahçesinde ne tür bitkiler yetiştirmekle ilgilenirsiniz?

65 yanıt

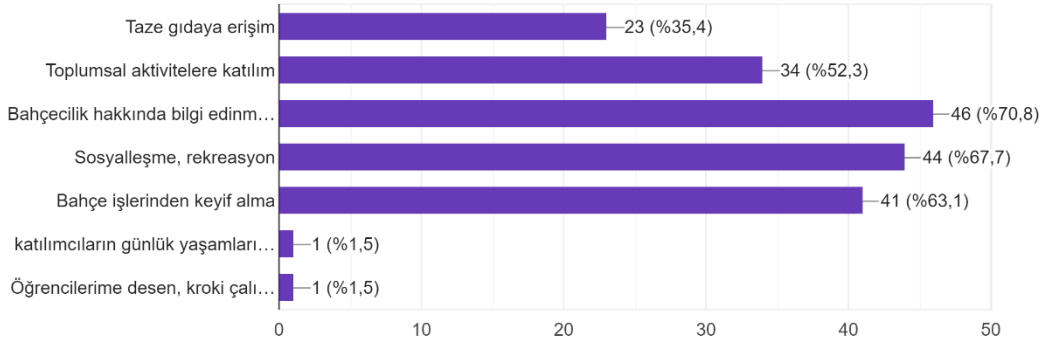

Şekil 4.69 Personellerin topluluk bahçesinde yetiştirmek istedikleri bitkiler

Personellerin vermiş olduğu oylar da öğrencilerinkiyle benzerlik göstererek en çok çiçekler ve sebzeler oy almıştır.

Soru 3: Topluluk bahçesini kullanma/ katılma nedeniniz ne olurdu?

65 yanıt

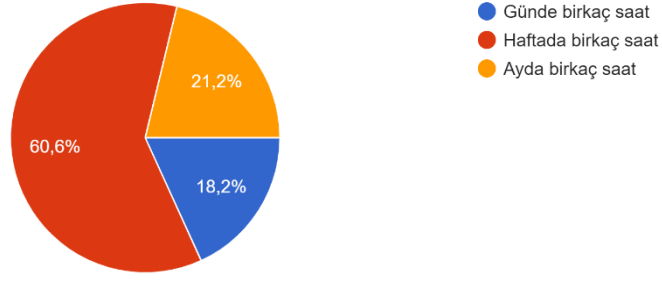

Şekil 4.70 Personellerin topluluk bahçelerine katılma nedenleri

Personellerin topluluk bahçelerine katılma nedenleri bahçecilik hakkında bilgi edinme ve deneyim, sosyalleşme ve rekreasyon olmuştur. Öğrenciler ise sosyalleşme ve toplumsal aktiviteleri ön plana çıkarırken bahçecilik faaliyetlerini daha arka planda görmüşlerdir.

Soru 4: Topluluk bahçesinde ne kadar vakit harcardınız?

66 yanıt

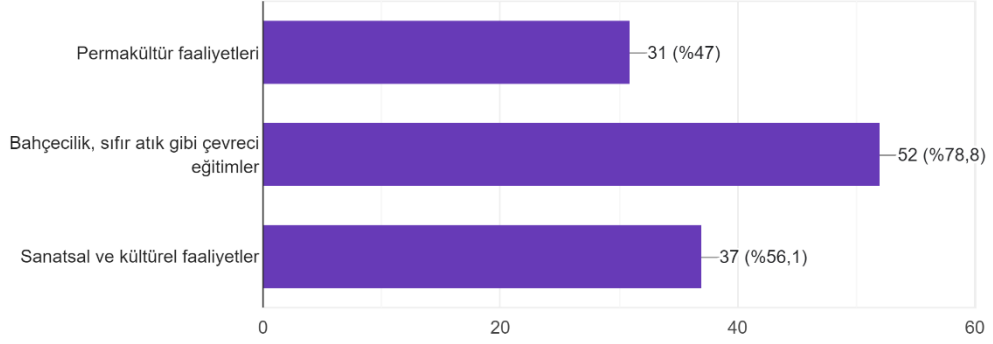

Şekil 4.71 Topluluk bahçeleri kullanım miktarı

Personeller de öğrencilerle benzer kullanım miktarı belirtmiş olup en çok oy alan seçenek haftada birkaç saat olmuştur.

Soru 5: Topluluk bahçelerinde ne gibi etkinliklere yer vermek isterdiniz?

66 yanıt

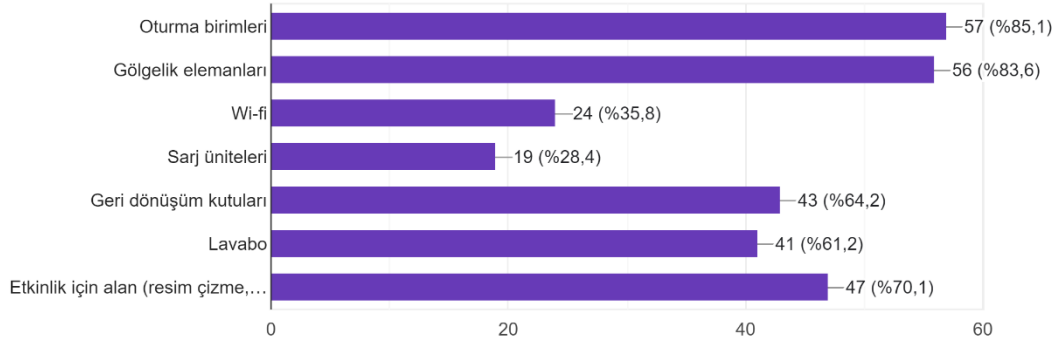

Şekil 4.72 Topluluk bahçesinde yer verilmesi istenen etkinlikler

Personeller topluluk bahçesinde yer verilmesi istenen etkinliklerde en çok bahçecilik, sıfır atık gibi çevreci eğitimleri tercih etmiştir. Öğrenciler ise en çok sanatsal ve kültürel faaliyetlere yer verilmesini istemiştir.

Soru 6: Topluluk bahçesinde ne gibi donatılara yer verilmesini isterdiniz?

67 yanıt

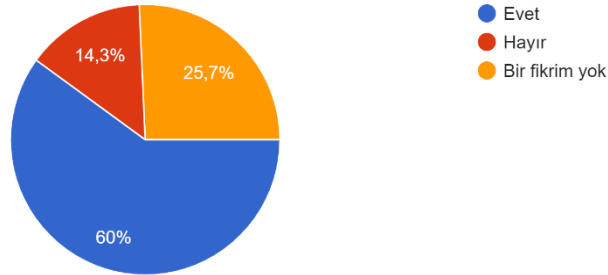

Şekil 4.73 Topluluk bahçelerinde yer alması istenen donatılar

Personellerin büyük bir çoğunluğu oturma birimleri, gölgelik elemanları ve etkinlik için alanlara (resim çizme, kitap okuma vs. gibi) yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir kısmı ise wi-fi, lavabo, sarj ünitelerinin yer almasını istemektedir. Cevapların oranları öğrencilerinkine çok benzerdir.

Soru 7: Topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklerde ailenizle beraber katılım sağlar mıydınız?

70 yanıt

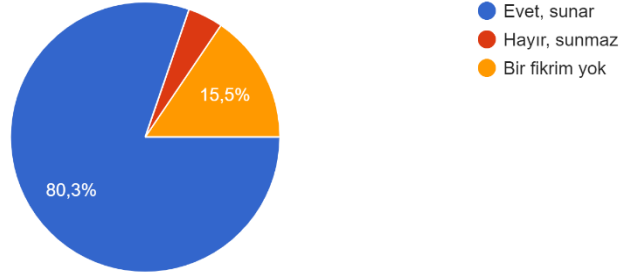
Şekil 4.74 Personellerin topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklere aileleriyle beraber katılım oranı

Topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklerde katılımcıların çoğunluğu ailesiyle beraber katılım sağlayacaklarını belirtmiştir.

Bölüm 2.5

Soru 1: Sizce topluluk bahçeleri uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânı sunar mı?

71 yanıt

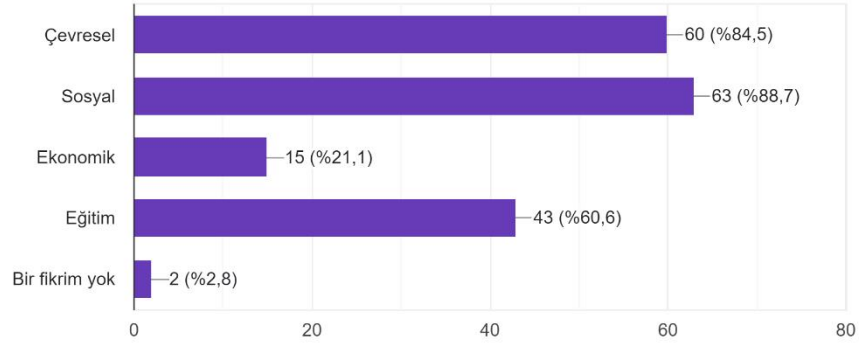

Şekil 4.75 Topluluk bahçelerinin uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânıyla alakalı personel görüşleri

Personellerin çoğunluğu topluluk bahçelerinde sosyalleşmeyi bahçecilik faaliyetlerine göre daha arka planda görmesine rağmen topluluk bahçelerinin kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkanını sunduğunu belirtmektedir.

Soru 2: Kampüslerde yer alan topluluk bahçelerinin hangi konularda fayda sağlayacağını düşünüyorsunuz?

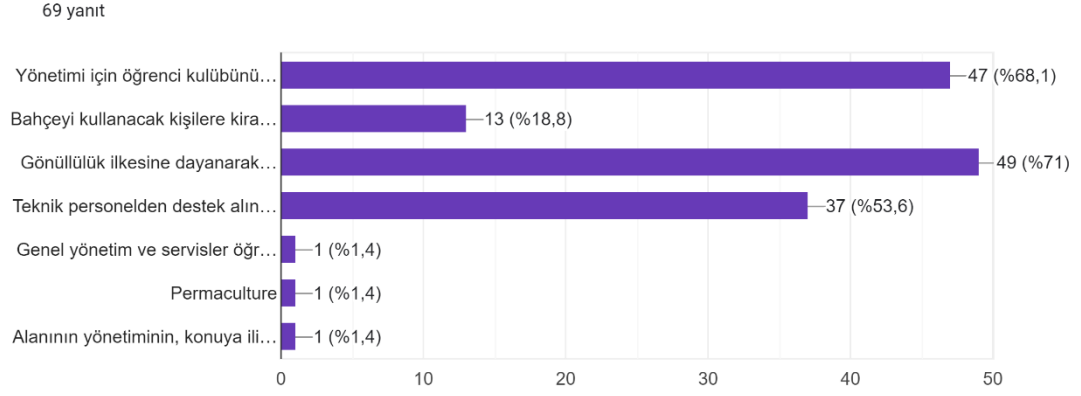
71 yanıt

Şekil 4.76 Kampüslerde topluluk bahçelerinin sağlayabileceği faydalarla alakalı personel görüşleri

Personellerin vermiş olduğu cevaplarda sosyal ve çevresel faydalar birbirine çok yakın oy almıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı ise eğitime oy vermiştir.

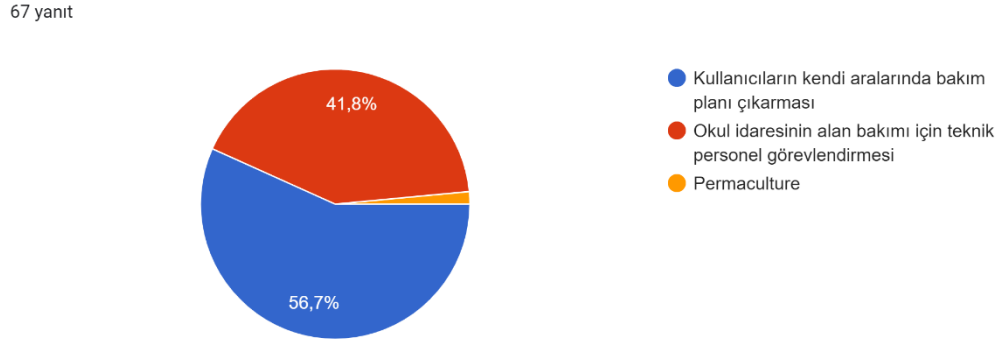
Soru 3: Alanın sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önerileriniz neler olurdu?

Şekil 4.77 Alanın sürdürülebilirliğini sağlanması adına personel önerileri

Personellerin çoğunluğu gönüllülük ilkesine dayanarak yardımlaşmaya teşvik edilmesi ve yönetimi için öğrenci kulübünün oluşturulmasını önermektedir. Bir kısım öğrenci ise teknik personelden destek alınması ve bahçeyi kullanacak kişilere kiralanması gerektiğini belirtmiştir. Alanın sürdürülebilirliği için önerilen çözümler arasındaki sıralaması öğrenciler ve personellerde aynıdır.

Soru 4: Alanın bakımı için önerileriniz nelerdir?

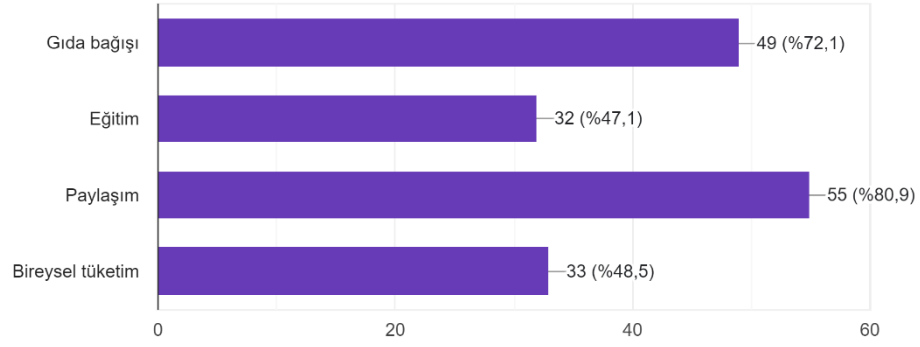

Şekil 4.78 Personellerin alanın bakımıyla alakalı önerileri

Personellerin %56,7 oranında kullanıcıların kendi aralarında bakım planı çıkarmasını önerirken %41,8'i ise okul idaresinin alan bakımı için teknik personel görevlendirmesini önermiştir.

Soru 5: Elde edilecek olan ürünleri hangi amaçla kullanırdınız?

68 yanıt

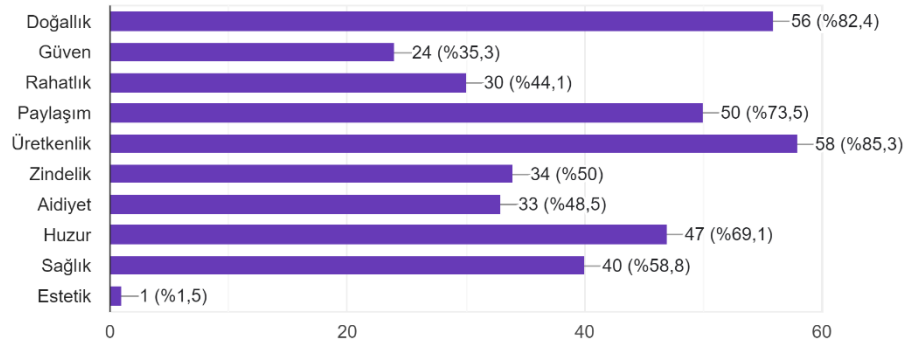

Şekil 4.79 Personellerin elde edilecek ürünleri kullanma amaçları

Kullanıcılar topluluk bahçesinden elde edilecek ürünleri çoğunlukla paylaşma ve gıda bağıışı amacıyla kullanacaklarını belirtmiştir. Bir kısım ise bireysel tüketim ve eğitim amacıyla kullanacağını belirtmiştir. Verilen oy oranları öğrencilerinkine aynıdır.

Soru 6: Topluluk Bahçeleri, imaj, konfor ve çevre algısı olarak sizlere hissettirdikleri?

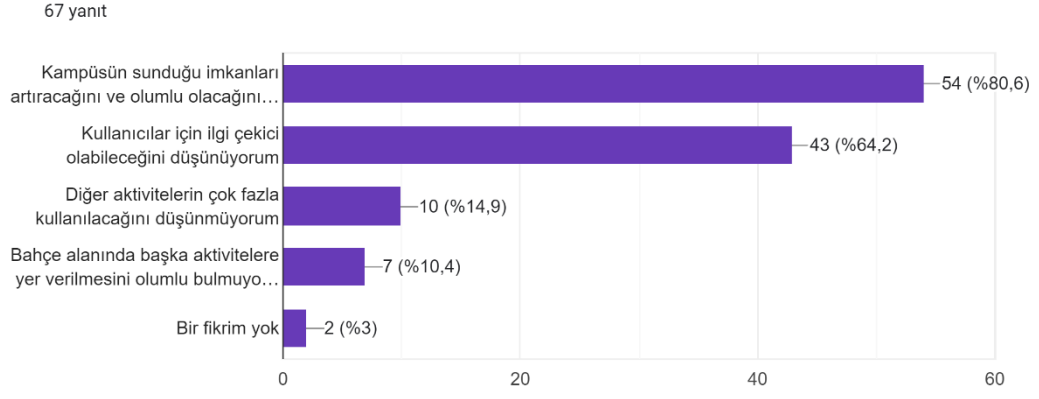
68 yanıt

Şekil 4.80 Topluluk bahçelerinin personellere imaj, konfor ve çevre algısı olarak hissettirdikleri

Personellerin vermiş olduğu cevaplarda en yüksek oy alanlar paylaşım ve üretkenlik olmuştur. Daha sonrasında paylaşım ve huzur gelirken, en az oyu estetik almıştır.

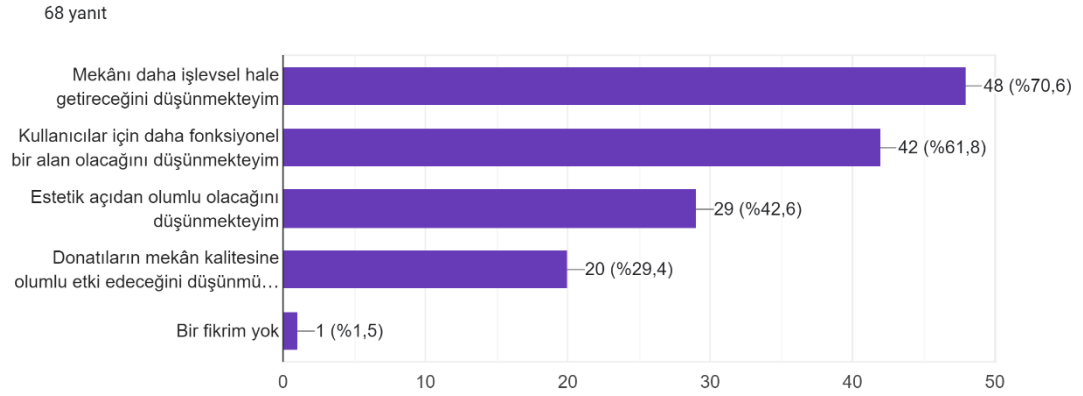
Soru 7: Kampüs alanında topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere (sanatsal ve kültürel faaliyetler, organizasyonlar vs.) imkân sağlaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şekil 4.81 Personellerin topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere sağladığı imkanlar hakkındaki görüşleri

Personellerin çoğunluğu kampüsün sunduğu imkanları artıracağını ve olumlu olacağını düşünüyorum ve kullanıcılar için ilgi çekici olabileceğini düşünüyorum seçeneklerini tercih etmiştir.

Soru 8: Topluluk bahçesinde yer alacak donatıların mekân kalitesine etkileri hakkında görüşleriniz nelerdir?

Şekil 4.82 Donatıların topluluk bahçesi mekân kalitesine katkıları hakkında görüşler

Personeller donatıların topluluk bahçesini daha işlevsel hale getireceğini ve kullanıcılar için daha fonksiyonel bir alan olacağını düşünmektedirler. Bir kısım personel ise estetik açıdan olumlu olacağını düşünürken geriye kalan personeller donatıların mekân kalitesine olumlu etki edeceğini düşünmemektedirler.

4.2.4. Atölye Çalışmaları

Üniversiteler, öğrencilerin sadece akademik eğitimle meslek edindikleri yerler olmayıp, sosyal ve kültürel olarak da kendilerini geliştirdikleri kurumlardır. Öğrencilerin bireysel ve toplumsal gelişimleri, üniversitelerdeki sosyal ve kültürel etkinlik alanları ve kullanımları ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda üniversitelerin; sürdürülebilir bir yaşam biçimi, ekolojik sorumluluklar, insan-çevre ilişkisi, eğitim ve sanat öncelikli programlar oluşturulması gibi konularda topluma öncülük etme misyonuna sahip olması beklenmektedir.

Topluluk bahçeleri; sürdürülebilir toplum gelişiminde ekolojik sorumluluk gerekliliği, üretim-tüketim sürecine yeni yaklaşımlar getiren ve bu süreçte bireylerin tutum ve davranış modellerini ve yaşam alanlarını etkileyecek işlevler barındıran mekanlardır. Sosyal ortamdaki, bilgi ve becerilerin kazanımına kadar davranışsal değişiklikleri uzun ömürlü kılan ve içselleştiren, katkılar sunan aşamalar tanımlanmakta, bireysel boyuttan toplumsal hareketlere uzanan sürdürülebilir toplum oluşturulma sürecine katkı sağlamaktadır.

Yapılan literatür araştırmaları sonrasında kurgulanan çalışma modeli ile kullanıcıları sürece dahil edebilmek adına, seminerler, film gösterimi ve anket çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda topluluk bahçesi tasarım ve uygulama sürecine aktif katılım göstermek isteyenlerin fazla olması sebebiyle atölye çalışması kurgulanmıştır. Önceki etkinliklere katılım sağlayamayan öğrencilerin bilgilendirilmesi adına kullanıcı katılımı ve topluluk bahçesi ve süreçle alakalı metinler hazırlanıp katılımcılara dağıtılmıştır. Atölye 4 aşamalı olarak kurgulanmıştır. Bunlar;

1.Aşama: Katılımcıların bilgilendirilmesi

- Tasarım konusu, amacı ve kavramsal çerçeve ile ilgili yürütücü sunumları
- Belirlenen alanın kullanıcılara tanıtılması
- Üniversite genelinde yapılan anket sonuçları hakkında bilgi verilmesi

2.Aşama: Analiz süreci

- Çevresel verilere ilişkin analizlerin yapılması, ihtiyaç programının oluşturulması ve geliştirilmesi
- Alanın sürdürülebilirliği, işletme-bakım-kullanım senaryolarının geliştirilmesi
- Alternatif kullanım senaryolarının üretilmesi

3.Aşama: Tasarım süreci

- Proje konusuna ilişkin özgün önerilerin geliştirilmesi
- Konsept ve alan kullanım çalışmalarının yapılması (yaşam senaryolarının geliştirilmesi)
- Kavramsal alt yapıyı açıklayan, hayal edilen atmosferi temsil eden metin/grafik/şemaların hazırlanması
- Belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda yerleşim planlarına dair eskiz çalışmaları, tasarımı açıklayıcı grafik ve şemalar, üç boyutlu ifadelerin oluşturulması
- Belirlenen ihtiyaçlara uygun donatıların tasarımı
- Bilgilendirme ve yönlendirme tasarımı

4.Aşama: Geliştirilen tasarımların sunulması ve tartışılması

Atölye sürecinde katılımcılara bireysel veya grup olarak çalışabilme imkânı sunulmuştur. Düşledikleri topluluk bahçesinin anlatım şekli (metin, kolaj, iki veya üç boyutlu tasarımlar, eskiz) serbest bırakılmıştır.

‘Kullanıcı Katılımlı Tasarım Modeli ile FMV Işık Üniversitesi Şile Kampüsü Topluluk Bahçesi Tasarımı’ atölyesi 24.03.2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Atölye çalışmasında mimarlık, iç mimarlık, görsel iletişim ve endüstriyel tasarım bölümlerinden öğrenciler ve akademisyenlerden oluşan toplamda 11 grup ve 65 öğrenci yer almıştır.

Atölyenin ilk aşamasında Doç. Dr. Elif Süyük Makaklı kullanıcı katılımlı tasarım modeli ve topluluk bahçesi ile ilgili kavramsal çerçeve hakkında katılımcıları bilgilendirmiş, Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman katılım, demokrasi, aidiyet, toplum ve katılımcılık kavramları hakkında çok katmanlı bir sunum yapmıştır. Aslıhan Yaşar üniversite kampüs alanlarında topluluk bahçeleri örnekleri, Şile kampüsü için seçilen alanın özellikleri ve üniversite çapında konu ile ilgili düzenlenen anket sonuçlarını katılımcılar ile paylaşmıştır. Atölyenin ikinci kısmında katılımcılar akademisyenlerin yürütücülüğünde alternatif kullanım senaryolarını tartışarak fikirler geliştirmiştir. Katılımcılar, geliştirilen önerilerinde tasarım dili olarak daha çok iki ve üç boyutlu çizimler ve eskiz çalışmalarından faydalanmıştır.

Şekil 4.83 Kullanıcı Katılımlı Topluluk Bahçesi Tasarım Atölyesi

Atölyenin son aşamasında katılımcılar tasarım çalışmalarını sunmuş ve alanla ilgili fikirleri tartışılmıştır. Tüm katılımcılar gruplar halinde proje konusuna ilişkin özgün önerilerine ait konsept ve alan kullanım çalışması hazırlamıştır. Bazı gruplar kavramsal alt yapıyı metin, grafik ve şemalar ile açıklamıştır. Belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda yerleşim planları, üç boyutlu gösterimler ve donatı tasarımlarına ait öneriler gerçekleştirilmiştir. Görsel iletişim bölümü araştırma görevlileri tarafından bilgilendirme, yönlendirme ve mekânın kurumsal kimliği için tasarımlar yapılmış ve örnekleri sunulmuştur. Bu aşama sırasında çalışmaların ortak noktası ekim-dikim alanları tasarımların merkezine konulmuş olup farklı fonksiyonlara da alanda yer verilmiştir. Fonksiyonlar arasında ilişkiler kurgulanmış olup farklı hava koşullarında alanın kullanımını artıracak mekanlar ve donatı tasarımlarına yer verilmiştir.

Öğrenciler, topluluk bahçesi tasarım aşamasında üretici ve yaratıcı süreçlerde yer alma, sosyalleşme, okul kampüsünde söz haklarının olması ve fikirlerinin yetkililer tarafından desteklenmesi sayesinde kampüse olan aidiyet duygularının geliştiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar projenin uygulama aşamasında da aktif olarak görev almak istediklerini ifade etmişlerdir.

Şekil 4.84 Yetkililer ile kullanıcıların görüşmeleri

Atölyenin sonunda Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman, Prof.Dr.Osman Demirbaş ve Doç. Dr. Elif Süyük Makaklı tarafından katılımcılara sertifikaları teslim edilmiştir. Katılımcıların projelerine ait atölye çıktıkları tezin ekler kısmında yer almaktadır.

Atölye çalışması ve yapılan araştırmalar kapsamında FMV Işık Üniversitesi Şile Kampüsünde planlanacak Topluluk Bahçesi'nin sağlayacağı öngörülen katkılar ve potansiyeller:

- Kampüs kullanıcılarına doğayla temas kurma ve kampüs içerisinde sosyalleşme fırsatı tanınması
- Topluluk bahçelerinin kampüs kullanıcılarının sağlığını ve refahını iyileştirme aynı zamanda kampüse olan aidiyet duygusunu artırma potansiyeli
- Çevre ve sürdürülebilirlik konularında toplumsal davranış değişikliği için rol model oluşturma potansiyeli
- Yaşayan bir laboratuvar olarak kampüslerde çevreyi öğrenmeye yönelik dönüşüm sürecinde öğrencilerin ve akademisyenlerin etkin katılım sağlama potansiyeli
- Kampüs açık alanlarının aktif kullanımını artırma potansiyeli
- Deneyime-tecrübeye dayalı öğrenim fırsatı sunması

- Sosyal ve ekolojik sorunları hafifletmek ve üniversite-toplum ilişkilerini geliştirmesi olarak özetlenebilir.

Atölyenin son aşamasında sunulan tasarımlar sonucu kullanıcılar ve uzmanların iş birliği içerisinde topluluk bahçesi için önerilen ortak tasarım kriterleri şunlar olmuştur;

- Topluluk bahçeleri ekim-dikim fonksiyonunu yanında kullanıcılara farklı rekreasyonel imkânlar sunmalı
- Mekânın sürdürülebilirliğini pozitif yönde etkilemeli
- Mevcut donatıların yapılacak iyileştirmeler ile aktif biçimde kullanımını desteklemeli
- Yaya sirkülasyonu ve erişim düşünülmesi
- Belirlenecek fonksiyonlar arasında gerekli ilişkiler kurulmalı
- Tanımlanacak kullanım ve bakım senaryolarının uygulanması için gerekli örgütlenmelerin sağlanması (SKS ve kampüs peyzaj sorumluları ve kullanıcıların ilişkisi)

Şekil 4.85 Atölye çalışmasının yürütücüleri ve katılımcıları

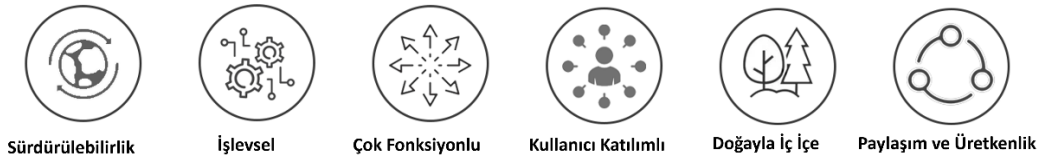
4.3. Topluluk Bahçesi Tasarım Çıktıları

Atölye sonucunda belirlenen kriterler doğrultusunda oluşturulan tasarımlar geliştirilerek bir proje önerisi hazırlanmıştır. Bu süreç gönüllü olarak yer almak isteyen öğrencilerle birlikte yürütülmüştür. Tasarımların geliştirilmesi adına zoom görüşmeleri ve görev dağılımları yapılmıştır. Sürecin sonunda kullanıcı katılım yaklaşımı ile FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü için tasarlanan topluluk bahçesi proje önerisi son halini almıştır. Tasarımda ele alınan kavramlar şekil 4.86'da açıklanmıştır.

Şekil 4.86 Süreç içerisinde referans alınan kavramlar

Doğayla temas kurarak, üretmek, paylaşmak, algılamak, dinlenmek, sosyalleşmek, kampüste açık alanlarını etkin kullanarak; doğanın ve kampüsün güzelliğini fark etmek minimum müdahale ile doğayla ilişki; yaşayarak deneyimlemek, farkındalık molaları kullanıma yönelik iyileştirmeler ve yeniden örgütlemeler tasarımın konseptini oluşturmaktadır.

Şekil 4.87 Tasarımın konseptleri

Tasarım aşamasında öğrenciler, personeller, lojmanda konaklayan aileler olmak üzere kullanıcı profilleri ortaya konmuştur. Kullanıcılar için yeni mekân kurguları, farklı

kullanım mekanları ve bu mekanların bireysel veya çoklu kullanıma uygun olması esas alınmıştır. Atölye çalışması sonucu kullanıcılarla birlikte geliştirilen topluluk bahçesi proje önerisi şekil 4.88’teki gibidir.

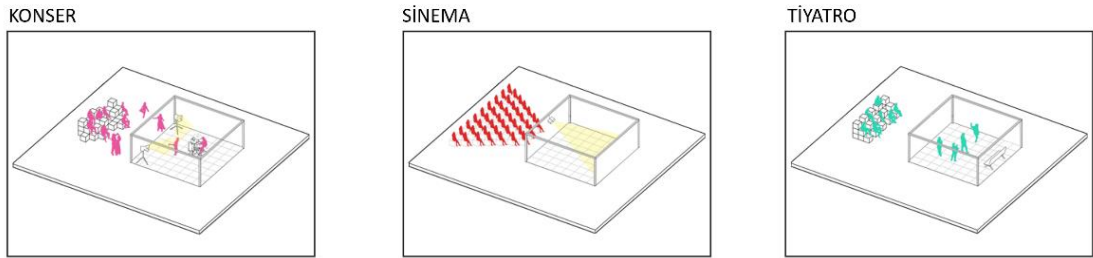
Şekil 4.88 FMV Işık Üniversitesi Topluluk Bahçesi Tasarım Modeli Önerisi

Tasarlanan modelde mekân 6 zone ayrılmıştır. Bunlar; etkinlik ve karşılama alanı, dinlenme ve serbest alan, ekim-dikim alanı, meşe ağacı odak noktası, açık hava spor alanı, fidan dikim doğa gözlem alanıdır. Mevcutta bulunan çocuk oyun ekipmanları kullanım azlığından dolayı lojmanların bahçesine taşınması önerilmektedir.

Zone 1-Etkinlik ve karşılama alanı

Tasarım aşamasında bu alan kullanıcıların dikkatinin çekilmesi ve mekâna yönlendirilmesi hedeflenmiştir. Mevcut satranç zemin kullanılmadığından dolayı uygulama aşamasında gönüllü katılımcılar ile boyanması önerilerek bir sert zemin oluşturulmak istenmiştir. Sert zeminde kullanıcıların talep ettiği açık hava etkinlik (sinema, tiyatro, konser) senaryoları planlanmış bundan dolayı etkinliğe göre düzenlenebilecek donatı birimleri tasarlanmıştır. Bu alan için önerilen kullanım senaryoları konser, sinema ve tiyatro olmuştur.

- Satranç zemini revize edilerek bir takım kullanım senaryoları üretilmiştir. Müzik kulübüyle iş birliği içerisinde bu mekân konser alanı olarak kullanılabilir.
- Öğrencilerin en çok talep ettikleri fonksiyonlardan biri olan açık hava sineması ve tiyatro etkinliklerinin bu alanda gerçekleştirilebileceği düşünülmüştür.
- Mekâna tek bir işlev verilmemiş olup çok fonksiyonluluk ilkesinden yola çıkılarak açık havada yapılabilecek kullanım önerileri sunulmuştur.

Şekil 4.89 Kullanım senaryoları diyagram çalışması

Zone 2-Dinlenme ve serbest alan

Bu alanda kullanıcıların bireysel ve gruplar halinde oturabilecekleri donatı birimlerine yer verilmiştir. Aynı zamanda bir üst örtü birimine yer verilerek ikinci el satış faaliyetleri, kermes vb. etkinlikler için tanımlı bir mekân oluşturulmak istenmiştir.

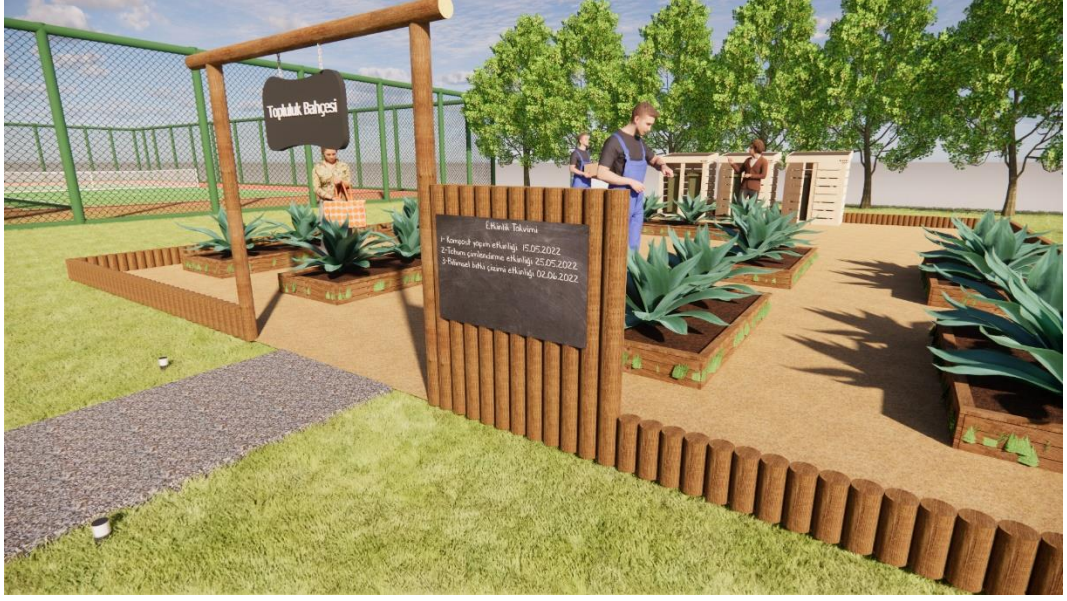
Şekil 4.90 Etkinlik, karşılama alanı ve Dinlenme, serbest alanın üç boyutlu görseli

Bu alan için önerilen kullanım senaryoları kermes, satış birimleri, dinlenme olmuştur.

- Ekim-dikim alanında yetişen ürünler veya farklı etkinlikler için kullanılabilir bir kermes alanı yaratılmak istenmiştir.
- Öğrencilerin kendi aralarında eşya paylaşımı yapabilecekleri, tüketimi azaltan, paylaşım ve üretkenliğe destek verilecek bir mekân önerisi sunulmuştur.
- Tasarlanan tentenin esnek bir tasarıma sahip olması istenmiş belirli bir işlev yerine kullanıcıların farklı taleplerine karşılık verebilecek tanımlı bir alan olması istenmiştir.

Zone 3-Ekim-dikim alanı

Topluluk bahçesi tasarımının ana merkezi olan ekim-dikim alanları için iki farklı alternatif önerilmiştir. İlk alternatifte mevcutta bir ekim-dikim alanı bulunduğundan dolayı uzmanlar, öğrenciler ve yetkililer bu alanın mevcuttaki gibi kalmasını talep ederlerse eğer ufak dokunuşlarla alanın düzenlenmesi önerilmektedir. İkinci alternatifte ise katılımcılar alanın değişmesini talep ettikleri durumda alan ekim-dikim saksıları ve kullanıcıların rahat edebileceği şekilde tekrardan düzenlenmiştir. Sulama hattı bu alanda bulunduğundan dolayı iki alternatifte de aynı alanda konumlandırılmış fakat tasarımları değiştirilmiştir. Bireysel, ortak ve araştırma amaçlı kullanılabilir saksılara yer verilmiştir

Şekil 4.91 Topluluk bahçesi alternatif 2'nin üç boyutlu görseli

Zone 4-Meşe ağacı odak noktası

Alandaki en önemli odak noktalarından biri olan meşe ağacı tasarımında oldukça aktif kullanılmak istenmiştir. Meşe ağacının altındaki oturma birimi korunarak açık hava derslik alanı oluşturulmak istenmiştir.

Aynı zamanda ekim-dikim alanlarına olan yakınlığı ve sunduğu gölge imkanından dolayı yemek yeme alanı olarak da kullanımı uygun görülmüştür. Mekânda doğal bir anıt işlevi de görmektedir.

Zone 5-Açık hava spor alanı

Anket ve atölye çalışmasında kullanıcılar oldukça fazla bir şekilde açık hava spor alanı talep etmiştir. Bu yüzden kampüs kullanıcılarına yoga vb. doğayla ilişki kurabilecekleri bir alan yaratılma kararı kılınmıştır. Alanın zemininin düz ve kullanışlı olması bu aktivitenin yer verilmesine imkân sağlamıştır.

Zone 6- Fidan dikim ve gözlem alanı

Bu alanda kampüs kullanıcılarının doğaya olan farkındalığının kuvvetlendirilmesi ve ilişki kurması amaçlanmış olup alandaki ağaçların arttırılması hedeflenmiştir.

Şekil 4.92 Topluluk bahçesi kurgulanan yoga alanı üç boyutlu görseli

Tasarım aşamasında öğrenciler ve uzmanlarla birlikte malzemelerle alakalı kararlar verilmiştir. Alanda dağınık olarak bulunan doğal taşlar toplanarak kurgulanan sert zeminler için kullanılması planlanmıştır.

Mevcutta âtil durumdaki satranç zemin boyanarak açık hava etkinliklerinde sahne olarak kullanılması öngörülmektedir. Mevcutta bulunan oturma birimleri için tamir ve boyama-yenileme işlemleri gerçekleştirilecektir. Alanda bulunan lastik vb. gibi materyallerden oturma birimi, sehpa gibi donatı elemanlarına dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Etkinlik ve dinlenme alanı için katılımcılar ve uzmanlar tarafından donatı birimleri önerilmiştir. Etkinlik alanında kullanım senaryolarına göre ayarlanabilen modüler küplerden oluşan oturma birimleri tasarlanmıştır.

Şekil 4.93 Etkinlik alanı için tasarlanan modüler birimler

Dinlenme alanı için tasarlanan oturma birimleri ise bireysel ve çoklu kullanımlara uygun olması hedeflenmiştir. Hem oturma birimi hem de masa olabilecek şekilde çok işlevli tasarlanmıştır.

Şekil 4.94 Dinlenme alanı için tasarlanan modüler birimler

Şekil 4.95 Alanın akşam görüntüsü

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan literatür çalışmaları sonucunda geleneksel tasarım süreçleri yerine kullanıcı katılım yaklaşımı ile tasarlanan projelerdeki süreçler analiz edilmiştir. Geleneksel tasarım süreçlerinde projenin sürdürülebilirliği ve mevcut kullanıcı deneyimi proje sonlandıktan sonra gözlemlenirken, proje sürecinde kullanıcı katılımı sağlandığında sonuçlar öngörülebilir olmaktadır. Katılımın amacı bilgi alışverişi içeren, uzlaşmacı bir şekilde tasarım ve planlamadır. Sürecin tüm aşamaları kullanıcılar ile şeffaf bir şekilde paylaşılmalı ve bireyler sonuçları somut olarak izleyebilmelidir. Şeffaf bir sürecin ve sonuçların paylaşılmasının bireylerin projelere katılım isteğini artırdığı görülmektedir. Kullanıcı katılımlı tasarım modelinde katılım sağlayacak taraflar, katılım modeli ile yapılmak istenen ve varılması planlanan hedefler belirlenmelidir. İnsanların sürece nasıl dahil edileceği kurgulanmalı ve hangi aşamada ve ne düzeyde katılım sağlanacağı planlanmalıdır. Yapılan çalışmalarda kullanıcıların bire bir görüşmeler, anket çalışmaları, saha gezileri, atölye çalışmaları, çalıştaylar gibi yöntemler ile katılıma teşvik edildiği görülmektedir. Anket çalışmaları katılım için daha pasif yöntemler olarak kaldığından dolayı kullanıcılarla bire bir görüşmeler, saha gezileri ve atölyeler ile desteklenmesi tavsiye edilmektedir. Kullanıcı katılım modelinin sabit bir yöntemi bulunmamaktadır. Her bir proje sahip olduğu şartlara ve kullanıcı profiline göre kendi özgün işleyişinde kurgulanmalıdır. Katılım bireyler üzerinde yalnızlık hissini azaltır ve süreçlerde aktif rol almalarına imkân tanımaktadır. Kullanıcı katılım yaklaşımı ile daha iyi korunmuş fiziksel çevreler, insanlar arasında birlik olma ve kullanıcı memnuniyetinde artışlar olduğu görülmektedir.

Günümüzde katılım kavramının temel felsefesiyle bağdaşan, kent sakinlerine aktif bir katılım imkânı sunan açık ve yeşil alan olarak topluluk bahçeleri önem kazanmaktadır. Bireysel ve kolektif katılıma imkân sağlayan demokratik mekanlar olan topluluk bahçeleri, kent sakinleri için sosyalleşme, birlik olma, aidiyet duygusunu artırma ve rekreasyon ihtiyaçlarını karşılama gibi fırsatlar tanımaktadır. Kentlilerle çevre arasındaki ilişkinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Topluluk bahçelerinin hem kente olan katkıları; açık alanların korunması, âtıl kalmış alanların yenilenmesi, yaşanan çevrenin güzelleştirilmesi, gıda sürdürülebilirliği hem de bireysel katkıları; eğitim, istihdam, suç azaltıcı ve önleyici etkileri, boş zaman ve açık hava rekreasyon imkânı, kültürel koruma, sosyal etkileşimler gibi faydalarından dolayı kentsel mekanlarda ve daha küçük ölçekli alanlarda yer verilmesi ve sayılarının artırılması tavsiye edilmektedir.

Kentsel alanlar ve üniversiteler için bir rol model olması adına FMV Işık Üniversitesi Şile kampüsü kullanıcı katılım yaklaşımı ile topluluk bahçesi modeli hazırlanmıştır. Kullanıcıları sürece dahil edebilmek ve gönüllüleri bulabilmek adına seminerler, film gösterimleri, anket ve atölye çalışmaları yapılmıştır. Her bir aşama ile kademe kademe daha fazla kişiye ulaşılmıştır. Öğrenci kulüpleriyle yapılan iş birlikleri farklı bölümden insanlara ulaşabilmeyi kolaylaştırmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu personellerin ve öğrencilerin kampüs alanı içerisinde topluluk bahçesi projesine olumlu baktığı gözlemlenmiştir. Öğrenciler kampüsün açık ve yeşil alanlarındaki aktiviteleri yetersiz bulduğunu ve bu alanlarda çok fazla vakit geçirmediklerini belirterek, topluluk bahçesinin yer alması durumunda en çok sosyal aktivitelere fırsat veren bir mekân olarak tasarlanmasını istediklerini belirtmiştir. Personeller ise topluluk bahçelerinin sunduğu bahçecilik faaliyetlerini daha ön planda tutmuştur. Seminer ve film gösterimlerine olan katılıma kıyasla, öğrencilere karar verme sürecinde yetkili olarak yer aldığı atölye çalışmasına katılım daha fazla olmuştur. Öğrenciler, atölye çalışmasını daha çok benimsemiş ve uygulama sürecinde de yer almak istediklerini belirtmişlerdir. Okul kampüsü içerisinde yapılacak bir mekânda söz sahibi olmaları öğrencilerin kampüse duyduğu aidiyet duygusunu arttırdığı gözlemlenmiştir. Atölye çalışmasında yürütücü olarak yönetim kademesini temsilen rektörün yer alması atölyeye olan katılım ve inancı arttırmıştır. Yetkililerin de atölyeye katılım sağlamasıyla kullanıcıların talep ve görüşlerini birebir aktarma ve tartışma fırsatı yaratılmıştır.

Her bir kullanıcının sürece aktif olarak katılım sağladığından emin olmak adına yürütücüler atölye aşamasında tek tek bütün kullanıcılar ile görüşme sağlamıştır. Kullanıcı katılım yaklaşımında en çok verim alınan çalışmanın atölye olduğu gözlemlenmiştir. Bundan dolayı yapılması planlanan kullanıcı katılım çalışmalarında atölye veya bireysel ve kolektif görüşmelere etkin bir biçimde yer verilmesi önerilmektedir. Yapılan çalışmanın kullanıcı katılımı ve topluluk bahçeleri oluşturulmasında üniversite kampüsleri ve kentsel mekanlar için bir referans olması hedeflenmiştir.

Çalışmanın sonucunda FMV Işık Üniversitesi için bir topluluk bahçesi tasarım modeli gerçekleştirilmiş olup ilerleyen süreçlerde katılımcıların çalışmalarıyla uygulama sürecinin hayata geçirilmesi ve sürecin yönetilmesini kolaylaştırmak adına topluluk bahçeleri ile ilgili okul kulübünün oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alexander, C. (1975). *The oregon experiment*. New York: Oxford University Press.
- Armstrong, D. (2000). *A survey of community gardens in upstate New York: Implications for health promotin and community development*. Health & Place, 319-327.
- Aslan, M. (2020). *Topluluk bahçelerinin sosyal etkileşim ve sosyal sermaye kazanımına etkileri: Kuzguncuk bostanı örneği, İstanbul*. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Association, N. R. (2014). *Parks and recreation in underserved areas: a public health perspective*. Ashburn: National Recreation and Park Association.
- Baba, C. (2010). *Tasarım sürecinde katılımcı yaklaşımlara dair bir değerlendirme İstanbul Levent bölgesinde alan çalışması*. Tasarım + Kuram, 21-53.
- Barlett, P. (2011). *Campus sustainable food projects: critique and engagement*. Am Anthropol, 101-115.
- Başak, M. (2016). *Participatory urban design: The case of Düzce Hope homes project*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Baur, J. (2020). *Campus community gardens and student health: a case study of a campus garden and student well-being*. J. Am. Coll. Health, 1-8.
- Bavilolyaei, B. F. (2018). *Kullanıcı katılımı yaklaşımlarının mimari tasarım ve uygulama süreçleri üzerinden değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi)*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bende, C., & Nagy, G. (2016). *Effect of community gardens on local society: the case of two community gardens in Szeged*. Reserchgate.
- Bendt, P., Barthel, S., & Colding, J. (2013). *Civic greening and environmental learning in public-access community gardens in Berlin*. Landscape and Urban Planning, 18-30.
- Burns, J. (1979). *Connections:ways to discover and realize community potentials*. New York: McGraw Hill.
- Castro, D., Samuels, M., & Harman, A. (2013). *Growing healthy kids: a community garden-based obesity prevention program*. American Journal of Preventive Medicine, 193-199.
- Cochran, S., & Minaker, L. (2020). *The value in community gardens: a return on investment analysis*. Canadian Food Studies, 154-177.

- Comerio, M. (1984). *Community design: Idealism and entrepreneurship*. *Journal of Architecture and Planning Research*, 227-243.
- Cooper-Marcus, C., & Barnes, M. (1995). Gardens in healthcare facilities: uses, therapeutic benefits, and design recommendations. *California: The Center for Health Design*.
- Courtney, A., Maher, J., & Wright, H. (2018). *Building sustainable university-based community gardens: volunteer perceptions of enablers and barriers to engagement and benefits received from volunteering in the Moving Feast*. Cogent Social Sciences.
- Cousineau, C. (2011). *Participatory design: history, examples, and promise*. (Yüksek lisans tezi). Boston: Tufts University.
- Crewe, K., & Forsyth, A. (2003). *Landscapes: a typology of approaches to landscape architecture*. *Landscape Journal*, 37-53.
- Cullingworth, J. B. (1970). *Town and country planning in England and Wales*. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Day, C., & Parnell, R. (2003). *Consensus design: Social inclusive process*. Oxford: Architectural Press.
- Dengate, L., Green, A., MacDonald, L., & Tyrell, J. (2015). *University of Michigan sustainable food program handbook*. Available at: <http://hdl.handle.net/2027.42/97437>.
- Draper, C., & Freedman, D. (2010). *Review and analysis of the benefits, purposes and motivations associated with community gardening in the United States*. *Journal of Community Practice*, 458-492.
- Driskell, D. (2002). *Creating better cities with children and youth*. London: Unesco Publishing and Earthscan Publications Ltd.
- Durmaz, M. S. (2013). *Sürdürülebilir toplum gelişiminde topluluk bahçelerinin önemi Berlin Prensesler bahçesi*. (Yüksek lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Englander, D. (2001). *New York's community gardens- a resource at risk*. New York: The Trust for Public Land.
- Esmond, J. (2000). *The untapped potential of Australian University students*. *Australian Journal on Volunteering*, 3-9.
- Ferris, J., Norman, C., & Sempik, J. (2001). *People, land and sustainability: community gardens and the social dimension of sustainable development*. *Social Policy Administration*, 559-568.
- Firth, C., & Maye, D. (2011). *"Developing "community" in community gardens"*. *Local Environment*, 555-568.

- Fischer, F. (tarih yok). *Citizens, experts, and the environment: the politics of local knowledge*, Durham, Nc. Duke University Press.
- Francis, C., Porter, N., Breland, T., Lieblein, G., Salomonsson, L., Sriskandarajah, N., . . . DeHann, R. (2011). *Innovative education in agroecology*. *Agronomy and Plant Genetics*, 226-237.
- Francis, M. (1989). *The urban garden as public space*, *places journal, escholarship*. California: University of California.
- Francis, M., & Hester, T. (1990). *The meaning of Gardens*. ABD: Mit Pr; First Edition.
- Freestone, R., & Nichols, D. (2003). *Realising new leisure oppurtunitites for old urban parks: the internal reserve in Australia*. *Landscape and Urban Planing*, 109-120.
- Gaskin, K. (1998). *Vanishing volunteers: are young people losing interest in volunteering?* *Voluntary Action*, 33-43.
- Gillem, M., & Gordon, B. (2010). *Lane community college conceptual cision august*. The Urban Design Lab. Corvallis: University of Oregon School of Architecture and Allied Arts.
- Glover, T. D. (2003). *The story of the Queen Anne Memorial garden: resisting a dominant cultural narrative*. *Journal of Leisure Research*, 190-212.
- Habraken, N. (1982). *Uyabilirlik, değişim ve kullanıcı katılımı için tasarım*. *Mimarlık Dergisi*, 49-53.
- Habraken, N. (1985). *Who is participating? towards a professional role*. Proceedings of the Internaional Design Participation Conference- Design Coalition Team.
- Hacılibeyoğlu, F. (2013). *Kentsel mekan oluşumunda kullanıcı katılımı*. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu (s. 185-196). İzmir: Mimarlar Odası.
- Harvey, D. (2013). *Sosyal adalet ve şehir*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Hay, R. (2011). *Guide to localism: opportunities for architects part 2: getting community engagement right*. London: Royal Institute of British Architects.
- Herod, M. R. (2012). *Cultivating community: connecting community gardens and crime prevention*. (Yüksek lisans tezi). Ontario: Waterloo University.
- Hester, R. (1989). *Community design today:from inside out*. *Landscape Journal*, 128-137.
- Holland, L. (2004). *Diversity and connections in community gardens: a contribution to local sustainability*. *The international journal of justice and sustainability*, 285-305.
- Holland, L. (2011). *Diversity and connections in community gardens: a contribution to local sustainability*. London: The International Journal of Justice and Sustainability.

- Holt, E., Lombard, Q., Best, N., Smith, S., & Quinn, J. (2019). *Active and passive use of green space, health, and well-being amongst university students*. Int J Environ Res Public Health.
- Hou, J., Johnson, J., & Lawson, L. (2009). *Greening cities, growing communities: learning from Seattle's urban community gardens*. Seattle: University of Washington Press.
- İncedayı, D. (2002). *Mimari tasarım sürecine katılımcı yaklaşımlar*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayın No:28.
- Kaya, İ. A., & Görgün, E. K. (2021). *Kent bahçeciliğinin olanakları ve olanaksızlıkları*. Ekoloji: İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi Yeniden Akdeniz Bülteni, 37-43.
- Kongar, E. (1993). *Demokrasi ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lawson, L. (2005). *City bountiful: A century of community gardening in America*. USA: University of California Press, 36-50.
- Lee, Y. (2006). *Design participation tactics, involving people in the design of their built environment. (Doktora tezi)*. Hong Kong: The Hong Kong Polytechnic University School Of Design.
- Linn, K. (2007). *Building commons and community*. New York: USA:New Village Press.
- Malbert, B. (1998). *Urban planning participation: linking and theory department of urban desing and planning school of architecture*. Gothenburg: Chalmers University of Technology.
- Marsh, P., Mallick, S., Flies, E., Jones, P., Pearson, S., Koolhof, I., . . . Kendal, D. (2020). *Trust, connection and equity: can understanding context help to establish successful campus community gardens?* Internaional Journal of Environmental Research and Public Health.
- Maze, R. (2007). *Occupying time: design, technology, and the form of interaction. (Doktora Tezi)*. Malmö: School of Arts and Communication.
- Misra, R., Mckean, M., West, S., & Russo, T. (2000). *Academic stress of college students: comparison of student and faculty perceptions*. College Student Journal, 236-245.
- Ohmer, M., Meadowcroft, P., Freed, K., & Lewis, E. (2009). *Community gardening and community development: individual, social and community benefits of a community conservation program*. Journal of Community Practice, 377-399.
- Okvat, H., & Zautra, A. (2011). *Community gardening: a parsimonious path to individual, community, and environmental resilience*. Am J Commun Psychol, 374-387.

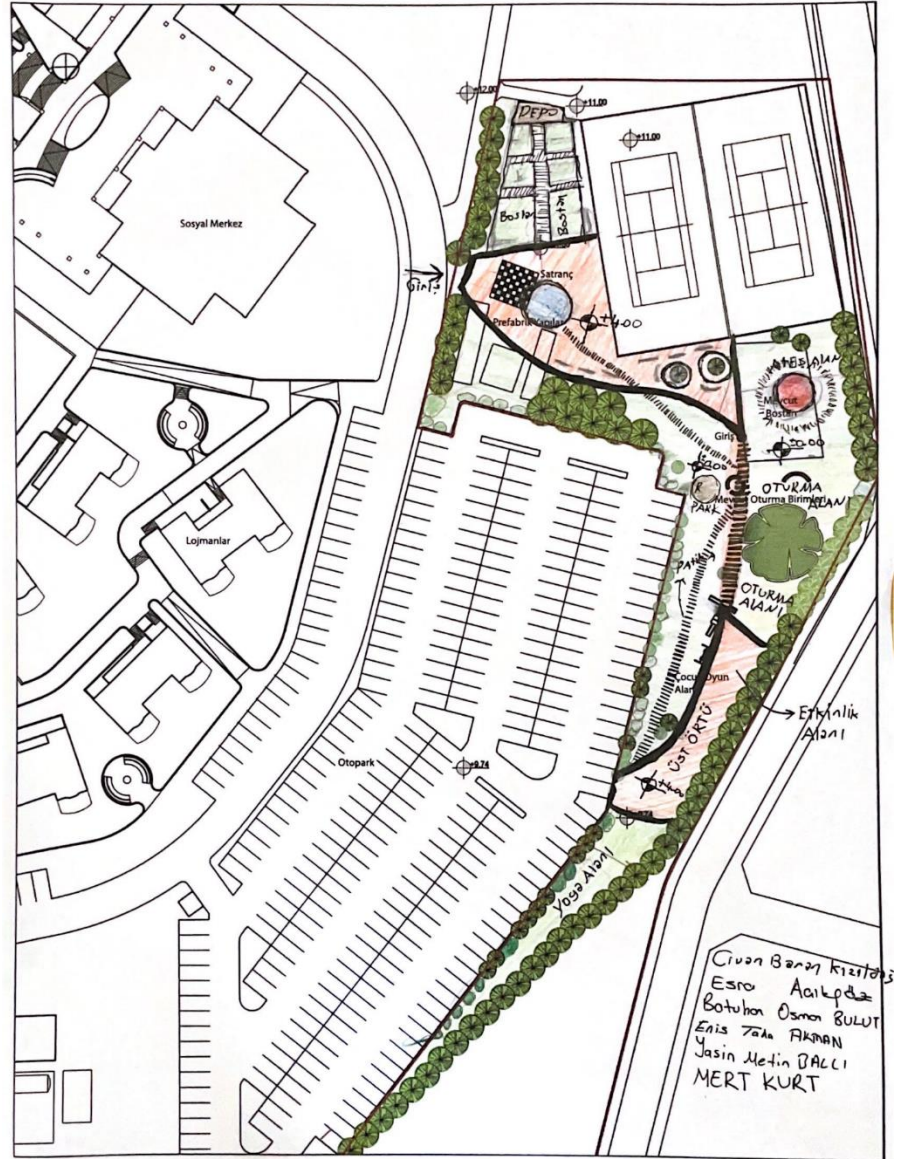
- Parr, D., & Trexler, C. (2011). *Students' experiential learning and use of student farms in sustainable agriculture education*. *Journal of Natural Resources and Life Sciences Education*, 172-180.
- Passidomo, C. (2006). *Community gardening and governance over urban nature in New Orleans's lower ninth ward*. *Urban Forestry & Urban Greening*, 271-277.
- Petrovic, N., Simpson, T., Orlove, B., & Dowd-Urbe, B. (2019). Environmental and social dimensions of community gardens in East Harlem. *Landscape and Urban Planning*, 36-49.
- S. R, A. (1969). *A ladder of citizen participation*. *Journal of the American Institute of Planners*.
- Salvidar, L., & Krasny, M. (2004). *Culturing community development, neighborhood open space and civic agriculture: the case Of Latino community gardens in New York City*. *Agriculture and Human Values*, 399-412.
- Sanders, E. (2002). *From user centered design to participatory design approaches*. *J.Frascara*. NY-London: Taylor & Francis: Ed. Design and social sciene (1-8).
- Sanders, E. v. (2008). *Co-creation and the new landscape of design*. *Codesign*. 2013: International Journal of CoCreation in Design and the Arts.
- Sanoff, H. (1994). *Participatory design*. Ohio: BookMasters, Mansfield.
- Sanoff, H. (2000). *Community participation methods in design and planning*. New York: John Wiley & Sons.
- Sanoff, H. (2005). *Community participation in riverfront development*. *International Journal of CoCreation in Design and the Arts*, 61-78.
- Saylor, K. (2005). *Community garden sustainability plan final report*. Minneapolis: Horticultural Society ve Farm In the City.
- Scoggins, H. (2010). *University garden Stakeholders: student, industry, and community connections*. *Hort Technology*, 528-529.
- Staeheli, L., Mitchel, D., & Gibson, K. (2002). *Conflicting rigths to the City in New York's community gardens*. *GeoJournal*, 197-205.
- Stuart, S. M. (2005). *Lifting spirits: creating gardens in california domestic violence shelter*. *Urban Place: Reconnecting with The Natural Wolrd*, 61-88.
- Thelander, V., T Wahlin, L. O., & K Heikkila, L. S. (2008). *Garden activities for Nursing home residents with Dementia*. *European Journal of Physiotherapy*, 53-56.
- Toker, U. (2012). *Making community design work: a guide for planner*. APA Planners.
- Tuna, B. (2007). *Metropoller ve mimarlık*. *Kent, Kültür, Çevre, Mimarlık ve Demokrasi İçin Mimarlara Mektup*, 4-6.

- Turner, J. F. (1972). *Freedom to build*. New York: The Macmillan Co.
- Twiss, J., Dickinson, J., Duma, S., Kleinman, T., & Paulsen, H. (2003). *Community gardens: lessons learned from California health cities and communities*. American Journal of Public Health, 1435-1438.
- Hardwick W.G & Hardwick D.F., (1974). *Civic government: corporate, consultative or participatory*. Community Participation and the Spatial Order of the City (s. 89-95). Vancouver: The University of British Columbia.
- Wates, N. (2008). *The community planning event manual - how to use collaborative planning and urban design events to improve your environment*. London: Earthscan.
- White, S. (1994). *The concept of participation: transforming rhetoric to reality*. London: Participatory Communication: Working for Change and Development.
- Wulz, F. (1986). *The concept of participation*. Design Studies, 153-162.
- Young, R. D. (2016). *Student interest in campus community gardens: sowing the seeds for direct engagement with sustainability*. The Contribution of Social Sciences to Sustainable Development at Universities World Sustainability Series (s. 161-175). Springer International.
- Url 1: <https://www.jtp.co.uk/projects/community-planning/create-boulevards-holloway-road>
- Url 2: <https://www.jtp.co.uk/projects/community-planning/create-boulevards-holloway-road>
- Url 3: <http://www.fluidoffice.com/wp-content/uploads/2014/01/0420-RIBA-Guide-Part-2.pdf>
- Url4: <https://www.niallmclaughlin.com/projects/camden-care-homes/>
- Url 5: <http://landezine-award.com/university-of-queensland-community-garden-st-lucia/>
- Url 6:
https://www.asla.org/2019studentawards/684208_Cultivating_The_Future_Designing_And_Constructing_A_Didactic_Garden.html

EKLER

EK A- ATÖLYE ÇIKTILARI

Üniversite Kampüs Alanlarında Katılımcı Yaklaşım ile Topluluk Bahçesi Tasarımı
'Işık Üniversitesi Şile Kampüsü' adlı tez kapsamında yapılan
Tasarım Atölyesi Altlığı

İhtiyaç Listesi

- Bitki tarhalarının yerleşim kararları
- Piknik alanı
- Açık hava spor alanı (yoga, pilates)
- Açık hava sergi etkinlik alanı
- Dinlenme alanı
- Atolye/Toplanma alanı
- Ekolojik faaliyetler, Ağaç gözelem, bitki gözelem, kuş gözelem alanı
- Okuma alanı

Ana Çıkış Noktası

- Minimum müdahale
- Doğa ile iç içe, olması
- Özgürlük- kullanıcılara katılım sağlanması
- Kullanıcıların birbirleriyle etkileşime girmeleri
- Kampüsteki baskın yaya aksları
- tasarım sirkülasyonu için referans, olarak alındı.
- 3D Görüntüler

Topluluk Bahçesi

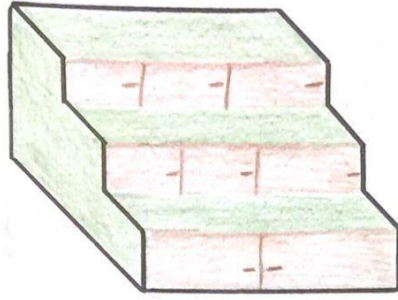

- 1-Etkinlik Alanı
- 2-Ortak Alan
- 3-Meydan
- 4-Bostan
- 5-Bireysel Kullanım

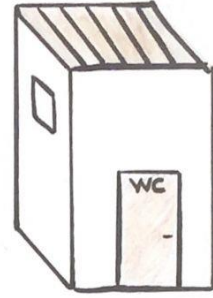

#KAMPUSTE HAYAT VARI!

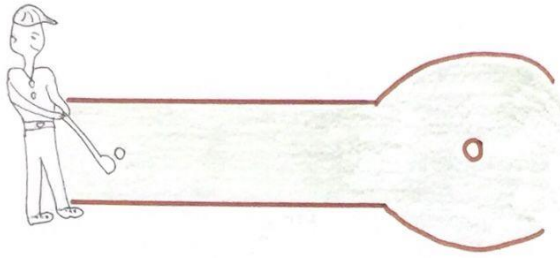

Malzemesi yapay çim ve ahşap olan park alanıyla uyumlu olur. Bu anfi dolaplara sahip. Bu dolabın içinde çorç kutuları, zülsü bulunmaktadır. beşerama alanı ve oturma alanı olarak tasarlanabilir.

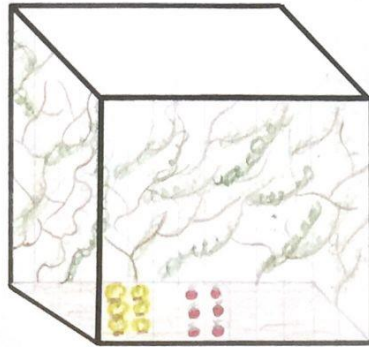
Proje alanının konumundan dolayı lavabo burada gereksinim olup indaylık sağlayacaktır.

Hali saha çevresinde aktivite çeşitliliğini sağlamak için mini golf sahaları eklenmiştir.

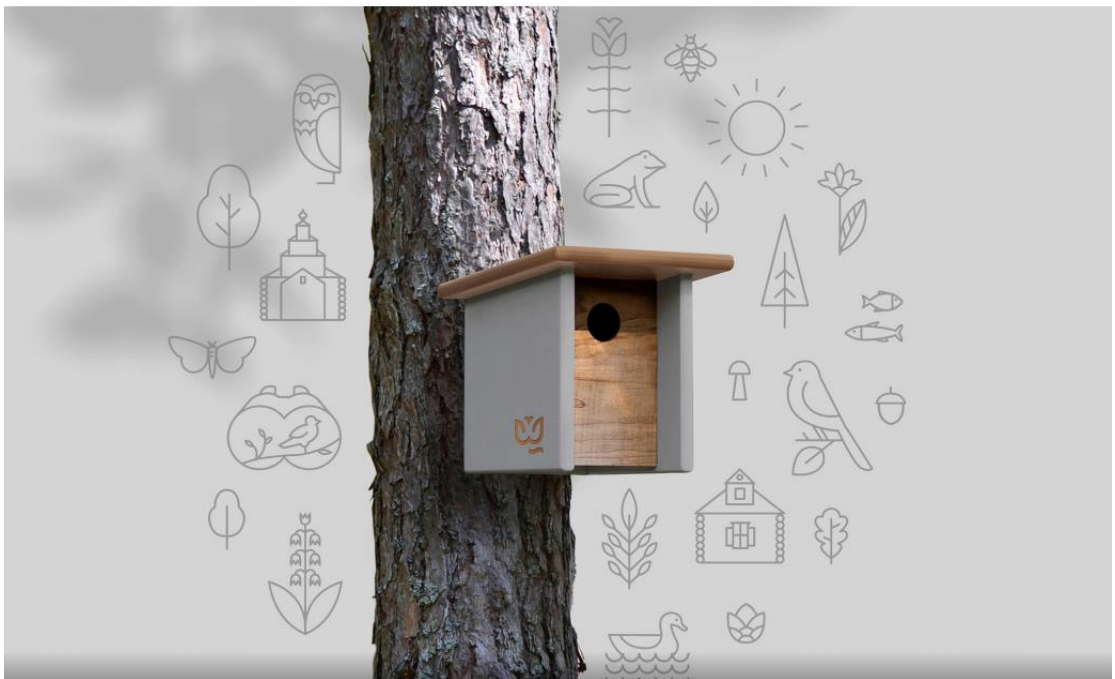
Bostan alanının çevresi tel örgü ile çevrilip sarmasın ve aestik bitkilerle canlandırılabilir.

Mese ağacı bu alanda önemli bir vurgudur. Bu ağacın etrafındaki popülasyonu arttırmak ve alanı değerlendirmek için ağacın kullanılabilir etrafına puf benzeri oturma alanları oluşturulabilir.

TOPLULUK BAHÇESİ TASARIMI

A. Bora Kaptan
Cemile Kocakahya
Selin Yakışan

EK B-ANKET SORULARI

Anket Formunun oluşturulması

Bu çalışmada kampüs kullanıcıları personeller ve öğrenciler olarak iki kategoride ele alınacaktır. Anket çalışması ile kampüs açık alan kullanımı ve topluluk bahçesiyle alakalı veriler elde edilecektir. Anket çalışması kişisel bilgiler, genel bilgiler altında iki ana başlık olarak ayrılmıştır. Genel bilgiler başlığı altında;

- Bölüm 1: Işık Üniversitesi Şile kampüsü kullanıcılarının açık alan kullanımıyla ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 2: Topluluk bahçesiyle alakalı kullanıcı görüşleriyle ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 3: Topluluk bahçesinin tasarım öncesiyle ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 4: Topluluk bahçesinin tasarım aşamasıyla ilişkin soruları içermektedir.
- Bölüm 5: Topluluk bahçesinin tasarım sonrasıyla ilişkin soruları içermektedir.

Ek 1. Üniversite kampüs alanlarında katılımcı yaklaşım anlayışı ile topluluk bahçesi deneyimi 'Işık Üniversitesi Şile Kampüsü' Yüksek Lisans Tez Projesi Anket Soruları

Bu anket, kampüs açık alan kullanımını ve topluluk bahçeleriyle alakalı kullanıcı görüşlerinin saptanması amacıyla yapılmaktadır. Bu yüksek lisans araştırması kapsamında dolduracağınız ankette tarafınıza ait tüm kişisel bilgiler gizli tutulacak ve toplanan veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır.

- Ankete katılım şartlarını kabul ediyorum.

Destek ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

PERSONELLER İÇİN HAZIRLANAN SORULAR

Kişisel Bilgiler

1)Yaşınız?

2)Cinsiyetiniz?

- Kadın
- Erkek
- Belirtmek istemiyorum

3)Nerede yaşamaktasınız?

- Kampüs yurtlarında
- Kampüs dışı yurtlarda
- Şile yakınlarında
- İstanbul-Anadolu Yakasında
- İstanbul-Avrupa Yakasında

4) Işık Üniversitesi'nde göreviniz nedir?

- Akademik Personel
- İdari Personel
- Teknik Personel
- Diğer

5)Ne kadar süredir Işık Üniversitesi'nde çalışıyorsunuz?

- 1 yıldan az
- 1-3 yıl arasında
- 3-5 yıl arasında
- 5-10 arasında
- 10 yıldan fazladır

Genel Bilgiler

Bölüm 1

Bu bölüm Işık Üniversitesi Şile kampüsü kullanıcılarının açık alan kullanımıyla ilişkili soruları içermektedir.

1)Kampüsü yeterince iyi tanıdığımızı düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Emin değilim

2)Kampüs açık alanlarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

- Hafta içi (günde 1 saatten az, günde 1 saatten fazla)
- Hafta sonu (günde 1 saatten az, günde 1 saatten fazla)

3)Kampüs açık alan ve yeşil alan tasarımı öğrenci ve personeller için yeterli buluyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Emin değilim

4)Kampüsün hangi açık alanlarında vakit geçirmeniz?

- Sosyal merkez/Spor salonu çevresi
- Derslik/yönetim binaları çevresi
- Yurt yapıları çevresi
- Yeme –içme mekanlarına ait açık alanlar ve çevresi
- Gençlik kampı alanı
- Diğer (açıklayınız)Uzun yanıt metni

5)Kullanım sıklığınız nedir?

- Günde birkaç saat
- Haftada birkaç saat
- Ayda birkaç saat

6)Kampüsün açık alanlarını hangi amaçla kullanmaktasınız?

- Yeme-içme
- Dinlenme
- Sosyalleşme
- Spor
- Diğer –açıklayınız

7) Aktivite çeşitliliği bakımından kampüsün yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

8)Kampüs açık alanlarında yer verilmesini istediğiniz bir aktivite var mıdır?

- Uzun yanıt metni

9)Kampüste yer alan öğretmenlere ait bostan alanının varlığından haberdar mısınız?

- Evet haberdarım
- Hayır haberdar değilim
- Bir fikrim yok

10)Bakım, temizlik, mikro klima gibi faktörleri değerlendirdiğinizde kampüs açık alanlarından memnun musunuz?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

Bölüm 2

Bu bölüm kullanıcıların topluluk bahçesiyle alakalı görüşlerine ilişkin soruları içermektedir.

Topluluk Bahçesi: Açık alanda organik gıda yetiştirme, şifa, rekreasyon, egzersiz, terapi ve eğitim için fırsatlar sunan ve farklı kullanıcıların bir araya gelmesiyle yönetilen bahçelerdir.

1)Toprakla (ekim, dikim) uğraşma deneyiminiz var mı?

- Evet
- Hayır

2)Evet ise bu eylemi hangi alanda gerçekleştirmektesiniz?

- Evin içerisindeki saksılarda
- Balkonda
- Bahçede
- Kamuya ait hobi bahçeleri/ bostan alanlarında
- Tarlada

3)Sizce topluluk bahçesi hangi potansiyelleri içermektedir?

- Kendim ve çevrem için sağlıklı besinler yetiştirebileceğim bir yer
- Gıda bağışlamak için sağlıklı besinler yetiştirebileceğim bir yer
- Bahçecilik hakkında bilgi edinebileceğim bir yer
- Sosyalleşme fırsatı sunan bir yer
- Etkinlikler için fırsat sunan bir yer
- Arkadaş edinmek için fırsat sunan bir yer
- Diğer
- Bir fikrim yok

4) Kentsel alanlarda yer alan topluluk bahçeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Olumlu buluyorum
- Hevesli değilim ama olmasında sakınca görmüyorum
- Olabilir, fakat bireysel bahçeleri tercih ediyorum
- Olumsuz buluyorum
- Topluluk bahçeleriyle alakalı bir fikrim yok
- Diğer

5) Daha önce topluluk bahçesini kullandınız mı?

- Evet, kullandım
- Hayır, kullanmadım

6) Kullandıysanız, hangi sıklıkta?

- Haftada birkaç kez
- Ayda birkaç kez
- Yılda birkaç kez

7) Sizce kentsel alanlarda topluluk bahçeleri yer almalı mı? Evet ise hangi amaçlar için yer almalı?

- Çevre kirliliği ve atıklar için çözüm sağlayabilir
- Gıda temini ve sürekliliğine destek olabilir
- Kullanıcılara rekreasyon imkanları sunabilir
- Kentte yaşayan insanların sosyalleşme, paylaşma gibi durumlara fırsat sağlayabilir
- Kullanıcılara bahçecilik, ekim, üretim gibi süreçleri uygulamalı deneyimleme ve eğitim fırsatı sağlayabilir
- Hobi imkânı sunabilir
- Kentsel alanlarda topluluk bahçelerinin yer alması gerektiğini düşünmüyorum

Bölüm 3

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarım öncesiyle ilişkin soruları içermektedir.

1) Kampüs alanında bir topluluk bahçesi olmasını ister miydiniz?

- Evet, isterdim
- Hayır, istemezdim
- Fikrim yok

2) Topluluk bahçesinde gönüllü olmak ister miydiniz?

- Evet

Topluluk bahçesinde gönüllü olmak istiyorsanız eğer hangi alanda görev almak isterdiniz?

- Yönetim ve sürdürülebilirliğin sağlanması kısmında
- Sponsor ve finans kısmında
- Tasarım kısmında
- Uygulama kısmında
- Eğitim kısmında
- Bakım kısmında
- Hayır
- Fikrim yok

3)Kampüste yer alacak Topluluk Bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak ister miydiniz?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

4)Başarılı bir topluluk bahçesi tasarımından beklentileriniz nelerdir?

- İşlevsellik
- Sürdürülebilirlik
- Özgünlük
- Yaratıcılık
- Estetik
- Çok fonksiyonluluk
- Uyumluluk
- Konfor koşullarını sağlaması

Bölüm 4

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarım aşamasıyla ilişkin soruları içermektedir.

1)Topluluk bahçesinde ne tür bir dikim alanıyla ilgilenirdiniz?

- Kendime ait olacak bir alan
- Ortak kullanıma açık olacak bir alan
- Bir fikrim yok

2)Topluluk bahçesinde ne tür bitkiler yetiştirmekle ilgilenirsiniz?

- Sebzeler
- Otlar
- Çiçekler
- Yerli az bakım gerektiren türler

3)Topluluk bahçesini kullanma/ katılma nedeniniz ne olurdu?

- Taze gıdaya erişim
- Toplumsal aktivitelere katılım

- Bahçecilik hakkında bilgi edinme ve deneyim
- Sosyalleşme, rekreasyon
- Bahçe işlerinden keyif alma
- Diğer

4)Topluluk bahçesinde ne kadar vakit harcardınız?

- Günde birkaç saat
- Haftada birkaç saat
- Ayda birkaç saat

5)Topluluk bahçelerinde ne gibi etkinliklere yer vermek isterdiniz?

- Permakültür faaliyetleri
- Bahçecilik, sıfır atık gibi çevreci eğitimler
- Sanatsal ve kültürel faaliyetler
- Diğer

6)Topluluk bahçesinde ne gibi donatılara yer verilmesini isterdiniz?

- Oturma birimleri
- Gölgeleme elemanları
- Wi-fi
- Sarj üniteleri
- Geri dönüşüm kutuları
- Lavabo
- Etkinlik için alan (resim çizme, kitap okuma vs. gibi)

7)Topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklerde ailenizle katılım sağlıyor muydunuz?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

Bölüm 5

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarımı sonrasıyla ilişkin soruları içermektedir.

1)Sizce topluluk bahçeleri uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânı sunar mı?

- Evet, sunar
- Hayır, sunmaz
- Bir fikrim yok

2)Kampüslerde yer alan topluluk bahçelerinin hangi konularda fayda sağlayacağını düşünüyorsunuz?

- Çevresel
- Sosyal
- Ekonomik
- Eğitim
- Bir fikrim yok

3)Alanın sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önerileriniz neler olurdu?

- Yönetimi için öğrenci kulübünün oluşturulması
- Bahçeyi kullanacak kişilere kiralanması
- Gönüllülük ilkesine dayanarak yardımlaşmaya teşvik edilmesi
- Teknik personelden destek alınması
- Diğer

4)Alanın bakımı için önerileriniz nelerdir?

- Kullanıcıların kendi aralarında bakım planı çıkarması
- Okul idaresinin alan bakımı için teknik personel görevlendirmesi
- Diğer

5)Elde edilecek olan ürünleri hangi amaçla kullanırdınız?

- Gıda başışı
- Eğitim
- Paylaşım
- Bireysel tüketim
- Diğer

6)Topluluk Bahçeleri, imaj, konfor ve çevre algısı olarak sizlere hissettirdikleri?

- Kullanışlılık
- Zindelik
- Aidiyet
- Huzur
- Sağlık
- Doğallık
- Güven
- Rahatlık
- Paylaşım
- Diğer

7)Kampüs alanında topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere (sanatsal ve kültürel faaliyetler, organizasyonlar vs.) imkân sağlaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Kampüsün sunduğu imkanları arttıracığını ve olumlu olacağını düşünüyorum

- Kullanıcılar için ilgi çekici olabileceğini düşünüyorum
- Diğer aktivitelerin çok fazla kullanılacağını düşünmüyorum
- Bahçe alanında başka aktivitelere yer verilmesini olumlu bulmuyorum
- Diğer
- Bir fikrim yok

8)Topluluk bahçesinde yer alacak donatıların mekân kalitesine etkileri hakkında görüşleriniz nelerdir?

- Mekânı daha işlevsel hale getireceğini düşünmekteyim
- Kullanıcılar için daha fonksiyonel bir alan olacağını düşünmekteyim
- Estetik açıdan olumlu olacağını düşünmekteyim
- Donatıların mekân kalitesine olumlu etki edeceğini düşünmüyorum
- Diğer
- Bir fikrim yok

Katılımınız ve anketi tamamladığınız için teşekkür ederiz.

ÖĞRENCİLER İÇİN HAZIRLANAN SORULAR

Kişisel Bilgiler

1)Yaşınız?

2)Cinsiyetiniz?

- Kadın
- Erkek
- Belirtmek istemiyorum

3)Nerede yaşamaktasınız?

- Kampüs yurtlarında
- Kampüs dışı yurtlarda
- Şile yakınlarında
- İstanbul-Anadolu Yakasında
- İstanbul-Avrupa Yakasında

4)Kaçıncı sınıfta öğrenim görmektesiniz?

- Hazırlık
- 1.Sınıf
- 2.Sınıf

- 3.Sınıf
- 4.Sınıf

5)Hangi bölümde okumaktasınız?

- Kısa yanıt metni

Genel Bilgiler

Bölüm 1

Bu bölüm Işık Üniversitesi Şile kampüsü kullanıcılarının açık alan kullanımıyla ilişkili soruları içermektedir.

1)Kampüsü yeterince iyi tanıdığınızı düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Emin değilim

2)Kampüs açık alanlarını ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

- Hafta içi (günde 1 saatten az, günde 1 saatten fazla)
- Hafta sonu (günde 1 saatten az, günde 1 saatten fazla)

3)Kampüs açık alan ve yeşil alan tasarımını öğrenciler için yeterli buluyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Emin değilim

4)Kampüsün hangi açık alanlarında vakit geçirmektesiniz?

- Sosyal merkez/Spor salonu çevresi
- Derslik/yönetim binaları çevresi
- Yurt yapıları çevresi
- Yeme –içme mekanlarına ait açık alanlar ve çevresi
- Gençlik kampı alanı
- Diğer (açıklayınız)Uzun yanıt metni

5)Kullanım sıklığınız nedir?

- Günde birkaç saat
- Haftada birkaç saat
- Ayda birkaç saat

6)Hafta sonu kampüsü kullanmakta mısınız?

- Evet

- Hayır

7)Kampüsün açık alanlarını hangi amaçla kullanmaktasınız?

- Yeme-içme
- Dinlenme
- Sosyalleşme
- Spor
- Diğer –açıklayınız

8) Aktivite çeşitliliği bakımından kampüsün yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

9)Kampüs açık alanlarında yer verilmesini istediğiniz bir aktivite var mıdır?

- Uzun yanıt metni

10)Kampüste yer alan öğretmenlere ait bostan alanının varlığından haberdar mısınız?

- Evet haberdarım
- Hayır haberdar değilim
- Bir fikrim yok

11)Bakım, temizlik, mikro klima gibi faktörleri değerlendirdiğinizde kampüs açık alanlarından memnun musunuz?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

Bölüm 2

Bu bölüm kullanıcıların topluluk bahçesiyle alakalı görüşlerine ilişkin soruları içermektedir.

Topluluk Bahçesi: Açık alanda organik gıda yetiştirme, şifa, rekreasyon, egzersiz, terapi ve eğitim için fırsatlar sunan ve farklı kullanıcıların bir araya gelmesiyle yönetilen bahçelerdir.

1)Toprakla (ekim, dikim) uğraşma deneyiminiz var mı?

- Evet
- Hayır

2)Evet ise bu eylemi hangi alanda gerçekleştirmektесiniz?

- Evin içerisindeki saksılarda
- Balkonda
- Bahçede
- Kamuya ait hobi bahçeleri/ bostan alanlarında
- Tarlada

3) Sizde topluluk bahçesi hangi potansiyelleri içermektedir?

- Kendim ve çevrem için sağlıklı besinler yetiştirebileceğim bir yer
- Gıda başışlamak için sağlıklı besinler yetiştirebileceğim bir yer
- Bahçecilik hakkında bilgi edinebileceğim bir yer
- Sosyalleşme fırsatı sunan bir yer
- Etkinlikler için fırsat sunan bir yer
- Arkadaş edinmek için fırsat sunan bir yer
- Diğer
- Bir fikrim yok

4) Kentsel alanlarda yer alan topluluk bahçeleri hakkında ne düşünöyorsunuz?

- Olumlu buluyorum
- Hevesli değilim ama olmasında sakınca görmüyorum
- Olabilir, fakat bireysel bahçeleri tercih ediyorum
- Olumsuz buluyorum
- Topluluk bahçeleriyle alakalı bir fikrim yok
- Diğer

5) Daha önce topluluk bahçesini kullandınız mı?

- Evet, kullandım
- Hayır, kullanmadım

6) Kullandıysanız, hangi sıklıkta?

- Haftada birkaç kez
- Ayda birkaç kez
- Yılda birkaç kez

7) Sizde kentsel alanlarda topluluk bahçeleri yer almalı mı? Evet ise hangi amaçlar için yer almalı?

- Çevre kirliliği ve atıklar için çözüm sağlayabilir
- Gıda temini ve sürekliliğine destek olabilir
- Kullanıcılara rekreasyon imkanları sunabilir
- Kentte yaşayan insanların sosyalleşme, paylaşma gibi durumlara fırsat sağlayabilir
- Kullanıcılara bahçecilik, ekim, üretim gibi süreçleri uygulamalı deneyimleme ve eğitim fırsatı sağlayabilir

- Hobi imkânı sunabilir
- Kentsel alanlarda topluluk bahçelerinin yer alması gerektiğini düşünmüyorum

Bölüm 3

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarım öncesiyle ilişkin soruları içermektedir.

1)Kampüs alanında bir topluluk bahçesi olmasını ister miydiniz?

- Evet, isterdim
- Hayır, istemezdim
- Fikrim yok

2)Topluluk bahçesinde gönüllü olmak ister miydiniz?

- Evet

Topluluk bahçesinde gönüllü olmak istiyorsanız eğer hangi alanda görev almak isterdiniz?

- Yönetim ve sürdürülebilirliğin sağlanması kısmında
- Sponsor ve finans kısmında
- Tasarım kısmında
- Uygulama kısmında
- Eğitim kısmında
- Bakım kısmında
- Hayır
- Fikrim yok

3)Kampüste yer alacak Topluluk Bahçesinin tasarım ve uygulama sürecinde yer almak ister miydiniz?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

4)Başarılı bir topluluk bahçesi tasarımından beklentileriniz nelerdir?

- İşlevsellik
- Sürdürülebilirlik
- Özgünlük
- Yaratıcılık
- Estetik
- Çok fonksiyonluluk
- Uyumluluk
- Konfor koşullarını sağlaması

Bölüm 4

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarım aşamasıyla ilişkin soruları içermektedir.

1)Topluluk bahçesinde ne tür bir dikim alanıyla ilgilenirdiniz?

- Kendime ait olacak bir alan
- Ortak kullanıma açık olacak bir alan
- Bir fikrim yok

2)Topluluk bahçesinde ne tür bitkiler yetiştirmekle ilgilenirsiniz?

- Sebzeler
- Otlar
- Çiçekler
- Yerli az bakım gerektiren türler

3)Topluluk bahçesini kullanma/ katılma nedeniniz ne olurdu?

- Taze gıdaya erişim
- Toplumsal aktivitelere katılım
- Bahçecilik hakkında bilgi edinme ve deneyim
- Sosyalleşme, rekreasyon
- Bahçe işlerinden keyif alma
- Diğer

4)Topluluk bahçesinde ne kadar vakit harcardınız?

- Günde birkaç saat
- Haftada birkaç saat
- Ayda birkaç saat

5)Topluluk bahçelerinde ne gibi etkinliklere yer vermek isterdiniz?

- Permakültür faaliyetleri
- Bahçecilik, sıfır atık gibi çevreci eğitimler
- Sanatsal ve kültürel faaliyetler
- Diğer

6)Topluluk bahçesinde ne gibi donatılara yer verilmesini isterdiniz?

- Oturma birimleri
- Gölgeleme elemanları
- Wi-fi
- Sarj üniteleri
- Geri dönüşüm kutuları
- Lavabo
- Etkinlik için alan (resim çizme, kitap okuma vs. gibi)

7)Topluluk bahçelerinde yer alacak etkinliklerde arkadaşlarınızla beraber katılım sağlar mıydınız?

- Evet
- Hayır
- Bir fikrim yok

Bölüm 5

Bu bölüm kullanıcıların kampüs alanları içerisinde topluluk bahçesi tasarım sonrasıyla ilişkin soruları içermektedir.

1)Sizce topluluk bahçeleri uygulanması halinde farklı kullanıcılar arasında yeterli sosyalleşme imkânı sunar mı?

- Evet, sunar
- Hayır, sunmaz
- Bir fikrim yok

2)Kampüslerde yer alan topluluk bahçelerinin hangi konularda fayda sağlayacağını düşünüyorsunuz?

- Çevresel
- Sosyal
- Ekonomik
- Eğitim
- Bir fikrim yok

3)Alanın sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önerileriniz neler olurdu?

- Yönetimi için öğrenci kulübünün oluşturulması
- Bahçeyi kullanacak kişilere kiralanması
- Gönüllülük ilkesine dayanarak yardımlaşmaya teşvik edilmesi
- Teknik personelden destek alınması
- Diğer

4)Alanın bakımı için önerileriniz nelerdir?

- Kullanıcıların kendi aralarında bakım planı çıkarması
- Okul idaresinin alan bakımı için teknik personel görevlendirmesi
- Diğer

5)Elde edilecek olan ürünleri hangi amaçla kullanırdınız?

- Gıda bağıışı
- Eğitim
- Paylaşım
- Bireysel tüketim
- Diğer

6)Topluluk Bahçeleri, imaj, konfor ve çevre algısı olarak sizlere hissettirdikleri?

- Kullanışlılık
- Zindelik
- Aidiyet
- Huzur
- Sağlık
- Doğallık
- Güven
- Rahatlık
- Paylaşım
- Diğer

7)Kampüs alanında topluluk bahçelerinin farklı aktivitelere (sanatsal ve kültürel faaliyetler, organizasyonlar vs.) imkân sağlaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Kampüsün sunduğu imkanları arttıracaklarını ve olumlu olacağını düşünüyorum
- Kullanıcılar için ilgi çekici olabileceğini düşünüyorum
- Diğer aktivitelerin çok fazla kullanılacağını düşünmüyorum
- Bahçe alanında başka aktivitelere yer verilmesini olumlu bulmuyorum
- Diğer
- Bir fikrim yok

8)Topluluk bahçesinde yer alacak donatıların mekân kalitesine etkileri hakkında görüşleriniz nelerdir?

- Mekânı daha işlevsel hale getireceğini düşünmekteyim
- Kullanıcılar için daha fonksiyonel bir alan olacağını düşünmekteyim
- Estetik açıdan olumlu olacağını düşünmekteyim
- Donatıların mekân kalitesine olumlu etki edeceğini düşünmüyorum
- Diğer
- Bir fikrim yok

Katılımınız ve anketi tamamladığınız için teşekkür ederiz

ÖZGEÇMİŞ